

Møte torsdag den 8. mai 2008 kl. 10

President: Carl I. Hagen

Dagsorden (nr. 78):

1. Interpellasjon fra representanten Kari Lise Holmberg til arbeids- og inkluderingsministeren:
«Ifølge tall fra UDI har Norge nå den sterkeste tilstrømningen av asylsøkere siden 2003. UDI anslår at ca. 10 500 asylsøkere vil komme til landet i løpet av dette året. Dette er en markant økning fra i fjor, da anslaget var ca. 5 000 asylsøkere. Økningen har vært synlig de siste månedene, uten at Regjeringen har varslet tiltak. Årsakene til økningen kan være flere, men det er et faktum at våre naboland, bl.a. Sverige og Danmark, har strammet inn sin innvandringspolitikk, mens Norge ser ut til å gå i motsatt retning.
Hvordan forklarer statsråden den store økningen, og hvilke tiltak vil Regjeringen sette inn?»
2. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Torbjørn Andersen, Tord Lien og Kåre Foster-vold om en energipolitisk handlingsplan (Innst. S. nr. 209 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:37 (2007-2008))
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksen, Tord Lien, Per Sandberg og Ketil Solvik-Olsen om tiltak for å hindre langvarig kraftkrise i Midt-Norge (Innst. S. nr. 208 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:41 (2007-2008))
4. Interpellasjon fra representanten Tord Lien til miljø- og utviklingsministeren:
«Den private eiendomsretten og muligheter for fortsatt næringsdrift i områder som blir omfattet av offentlige vernetiltak, er gjenstand for stadige konflikter og usikkerhet. Mange grunneiere opplever at med vernetiltak følger økonomisk tap og innskrenkede inntektsmuligheter. Lokalsamfunn og lokalt næringsliv opplever at vernetiltak hindrer lokal jobbskaping. Gode eksempler er sakene om vern av Trillemarka og forvaltningsplanen for Rondane.
Hvilke tiltak vil statsråden foreslå for å sørge for at det fortsatt skal være mulig med næringsdrift i områder rammet av offentlige vernetiltak?»
5. Interpellasjon fra representanten Finn Martin Vallernes til miljø- og utviklingsministeren:
«26. februar 2008 hadde Financial Times en lederartikkel med overskriften: «Biofuels will not feed the hungry». Den setter på spissen en problemstilling som har preget media siden nyttår: økende matvarepriser, subsidiering av matprodukter som kan benyttes til biobrensel, og en økende mangel på mat til verdens fattige og underernærte. Problemet forsterkes ved at dyrking av tradisjonelle matprodukter på store arealer fortrenses av vekster som egner seg bedre for biobrensel. Det haster å finne en balanse mellom de ulike hensyn i dette sakskomplekset, som

berører både bistand og miljø, kamp mot fattigdom og sult liksom overgang til miljøvennlige energiformer.

Hva vil Regjeringen gjøre for å bidra til at en internasjonalt ser sammenhengen mellom disse delproblemene og finner en slik balanse?»

6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av EU-programmet om narkotikaførebygging og -informasjon (2007-2013) (Innst. S. nr. 190 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 35 (2007-2008))
7. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av EU-programmet for helse (2008-2013) (Innst. S. nr. 217 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 36 (2007-2008))
8. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Gunvald Ludvigsen, Anne Margrethe Larsen, Gunnar Kvassheim og Trine Skei Grande om å beholde terapeutisk behandling i overgangen mellom barne- og ungdomspsykiatri og voksenpsykiatri (Innst. S. nr. 218 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:42 (2007-2008))
9. Referat

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møter i dag og i morgen – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Anders Anundsen. – Andre forslag foreligger ikke, og Anders Anundsen anses enstemmig valgt som settepresident for dagens og morgendagens møter.

Representanten Olemic Thommessen vil fremsette et representantforslag.

Olemic Thommessen (H) [10:01:13]: På vegne av Martin Engeset, Sonja Irene Sjøli, Elisabeth Røbekk Nørve og meg selv vil jeg fremme forslag om utredning av forholdene for mennesker som utfører omsorgsoppgaver for egne familiemedlemmer og mottar omsorgslønn.

Presidenten: Representanten Harald T. Nesvik vil fremsette to representantforslag.

Harald T. Nesvik (FrP) [10:01:51]: På vegne av Siv Jensen, Vigdis Giltun, Jan-Henrik Fredriksen og meg selv har jeg gleden av å fremsette forslag om en gjennomgang av ordningen med Norsk Pasientskadeerstatning for å bedre pasientenes rettigheter og vilkår.

På vegne av Robert Eriksson, Jan-Henrik Fredriksen, Vigdis Giltun og meg selv vil jeg fremme forslag om en opptrappingsplan for å kunne gjennomføre vedtatt handlingsplan for diabetes.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:02:34]

Interpellasjon fra representanten Kari Lise Holmberg til arbeids- og inkluderingsministeren:

«Ifølge tall fra UDI har Norge nå den sterkeste tilstrømningen av asylsøkere siden 2003. UDI anslår at ca. 10 500 asylsøkere vil komme til landet i løpet av dette året. Dette er en markant økning fra i fjor, da anslaget var ca. 5 000 asylsøkere. Økningen har vært synlig de siste månedene, uten at Regjeringen har varslet tiltak. Årsakene til økningen kan være flere, men det er et faktum at våre naboland, bl.a. Sverige og Danmark, har strammet inn sin innvandringspolitikk, mens Norge ser ut til å gå i motsatt retning.

Hvordan forklarer statsråden den store økningen, og hvilke tiltak vil Regjeringen sette inn?»

Kari Lise Holmberg (H) [10:03:46]: Et stort flertall av partiene har lenge vært enige om innvandringspolitikken. Det er bred enighet om at Norge skal ta imot og hjelpe de menneskene som har behov for beskyttelse, både flyktninger som har behov for asyl etter Flyktningkonvensjonen, og de som kommer inn under andre internasjonale konvensjoner og menneskerettigheter. Det er også bred enighet om å gi beskyttelse av andre sterke menneskelige hensyn.

Regulert innvandring er viktig. Men Høyre mener selv sagt at tiltak for å begrense grunnløs innvandring ikke må bryte med internasjonale forpliktelser. Det er imidlertid avgjørende å lage et regelverk innenfor det handlingsrommet vi har. Høyre registrerer med beklagelse at Regjeringen så langt har gått i feil retning på flere områder. Innvandringspolitikken er liberalisert, og det er sendt ut signaler om dette til omverdenen. Ifølge tall og beregninger fra Utlendingsdirektoratet har dobbelt så mange til nå søkt om asyl sammenliknet med samme periode i fjor. Asyltilstrømningen er nå den sterkeste siden 2003, og nye prognoser viser at det vil komme minst 10 000 asylsøkere både i år og neste år – det dobbelte av tidligere anslag.

Årsakene kan være flere. Men det er et faktum at våre naboland Sverige og Danmark har strammet inn sin asylpolitikk. Andre europeiske land har gjort det tidligere. Men Norge ser ut til å gå i motsatt retning, og det bekymrer oss i Høyre. Vi er bekymret fordi vi vet hva det betyr av arbeid og ressurser å håndtere et så stort antall asylsøkere. Da Erna Solberg ble kommunalminister i 2001, ventet 18 000 mennesker på behandling av sin asylsøknad. UDI hadde store problemer, men etter mye arbeid og mange politiske vedtak med bredt flertall i Stortinget ble det ryddet opp i asylinstituttet, og køene ble gradvis redusert til et nivå på 5 000 i året.

Et godt fungerende flerkulturelt samfunn er avhengig av aksept i befolkningen, og god integrering forutsetter at politikken på innvandringsområdet er tilfredsstillende og

fungerer godt, at den er oversiktlig, og at den er håndterbar. Nå er jeg redd for at varsellampene begynner å blinke. De første bekymringsmeldingene kom på nyåret. I januar stilte jeg statsråden spørsmål om prosent over avslag og innrømmelse og om Norges situasjon i forhold til andre land i Nord-Europa. På det tidspunktet var statsrådets forklaring bl.a. Schengen-området utvidelse i desember 2007 samt sommerens forskriftsendringer.

Svaret gav også en bekreftelse på at Norge har en av de høyeste innvilgelsesprosentene i Europa. Statsråden sa dessuten at det foreløpig ikke ser ut som andelen barn er blitt vesentlig høyere på grunn av forskriftsendringene. Nå vet vi imidlertid at antallet asylsøknader fra personer som ved ankomst oppgav å være enslige mindreårige, har blitt mer enn fordoblet i 2008 sammenliknet med samme periode i 2007. Det er nærliggende å minne om tidligere diskusjoner om både ankerbarn og alderstesting. For å få fotfeste i Norge kan barn bli sendt hit mens foreldrene selv velger å vente på familiegjenforening. Når det gjelder både alderstesting og DNA-undersøkelse, vil Høyre ha strammere regelverk, og det har vi foreslått. Barns beste er overordnet, men vi må ikke være naive.

I mars spurte jeg statsråden hvorfor returavtalene med Irak og Somalia var stoppet opp. Forklaringen kom, men ikke noe om hvorfor svenskene får til det den norske regjeringen ikke greier. Jeg håper statsråden i dag kan forklare akkurat det.

UDI er forberedt på at de høye ankomstene vil vedvare en tid framover. Det er ingen tegn til at dette er en forbigående situasjon. Det tror jeg statsråden også ser, og det er med undring jeg har fulgt de siste dagers nyheter der SV og Senterpartiet går ut mot sin egen statsråd. Statsråden vil ha asylinnstramning, men blir kraftig imøtegått av sine samarbeidspartier i Regjeringen. Nok en gang kommer vi til å se at intern uenighet fører til handlingslammelse, og vi har sett det før. Statsråden ville ha aldersgrense og tilknytningskrav, SV ville det ikke, og da ble det heller ikke noe. Nå virker det som om SV vil ha ren omkamp om underholdskravet.

Det er påfallende at i hele forrige periode stod Høyre og Arbeiderpartiet svært ofte sammen i innvandringssspørsmål. Nå forsøker Arbeiderpartiet og statsråden å foreta innstramninger, men blir illojalt motarbeidet av SV og Senterpartiet. Det kan se ut som om Arbeiderpartiet er i ferd med å miste kontrollen på innvandringsfeltet. Det ville være synd, for det beste for Norge og det norske samfunnet er bred enighet på dette viktige feltet.

De forslagene som Aftenposten presenterte den 6. mai, vil kunne få Høyres støtte, antakelig med noen betingelser. Forslaget om SOS-barnebyer må diskuteres med aktuelle partnere og Høykommissæren for flyktninger. Forslaget ser ut til å være dårlig håndtert så langt, men etter min mening er det interessant.

Høyre mener Regjeringen har valgt å føre en mer liberal politikk på utlendingsfeltet. Den nye utlendingsloven vil på flere områder signalisere til omverdenen at Norge kan være et greit land å velge seg ut. Dette er grunnen til at vi i behandlingen av utlendingsloven bl.a. valgte å gå imot Regjeringens utvidede flyktningbegrep. Norge er

i utlandet kjent for å være den flinkeste i klassen til å implementere EUs statusdirektiv, men i dette tilfellet valgte Høyre for sin del å være avventende. Vi mener at det utvidede flyktningbegrepet som Regjeringen legger opp til, vil føre til en økt tilstrømning av personer til Norge som søker beskyttelse, og et økt antall som vil få opphold.

For oss er det viktigst å sikre at de som søker seg til Norge og får opphold, faktisk er de som har behov for beskyttelse. Vi må unngå å sende ut et bilde av Norge som forteller at hvis en bare først kommer seg hit og en holder ut gjennom trenering av saker, bortfall eller forfalskning av dokumenter og ankebehandlinger, vil en til slutt få opphold. Vi må ikke komme dit at vi premierer det å trenere. En politikk som bygger opp under dette, er en politikk som fører mange mennesker ut i et uføre. Regjeringens treårsregel mener vi er et bidrag til dette. I Høyre har vi av den grunn stemt mot både forskriftsendringene og endringene i utlendingsloven om at det kan gis oppholdstillatelse dersom retur ikke er gjennomført innen tre år etter saksopprettelse.

Konsekvensene for alle dem som feilaktig tror det er så greit å få opphold i Norge, gjør at vi er nødt til å ha en annen politikk. Vi må være konsekvente og rettferdige. Vi må faktisk, selv om det kan være vanskelig, si nei til opphold til mennesker som vi egentlig individuelt sett synes vi burde sagt ja til.

Høyre går inn for strengere krav til underhold enn det Regjeringen har lagt seg på. Jeg synes det er positivt at regjeringspartiene har kommet Høyre i møte i forhold til prinsippet, men vi mener at beløpet burde være mer realistisk. Vi mener også at det burde vært en unntaksregel som i noen tilfeller gjorde det mulig å ta hensyn til inntektpotensialet til den som kommer til landet, ikke bare til den som er her fra før. Så mener vi det er viktig å få til en ordning som mer effektivt behandler og avgjør ankesakene. Derfor har vi foreslått et såkalt kjæremålsutvalg.

Asylsøkere med avslag forblir altfor lenge i landet, blir gående i vakuum og kan lett komme inn i en negativ spiral som fører til kriminalitet. Regjeringen bør gjøre langt mer for å effektivt behandle og avgjøre ankesakene. Vil statsråden ta tak i dette forsømte feltet, som også er med på å gi et uheldig bilde av Norge?

Jeg imøteser statsrådets svar på min interpellasjon.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [10:13:02]: Representanten Holmberg har rett i at Norge nå opplever den sterkeste tilstrømningen av asylsøkere siden 2004. Samtidig er det viktig å understreke at prognosene for asyltilstrømningen er, og vil være, usikre. Dersom de slår til, vil det komme om lag 10 500 asylsøkere til Norge i 2008, mens anslaget var på 5 500.

Vi har også tidligere sett store endringer; Eksempelvis økte asylankomstene under Bondevik I-regjeringen fra 2 300 i 1997 til 8 500 i 1998. Det ser ut som svingningene er relativt større i Norge enn i de fleste andre vestlige motakerland. Men også en del andre land har hatt store svingninger, eksempelvis økte tilstrømningen til Nederland med 89 pst. fra februar 2006 til februar 2007.

Antallet personer som oppgir å være enslige mindre-

årige asylsøkere, økte fra 349 i 2006 til 403 i 2007, mens andelen som oppgir å være enslige mindreårige, var henholdsvis 6,6 pst. i 2006 og 6,2 pst. i 2007. Per 31. mars i år var det kommet 211 som oppgav å være enslige mindreårige asylsøkere, en andel på 8,5 pst. I 2006 og 2007 ble i overkant av 40 pst. av dem som oppgav å være enslige mindreårige, vurdert å være mer enn 18 år på vedtakstidspunktet.

Det siste året har mange vestlige land fått flere asylsøkere enn de foregående årene. Totalt sett er det for de vestlige landene en økning på om lag 10 pst. Irak har vært det største opprinnelseslandet de siste to årene, men utgjør en mindre andel i Norge enn i en del andre land, som Sverige. De neste store gruppene er tsjetsjenere, eritreere, serbere og statsløse – i hovedsak palestinere. Det var en økning for alle disse gruppene fra 2006 til 2007. Innvilgelsesprosenten vil variere noe over tid. Utviklingen i 2008 viser at andelen som får avslag, har økt fra 39 pst. pr. 31. mars 2007 til 55 pst. pr. 31. mars 2008.

Økningene i Norge skyldes altså en økning i ankomstene fra mange land, og ikke som tidligere en dramatisk økning i ankomstene fra noen få land, som Bosnia-Hercegovina i 1993 og Kosovo i 1998–1999. Den store tilstrømningen i 2001 og 2002, på henholdsvis 14 780 og 17 480 asylsøkere, var også fordelt på mange land. Til forskjell fra i dag kom det da store grupper asylsøkere fra Øst-Europa og tidligere Sovjetunionen. Dette var grupper som ikke hadde behov for beskyttelse, og en stor andel fikk avslag på sin asylsøknad etter en såkalt hurtigprosedyre. De siste årene fordeler ankomstene seg på opprinnelsesland der andelen innvilgelser er stor. Tiltak som har effekt, er derfor ikke like innlysende.

Det er vanskelig å si noe sikkert om årsakene til den økte asyltilstrømningen til Norge og enkelte andre europeiske land. Én av hovedårsakene er trolig en negativ utvikling i mange opprinnelsesland, som Irak, Afghanistan, Palestina, Kosovo, Sri Lanka og Eritrea.

Hvordan politikken i Norge på dette området oppfattes utad i forhold til andre sammenlignbare land, som f.eks. Sverige og Danmark, har nok også stor betydning. Denne regjeringen har ikke foretatt vesentlige endringer i innvandringspolitikken de senere årene. Det er gjort noen justeringer i liberaliserende retning, bl.a. når det gjelder barn. På den annen side ble UDIs praksis for etniske tsjetsjenere uten tilknytning til russisk føderasjon endret i august 2007. I tillegg endres nå praksis i UDI for kosovoserbere, slik at asylsøknader kan vurderes opp mot både Kosovo og Serbia som opprinnelsesland. Dette er tiltak som innebærer innstramninger.

I Sverige er det gjort enkelte innstramninger den senere tid. Praksis er endret for asylsøkere fra Irak, slik at den nå i all hovedsak tilsvarende praksis vi har her i landet. Sverige har også fått en avtale om returner til Irak, mens Norge i flere år har returnert asylsøkere til Irak uten en tilsvarende avtale – riktignok i begrenset omfang. Selv om det altså ikke er gjort vesentlige endringer i norsk politikk på området de siste årene, kan endringene i Sverige likevel bidra til at det utad dannes et bilde av en relativt mer liberal norsk politikk på området nå.

De økte asylankomstene er utfordrende å håndtere, både med tanke på saksbehandlingsskapasitet, opprettelse av nye statlige mottaksplasser og bosetting og integrering. Det er bl.a. behov for å etablere 3 000 nye statlige asylmottaksplasser.

De økte asylankomstene gjør også at vi har behov for å gjennomgå om vår praksis overfor bestemte grupper atskiller seg fra praksis i våre naboland og andre sammenlignbare land. Jeg vil komme nærmere tilbake med en første redegjørelse om årsaker og eventuelle tiltak i revidert nasjonalbudsjett for 2008.

Samtidig vil jeg understreke at asylpraksis og vurderingen av behovet for beskyttelse i stor grad er regulert av Flyktningkonvensjonen og andre menneskerettskonvensjoner Norge er forpliktet av, f.eks. Den europeiske menneskerettskonvensjonen. Personer som har et reelt beskyttelsesbehov, skal selvsagt få det.

Jeg vil derfor avslutningsvis bemerke at det allerede er satt i verk enkelte tiltak som vil kunne få betydning for asyltilstrømningen. Jeg vil spesielt nevne arbeidet for å returnere personer med endelig avslag på sin asylsøknad eller med ulovlig opphold. Det ble i 2007 gjennomført tvangsmessige returer til 109 land. Vi returnerer en større andel av dem som får avslag, enn mange andre land. Vi har sendt anmodning til en rekke land om inngåelse av tilbaketakelsesavtaler, og vi er i ferd med å styrke flere norske utenriksstasjoner med spesialmedarbeidere som skal arbeide med å verifisere ID-opplysninger, forhindre menneskesmugling og legge til rette for gjennomføring av returer.

Kari Lise Holmberg (H) [10:21:31]: Jeg takker statsråden for svaret.

Det er bra at statsråden ser nøye på dette området, og at han tar det på alvor. Det har jeg inntrykk av at statsråden gjør. Jeg imøteser revidert nasjonalbudsjett og hvilke tiltak som vi der kan se nærmere på, så får vi ta en politisk debatt om de tiltakene.

Det foruroliger statsråden at det er en økning i ankomstene fra mange land. Jeg skjønner at det er vanskelig å si noe entydig om årsakene, for her er det mange faktorer som spiller inn, og det er en rekke årsakssammenhenger som en må se på.

Selvfølgelig har de internasjonale forholdene veldig mye å si. Krig, sult og naturkatastrofer kan vi gjøre lite med. Det jeg synes er viktig i denne saken, og det som bekymrer meg med hensyn til at Regjeringen nå har gått i en mer liberal retning, er at selv om det ikke er noen vesentlige endringer, så er det mange små endringer. Og vi vet jo at mange bekker små gjør en stor å. Vi har noe så enkelt som jungeltelegrafene. Og det at omverdenen kan få et bilde av Norge som et greit land å komme til, der politikken kanskje er litt uforutsigbar og skifter ofte, er ikke et bilde som er positivt og som jeg ønsker at Norge skal ha ute i verden. Høyre ønsker en streng, rettferdig og konsekvent innvandringspolitikk.

Statsråden nevnte i sitt innlegg spesielt Nederland – som også har en økning – og også andre europeiske land. Jeg er kjent med at det innenfor EU arbeides med et fel-

les rammeverk innenfor asylpolitikken – en asylpakt. Det er bred enighet i EU om at det er behov for et politisk dokument som legger rammer for immigrasjons- og asylpolitikken i et utvidet EU under Lisboa-traktaten. Asyl, rammer for lovlig innvandring og Frontex er sentrale elementer. Dette er ment å være et politisk dokument, noe alle medlemslandene ser et behov for.

Ute i Europa innser landene at ulik rettspraksis på området er et problem. Et eksempel er at det er ikke forsvarlig at det ville vært null prosent sjans for en tsjetsjener til å få innvilget asyl i Hellas, mens det er 50 pst. sannsynlighet for at vedkommende ville fått asyl i Frankrike – en sammenlikning som i høyeste grad også har relevans for Norge.

Immigrasjon er ikke noe nytt i europeisk sammenheng, men det er helt klart at situasjonsbildet har endret seg – ikke bare i forhold til verdenskatastrofer, men også i forhold til utvidelsene i EU, Lisboa-traktaten og selvsagt utviklingen i verden. Lisboa-traktaten stipulerer i seg selv en felles politikk som støtter opp om nasjonal innvandringspolitikk. Og da vil jeg spørre statsråden: Hvilken betydning mener statsråden dette vil ha for Norge?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [10:24:59]: La meg først si at jeg synes at representanten Holmbergs analyse her er ganske klok. Det er som sagt sammensatte årsaker til det vi nå opplever, og det er ingen tvil om at mengden konflikter ute i verden har noe å si for asyltilstrømningen.

Ellers tror jeg man er på rett spor ved å si at Norge ikke har foretatt noen vesentlige endringer i sin innvandringspolitikk, men det er foretatt noen justeringer. Noen av dem er innstramninger, og noen er liberaliseringer, men det oppleves utad som en form for liberalisering. Når andre store asylankomstland, som f.eks. Sverige, samtidig foretar noen innstramninger – ikke vesentlige innstramninger i forhold til norsk praksis, men det oppleves utad som en tilstramning – fører summen av den type effekter til at flere asylsøkere søker mot Norge enn tidligere.

Det vi nå vurderer i departementet og i Regjeringen, er om vi gjennom revidert nasjonalbudsjett kan komme med noen tiltak som vil gi noen signaler som korrigerer den oppfatningen som utad er knyttet til norsk asylpolitikk. Stortinget skjønner jo at vi nå er inne i finalevurderingen. Revidert nasjonalbudsjett skal jo komme til uken, og debatten går friskt, ser jeg – så konklusjonen kommer i revidert budsjett til uken. Formålet med dette er som sagt å korrigere det jeg mener er et noe feilaktig inntrykk av de endringene som har skjedd i asylpolitikken både i Norge og i andre land.

Det siste representanten Holmberg tar opp, er spørsmålet om den utviklingen vi nå ser i EU, og hvilken betydning dette har for Norge. Representanten Holmberg har jo fått Regjeringen med på å lage en egen stortingsmelding som skal bearbeide dette temaet. Jeg skal ikke konkludere på den meldingen før vi har gjennomført gode prosesser, men det er ingen tvil om at hvis Europa går i retning av en mer felles asylpolitikk, vil det ha stor betydning for Norge – selvfølgelig! Jeg mener også at det langt på vei er ønskelig, og at det er uheldig at det føres ulik asylpolitikk

innenfor Schengen, fordi det skaper mye større problemer enn det skaper muligheter for det enkelte land.

Tore Hagebakken (A) [10:28:21]: En del av dem som utgjør den økte tilstrømningen til Norge, er folk som trenger beskyttelse fra krig, tortur og forfølgelse. Andre ønsker seg simpelthen et bedre liv uten fattigdom. Nordmenn flest er solidariske og vil at vi skal hjelpe dem som trenger beskyttelse, og at disse må få et godt tilbud og en mulighet til å bygge en framtid i landet vårt.

Samtidig er Norge et lite land, og det er begrenset hvor mange vi kan ta imot og hjelpe på en ordentlig måte. Derfor må vi begrense innvandringen. Det er ikke lenge siden vi oppnådde bred enighet i denne salen om hovedlinjene i norsk asyl- og flyktningpolitikk i den nye utlendingsloven. Nettopp fordi dette dreier seg om enkeltmennesker og ikke minst situasjoner utenfor vår kontroll, er det viktig å ha en prinsipiell tilnærming til denne utfordringen. Det at vi nå opplever økt tilstrømning av asylsøkere til Norge, bør ikke brukes som et påskudd for å endre kriteriene for på hvilket grunnlag vi skal gi beskyttelse og asyl.

Noen i denne salen vil kanskje benytte denne situasjonen til å ta til orde for å myke opp reglene, mens andre – og det føler jeg meg i hvert fall ganske sikker på – vil gå radikalt i den andre retningen, med en mye mer restriktiv politikk. Jeg vil advare mot begge deler. Tiltak vi måtte ønske å sette i verk, må være innenfor prinsippene vi ble enige om ved behandlingen av utlendingsloven; noe annet, synes jeg, blir for korttenkt.

Det er helt klart en utfordring ved det vi nå opplever: at det kommer så mange flere asylsøkere hit enn prognosene tilsa for noen få måneder siden. Som statsråden var inne på, er det mange og sammensatte årsaker til denne økte tilstrømningen. De som trenger beskyttelse, må vi ta imot på en god måte, men det kommer altså en del mennesker hit som ikke har behov for beskyttelse, og de må få avslag. Raskere saksbehandling er særlig viktig. Det bør videre komme tiltak som sikrer raskere effektivering av vedtak. De tiltak som vil måtte komme, skal altså ikke føre til at vi sender ut mennesker som har krav på beskyttelse. Det er det viktig å understreke. Men jeg er overbevist om at tilstrømningen vil gå ned dersom vi lykkes bedre med retur av dem som får avslag.

Samme dag som den nye utledningsloven ble vedtatt, bad Stortinget Regjeringa om å vurdere å igangsette en prosess for å belyse Norges utfordringer når det gjelder en helhetlig migrasjonspolitikk i lys av utviklingen i Europa. Problemstillingene knyttet til hele migrasjonsfeltet er av de store utfordringene i vår tid. I dette arbeidet bør vi søke langsiktige løsninger, kanskje særlig i asylspørsmålet.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:31:52]: Det er svært interessant å høre statsråden i dag. Det er en rimelig ydmyk statsråd, som går langt i å imøtekomme det Fremskrittspartiet har hevdet veldig lenge, men som en tidligere ikke har hørt ytret fra Arbeiderpartiets side, nemlig at Europa er et slags asylmarked. Det er et marked hvor lykkejegere som av økonomiske årsaker ønsker å komme til Europa, søker minste motstands vei og forsøker å få asyl på urik-

tig grunnlag i de europeiske stater, som fører den mest liberale asylpolitikken. Per i dag er Norge kanskje det landet som gjør det, i hvert fall blir det oppfattet slik. I en situasjon hvor Danmark og Sverige strammer inn, er det helt riktig, som interpellanten sier, at Norge, dessverre, går i motsatt retning, i liberaliserende retning. Da er det helt logisk at man får som resultat at asyltilstrømningen til Norge øker. Dette er en konsekvens av at man i realiteten fører en slags konkurranse innad i Europa om å ha den asylpolitikken som minst tiltrekker seg lykkejegere.

For folk som trenger reell beskyttelse, er ikke dette en problemstilling, for det vil de få uansett hvilket land de prøver å søke beskyttelse i i Europa. Dermed blir det også feil når statsråden går ganske langt i å vise til internasjonale konvensjoner, og at vår handlefrihet ikke er særlig stor på dette området. Det er klart at det er fullt mulig for Norge å føre en langt, langt strammere asylpolitikk, uten å bryte Flyktningkonvensjonen eller andre internasjonale avtaler Norge er forpliktet av. Det ser vi bare ved å se på den politikken som føres i en rekke andre europeiske stater.

Det er for Fremskrittspartiet åpenbart at det nå er nødvendig med rimelig raske tiltak på plass for å begrense asyltilstrømningen på kort sikt, og da var det jo interessant å lese i Aftenposten og i Dagsavisen i forrige uke om lek-kasjene om tiltak som statsråden har tenkt høyt om innad i departementet. Hvor tidlig dette var på notatblokken, ser man jo når man spør SOS-barnebyer om de er kjent med disse tiltakene. De bekrefter altså at nei, vi har aldri fått en slik forespørsel fra departementet, vi leste det første gang i avisen, og – understreket de samtidig – dessuten er vi imot et slikt tiltak. Det viser hvor tidlig dette var i fasen internt, men likevel nådde det ut. Så tar det 24 timer, og så står rød-grønne politikere og skyter etter egen statsråd. Jeg må si at jeg har sympati for den vanskelige oppgaven statsråd Bjarne Håkon Hanssen har når han åpenbart ser nødvendigheten av å stramme inn norsk asylpolitikk, men opplever at egne folk, som representanten Reikvam, personer fra Senterpartiet, og ikke minst egen ungdomsorganisasjon, AUF, bare bruker noen få timer på å ta avstand fra og skyte etter disse forslagene.

For Fremskrittspartiet er det åpenbart at vi har behov for store innstramminger, og det må komme på plass rimelig raskt. Vi venter i spenning på hva som kommer i forbindelse med revidert, og håper at statsråden kommer med flere tiltak. Fremskrittspartiet vil i hvert fall støtte de tiltakene som har vært gjengitt i media den siste uken, selv om vi mener at vi bør gå langt lenger i å stramme inn norsk asylpolitikk. Det som er åpenbart, er at det må tiltak på plass raskt. Da er det sørgelig å registrere at intern uenighet innad i den rød-grønne regjeringen ser ut til å stoppe nødvendige tiltak.

Bent Høie (H) [10:37:11]: Bakgrunnen for at Høyre tar opp dette temaet, er at vi ser at erfaringene fra tidligere år når en har hatt en veldig høy tilstrømning av asylsøkere, er at avslagsprosenten stiger kraftig, og veldig mange mennesker blir boende på asylmottak i Norge over lang tid under forhold som ikke er en fordel verken for dem eller for Norge.

Så hensikten med å reise denne problemstillingen nå, er å prøve å begrense en utvikling som fører til at flere mennesker legger ut på en lang reise til Norge, selger de har av små midler i det landet de kommer fra, og setter både seg og sin familie i dyp gjeld for å prøve å få opphold i Norge. At mennesker prøver på det, er det jo ofte – sannsynligvis i de aller fleste tilfellene – gode grunner til, men det betyr ikke at de nødvendigvis har behov for beskyttelse. Skal Norge ivareta sine internasjonale forpliktelser med hensyn til å gi mennesker som har behov for vår beskyttelse, opphold, riktige forhold, gode forhold, og skal vi føre en god integreringspolitikk og sørge for en skikkelig bosetting i kommunene, er vi avhengig av at vi holder tilstrømningen av de menneskene som ikke vil få opphold i Norge uansett, nede på et minimum.

Derfor er det ønskelig å holde antallet nede, men innvilgelsesprosenten høy. Der gjorde den forrige ministeren som hadde ansvaret for dette området, Erna Solberg, en betydelig jobb for å rydde opp på et område der dette hadde glidd ut. Men vi ser jo ennå langtidsvirkninger av den høye tilstrømningen som var i Norge tidligere, fordi mange mennesker har blitt værende igjen i dette systemet. En må hindre at det skjer igjen.

Derfor er vi, når vi leser i avisene, glad for at ministeren har konkrete, gode forslag på blokken for å hindre en slik utvikling. Dette er forslag som på ingen måte, etter vår oppfatning, bryter med hovedlinjene i den nye utlendingsloven som ble vedtatt i Stortinget for ikke så lang tid siden. Disse tiltakene bør lett kunne gjennomføres og vil ha Høyres støtte for å bli gjennomført – selv om vi selvfølgelig har flere tiltak utover disse.

Derfor vil det være interessant nå å høre representantene fra regjeringspartiene Senterpartiet og SV i den videre debatten bekrefte at de har den samme virkelighetsoppfatningen som statsråden gav uttrykk for i sitt innlegg, der statsråden på mange måter delte interpellantens vurdering angående beskrivelsen av situasjonen og behovet for å sette inn tiltak. Statsråden sa også helt tydelig at han ville komme tilbake med tiltak i revidert nasjonalbudsjett som korrigerer inntrykket av at Norge nå førte en mer liberal asylpolitikk, og som har ført til en økt tilstrømning. Da vil det være viktig å høre i dag at Senterpartiet og SV deler en slik beskrivelse, og at de også er villige til å være med i Regjeringen på å komme med de nødvendige tiltakene som må på plass – og de må på plass nå.

Vi ser allerede at kommunene sliter veldig med å bosette dem som skal bosettes, og som nå står i kø for å bli bosatt. Vi ser at UDI nå sliter med å øke kapasiteten for å bygge ut asylmottak igjen etter at de har vært igjennom en krevende runde med å legge ned asylmottak. Det er klart at en slik opp og ned-politikk på dette området ikke er heldig for landet, og det er heller ikke heldig for de kommunene som berøres av dette. Det er krevende for lokalsamfunnene med opprettelse av asylmottak, og ikke minst ser en et stort engasjement i forbindelse med nedleggelse av asylmottak. Så en slik opp og ned-politikk tjener ingen. Det tjener i hvert fall ikke de menneskene som har behov for vår beskyttelse og vår hjelp.

Akhtar Chaudhry (SV) [10:42:37]: Det er tydelig forskjell på hvordan vi ser på verden, forholdene, utfordringene og løsningene, og ikke minst hva vi vektlegger, og hvordan. Mens Høyre legger vekt på en streng og rettferdig asylpolitikk, mener SV at vi skal ha en human og rettferdig politikk. I det ligger det en stor forskjell.

Det raser mange kriger og konflikter i verden. Irak, Tsjetsjenia, Afghanistan og Somalia er tydelige eksempler. Endrede klimaforhold gjør at i land som Burma og Bangladesh mister mennesker hus og hjem, levebrød og liv. I Palestina lever folk i et åpent fengsel under en grusom okkupasjon og begynner å mangle surstoff, for å si det slik.

Alt dette gjør at lidende og forfulgte mennesker søker beskyttelse, mat og trygghet. Dette gjør at folk blir desperate og søker seg vekk fra krig, vold, utrygghet og sult. Det beste vi nordmenn kan gjøre, er å bidra til at konfliktene i verden forebygges og løses, at klimautfordringene tas på alvor og forebygges, og at ressursfordelingen i verden blir bedre, slik at flere fattige får mat på bordet, helsetilbud og utdanning.

Men det finnes noen akutte utfordringer. Vi i SV mener at det økte antallet søkere stiller oss overfor viktige utfordringer her hjemme. Det er derfor nødvendig med tiltak for å håndtere den økningen vi nå ser i antall asylsøkere. En grunnleggende forutsetning er at de tiltakene som iverksettes, etter vårt syn må bygge på følgende politiske grunnlag, som også er slått fast i Soria Moria-erklæringen:

«Regjeringen vil føre en human, solidarisk og rettsikker flyktning- og asylpolitikk. Norge har en klar moralsk forpliktelse til å ta sitt ansvar for mennesker som trenger beskyttelse. Regjeringen vil bygge flyktning- og asylpolitikken på internasjonale rettsprinsipper uttrykt gjennom menneskerettighetene og flyktningkonvensjonen.»

Når representanten Holmberg nå spør etter nye tiltak på bakgrunn av en pressemelding som viser økte tall i første kvartal, spør jeg meg: Hva slags tiltak er det som faktisk blir etterspurt? I dagens verden er det 40 millioner mennesker på flukt. Og som jeg var inne på: Mennesker forlater hjemstedene sine på grunn av voldelige konflikter, sult og nød. Vi kunne ønske at Norge kunne bidra mer til å få ned antall flyktninger i verden. Dessverre er det ikke bare Norges politikk som påvirker dette. I verdensmålestokk blir derfor Norges innsats liten, men den er utrolig viktig for de flyktningene som har muligheten til å komme hit. Samtidig må vi ikke glemme at Norges innvilgelsesprosent i asylsaker er lav, sammenliknet med andre land i Europa.

Dette perspektivet må etter SVs og min mening også være en del av debatten om tiltak i forbindelse med de nye tallene. Etter vår mening forutsetter en rettferdig asylpolitikk klare regler og internasjonalt samarbeid. Det er viktig med en effektiv saksbehandling basert på tilstrekkelige rettsikkerhetsgarantier. Det er dette som må ligge til grunn når eventuelt nye tiltak skal vurderes i asylpolitikken.

La meg avslutningsvis slå fast at de som ikke har grunnlag for asyl i Norge, skal få avslag raskt – og slik gjøres det altså i dag. Det framsettes påstander som om alle som

kommer til Norge, automatisk får asyl. Hvis så var tilfellet, hadde vi hatt en helt annen situasjon i Norge. Da hadde vi ikke hørt alle de klagene i mediene som vi i dag hører. Så jeg vil avvise den påstanden.

Det er et par ting jeg gjerne skulle tatt opp her nå, men jeg ser at tiden ikke strekker til. Jeg får eventuelt komme tilbake til det senere.

Björg Tørresdal (KrF) [10:47:30]: Et overordnet mål i flyktningpolitikken er å sørge for beskyttelse til dem som trenger det, uavhengig av antall. Hvis noen i denne salen kan si hvor mange mennesker det er som trenger beskyttelse, tror jeg de blir svar skyldig. Det må ikke være antallet som styrer oss, men hensikten med og målet for vår asylpolitikk. Den skal være human, den skal være konsekvent, den skal være rettferdig. Det er faktisk de som har behov for beskyttelse, som skal få opphold. Vi må se enkeltmennesker, ikke grupper. Alle mennesker har rett til å bli møtt med respekt og individuell behandling. Det ligger til grunn for vår politikk. Men det er utfordrende når tilstrømmingen av asylsøkere til Norge øker, og fristelsen til å bruke anledningen til å stigmatisere hele folkegrupper eller religiøse grupper blir tydeligvis stor for enkelte. Det er trist å høre hvor nedlatende representanter fra Fremskrittspartiet omtaler de menneskene som kommer til Norge.

Vi skal ikke lukke øynene for den nye situasjonen og de utfordringene det medfører. Det er viktig at vi undersøker årsakene til den økte tilstrømmingen, og at det blir satt i gang tiltak for å motvirke det ut fra det vi vet om årsakene, og ikke bare fordi vi er ivrige etter å sette i gang tiltak. Vi ønsker tiltak mot ubegrunnet tilstrømming av asylsøkere. Det er veldig bra at statsråden har sagt at det kommer en redegjørelse om dette i revidert nasjonalbudsjett. Den diskusjonen er det viktig å ta, for det forplikter oss enda mer når tilstrømmingen øker.

Etter som søknadene blir behandlet, må vi prøve å se om dette er grunnløse asylsøkere, eller om det er mennesker som har behov for beskyttelse. Størrelsesordenen på de to gruppene, de grunnløse og de som virkelig har et behov, vil gi oss en pekepinn på hvilke tiltak vi må sette i gang. Som statsråden sa, er det nå et høyere antall enn tidligere som får avslag – 55 pst. fram til april i år mot 39 pst. fra nyttår til april i fjor. Det ser altså ut til at trenden kan gå mot at flere asylsøkere uten behov for beskyttelse finner fram til den norske grensen. Det må vi ta på alvor.

Det finnes ikke noen enkel forklaring på den økte strømmen av asylsøkere til Norge nå. NOAS har påpekt at det faktum at Sverige strammer inn og har fått en returavtale med Irak, kan sende signaler til smuglere i Irak. I den forbindelse er det interessant å se hva Norge får til når det gjelder en returavtale med Irak. Menneskesmuglere avgjør ofte hvor asylsøkere skal dra. Ifølge Kripos får 80–90 pst. av alle asylsøkere hjelp av et smuglernetverk.

NOAS' generalsekretær, Morten Tjessem, sier at de viktigste faktorene for at de strømmer til landet vårt, er konfliktsituasjonen i det landet de flykter fra, og mottakerlandets rykte. Og det må være klart for oss at Norge har rykte på seg for å være et land som respekterer mennes-

kerettighetene, med god økonomi og gode velferdsordninger. Det har betydning for at vi får en økt tilstrømming. Vi er av FN kåret til å være et av verdens beste land å bo i. Det blir for enkelt å si at årsaken til den økte tilstrømmingen er en liberal innvandringspolitikk. Vi har et godt rykte, det er godt å bo her. Det er en like viktig årsak.

Personer som verken får innvilget asyl eller oppholdstillatelse på humanitært grunnlag i Norge, plikter å forlate Norge innen en gitt frist. De som ikke returnerer frivillig innen utløpet av utreisefristen, skal bli hentet og sendt ut av politiet. Dette arbeidet med å effektivisere retur av personer uten lovlig opphold, er viktig. Primært er det ønskelig at de skal returnere til hjemlandet frivillig. Det er satt i gang et program for frivillig retur til Nord-Irak. Det er meget positivt. De skal kunne vende tilbake til sitt hjemland med verdighet og med mulighet til å starte på nytt.

Samtidig må vi se realiteten i øynene. Ideelt skulle vi ønske at alle som fikk endelig avslag, ville forlate landet. Men det er noen som velger å gå under jorden og bli papirløse innvandrere. Årsakene er individuelle. Kanskje er de ikke klare til å akseptere at deres forsøk på innvandring har mislyktes. De har investert mye, både sosialt og økonomisk, i sine forsøk på å få opphold i et nytt land. De ønsket å lykkes, men har mislyktes. Vi må ta på alvor at det ikke er så enkelt som å si retur, retur, retur overfor denne menneskegruppen. Vi må ta det på alvor og ha tiltak også for det.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:52:47]: Jeg har lyst til å knytte noen kommentarer til debatten som jeg har hatt gleden av å sitte og høre på.

Jeg vil begynne med Fremskrittspartiets Per-Willy Amundsen, som jeg synes har en veldig lettvinnt tilnærming, for han omtaler alle som kommer hit, som «lykkejegere». Det å ha den tilnærmingen tror jeg stigmatiserer voldsomt, for de aller fleste som prøver å komme hit, kommer fra dyp nød og prøver å komme i en bedre situasjon. Dette er ikke lykkejegere, det er folk som søker en bedre framtid, og det er det ikke noe galt i. Men vi ønsker jo ikke å ha en politikk som gjør at alle som er i nød, skal kunne få opphold i Norge. Det er mange som velger å reise og sette liv, helse og økonomi i fare for å komme hit, og den dagen de kommer hit, ser de at de har misforstått hvordan norsk asyl- og innvandringspolitikk fungerer, og de blir returnert. Faren er at de da sitter i gjeld, og at en del av dem også har ofret liv og helse på veien for å klare å komme seg til Vesten, i troen på å få et bedre liv. De er ikke lykkejegere, det er folk som prøver å komme seg ut av nød. Men vi kan ikke ha en innvandringspolitikk i Norge som gjør at alle som har en dårligere økonomisk situasjon enn det vi har, kan få opphold, og derfor må de returnere. Det er et problem hvis man før man kommer hit, setter seg i et stort økonomisk og menneskelig dilemma.

Den gruppen som har det aller verst, er de som blir sendt som pakkepost over hele verden. Dette skjer hvis man har en politikk som stimulerer til at enslige mindreårige asylsøkere, eller barn, blir sendt rundt i verden i troen på en bedre framtid her. For veldig mange, ofte kalt an-

kerbarn, tror jeg det er en stor ulykke å bli brukt i et slikt spill, f.eks. å bli sendt fra Sri Lanka til Norge. Vi må ikke føre en politikk som gjør at vi får en unødig stor tilstrømning, for det er ikke godt for de folkene som er en del av det systemet.

Det har i debatten også blitt hevdet at Senterpartiet på en måte har uttalt seg kritisk om et forslag som ikke er offentlig. Det er ikke riktig. Vi har ikke uttalt oss kritisk om et forslag som ikke er offentlig. Her er det en diskusjon, og vi er helt på linje med statsråden og statsrådets tilnærming i hans svar på interpellasjonen. Så den diskusjonen kan vi bare legge helt bort. Vi har ikke vært en aktør i den samfunnsdebatten.

Så er det et faktum at det er en økende tilstrømning, og det er en utfordring. Vi må finne løsningen på å ha innstramningen innenfor den flyktning- og asylpolitikken som et bredt Storting var enig om da vi vedtok ny utlendingslov. Jeg føler meg trygg på at de tiltak og de tilpasninger som Regjeringen vil varsle, er godt innenfor den rammen, og at vi da også vil kunne stå oppreist etter det. Men den økende tilstrømningen er også en utfordring i forhold til bosetting, og der må vi se på tiltak for hvordan vi kan klare å få en raskest mulig bosetting, slik at ikke folk blir værende for lenge i mottak, eller for lenge i et vakuum når de har fått opphold.

Vi må også se på hvordan saksbehandlingskapasiteten hele tiden kan bli bedre, og hvordan man kan returnere folk fortest mulig, for det verste du kan gjøre både overfor oss som samfunn og overfor folk, er at de blir gående i et vakuum over lang tid, som en brikke i et system. Her tror jeg det politiske Norge er ganske samlet.

Avslutningsvis vil jeg bare gi den kommentaren at jeg tror det er et bredt flertall i Stortinget som vil kunne samle seg om de eventuelle tilpasninger som trengs, og som gjør at en ikke stimulerer til at folk som ikke har mulighet til å få opphold, kommer hit, for det er det verste for dem det angår. Det er også dyrt og vanskelig for vårt samfunn, og det fremmer ikke integrering. Det er bare ett parti som på en måte står helt på siden, og som ønsker helt andre tiltak, og det er Fremskrittspartiet.

Trine Skei Grande (V) [10:56:53]: Det å fjerne helt tilstrømningen av asylsøkere og flyktninger er egentlig ganske enkelt: Det er en verden der vi ikke har sult og nød. Det er en verden der vi ikke har krig. Det er en verden der vi ikke har miljøkatastrofer. Hvis vi hadde hatt en perfekt bistandspolitikk, en perfekt miljøpolitikk, et aktivt Norge når det gjelder fredsarbeid, der man aldri noen gang hadde støttet at det ble krig, hadde vi heller ikke hatt denne utfordringa.

Jeg skal ikke bruke anledningen til å påpeke hvem som kutter i bistand, hvem som er imot at Norge driver fredsarbeid, hvem som var for krigen i Irak, og hvem som er mot satsinga på miljø, for man blir så sår når man påpeker den inkonsekvensen.

Det som forundrer meg, er den skiftning i tonen som har kommet i denne salen fra man diskuterte utlendingsloven. Høyre virker nesten å være på en litt annen planet når de snakker om hvor stort problem dette fører til når

det gjelder arbeid og ressurser, mens jeg ikke kan huske at det var noen forslag til store innstramninger fra Høyre da vi diskuterte dette for kun kort tid siden.

Venstre er også for å ha en rettferdig, gjerne streng, men human innvandrings- og flyktningpolitikk. Jeg er også for at man har spesielle tiltak. Vi støttet Erna Solbergs tiltak da vi så at det kom veldig mange ubegrunnede søkere fra de gamle sovjetrepublikkene. Det var ikke søkere som hadde grunnlag for asyl, og vi prøvde å få til en så rask og grei saksbehandling av hver enkelt som overhodet mulig. Det var tiltak som Venstre støttet. Det er egentlig ganske interessant internasjonalt det som ble gjort da. For hvis du ser deg rundt i verden, f.eks. på grensa mellom Mexico og USA og grensa mellom Spania og Afrika, ser du hvilket stort press store levekårsskiller er ved grenseskille. Norge klarte faktisk – til sammenligning – å etablere et samarbeid der kanskje det største levekårsskillet i hvert fall for kun noen få år siden var, nemlig mellom Norge og Russland. Ved den grensa der det er størst levekårsskille i verden, klarte man faktisk å etablere et system som handler om handelssamarbeid, utvikling og det å prøve å hjelpe hverandre videre, noe som kanskje mange andre land faktisk burde ha lært litt av.

Jeg vil ikke på noen måte støtte en uttalelse der en beskylder denne regjeringa for å ha tatt mange grep for å få en mer lemfeldig, mer human eller mer rettferdig flyktningpolitikk, spesielt ikke når det gjelder kvinner og barn. Jeg skjønner ikke hvorfor SV har en lav profil på dette området. Det er ikke snakk om en bølge av barn. Det er snakk om ca. tre skoleklasser av alle verdens barn, som har kommet ekstra. Det syns jeg er en utfordring vi faktisk bør klare.

Det som er den store utfordringa, og hvor jeg egentlig støtter statsrådets betenkeligheter, er hvordan vi skal klare å holde hastigheta i behandlinga, være rettferdige og klare å ta unna strømmen når den internasjonale situasjonen er slik at stadig flere drives på flukt, og stadig flere opplever at de ikke har muligheter.

Krigen i Irak har ført til et enormt press på Norden. Når man påstår at Norge har tatt den store støytten, har man ikke sett på hva Sverige egentlig har gjort. Sverige har gjort en kjempeinnsats når det gjelder å ta unna strømmen av krigsflyktninger fra Irak. Jeg må si at når man ser det, er man veldig stolt over å ha tilhørt den regjeringa som faktisk sa nei til den krigen. Jeg syns at de som sa ja til den invasjonen, bør skamme seg når man ser hva det fører til av nød for folk.

Venstre er gjerne med på en innsats for å sørge for at vi holder hastigheta i behandlinga, at vi sørger for at vi klarer å ha en rettferdig behandling, og at hele systemet vårt klarer å møte den strenge og vanskelige situasjonen som verden har kommet i. Vi er også åpne for å diskutere flere internasjonale avtaler så lenge det er en human og rettferdig flyktningpolitikk man blir enig om å ha internasjonale regler for.

Kari Lise Holmberg (H) [11:02:00]: Jeg synes debatten i dag har vært konstruktiv i det store og hele. For meg virker det som om vi har en stor grad av felles forståelse

for de store trekkene og de store linjene. Så er det nyanser, og jeg må få lov til å kommentere noen av dem.

Jeg mener at SV er noe virkelighetsfjerne, at de ikke tar inn over seg de problemene som vi faktisk har på enkelte områder på innvandringsfeltet. Det synes jeg er beklagelig. Det blir på en måte en idealisert verden.

Så gjør man et nummer av at man skal ha en human innvandringspolitikk. Ja, selvfølgelig er vi enig med Akhtar Chaudhry i at vi skal ha en human innvandringspolitikk. Vi forholder oss til alle internasjonale konvensjoner og menneskerettighetene. Det er like viktig at Norge fører en regulert innvandringspolitikk som er konsekvent. Det er først når den er konsekvent, at den blir rettferdig.

Så synes jeg nok at Venstre må ha glemt noe fra odelsingsdebatten om utlendingsloven, nemlig at Høyre fremmet en del forslag, og gikk imot en del forslag i liberal retning. Så jeg undrer meg litt over at tonen i dag er en annen enn den var under odelsingsdebatten. Det er fremmed for meg.

I likhet med SV er også jeg bekymret for at et titalls millioner mennesker er på flukt i denne verden. Men det er nå engang slik at Norge ikke kan hjelpe alle, og nettopp derfor er det nødvendig å ha en politikk som er konsekvent, og som vi kan håndtere. Det vil igjen være positivt for vårt samfunn, for integreringsprosessen og for vårt flerkulturelle samfunn, som vi har, og som vi fortsatt kommer til å ha. Da er det faktisk utrolig viktig at vi håndterer hele innvandringsfeltet.

Når det gjelder Kristelig Folkeparti, sier de at det er viktig med et godt rykte, og det er bra at andre land vet at Norge er et godt land å bo i. Det er jeg ikke uenig i, men vi kan ikke gi et bilde av Norge utad som et attraktivt asylland, fordi det vil gi falske forhåpninger til mange mennesker. Mange mennesker tar alt de har av eiendeler og bruker også kriminelle nettverk for å komme seg til Norge, fordi de tror det er lettere å få asyl her enn det egentlig er. Det er da vi får problemer med å håndtere det.

Jeg synes nok at Fremskrittspartiet er provoserende nedlatende i sin beskrivelse av lykkejegere og asylmarked. Verden er ikke så enkel. Verden er utrolig vanskelig. Altfor mange land er fattige og trenger bistand fra den rike del av verden. Jeg er enig i de beskrivelsene som SV har på dette området.

– Nå er taletiden min ute. Det siste jeg da vil si, er at norsk politikk må i stor grad også favne om de utviklingsmulighetene vi kan gi verden for øvrig, så vi avhjelper problemene i den fattige delen av verden.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [11:05:37]: Jeg vil også starte med å takke for debatten og takke for mange – om ikke alle – konstruktive innlegg. Jeg tar med meg mange av de vurderingene som har kommet fra talerstolen, i det sluttarbeidet vi nå gjør i Regjeringen knyttet til revidert nasjonalbudsjett.

Jeg har bare lyst til å komme med en siste betraktning, og det dreier seg om at jeg og Regjeringen er veldig opp-tatt av at Norge skal ta sitt internasjonale ansvar når det gjelder det faktum at det finnes millioner der ute som er på flukt, som er utsatt for forfølgelse, og som flykter i

fare for sitt eget liv og for å bli utsatt for tortur og uverdigg behandling.

Det jeg synes er riktig ille med en situasjon som kan oppstå hvis vi får mange som søker asyl i Norge med basis i et feil grunnlag, altså ikke behovet for beskyttelse, er at vi da fort kommer i den situasjonen at vi bruker veldig mye ressurser på å håndtere det på en human og skikkelig måte. Jeg kommer nå med revidert nasjonalbudsjett på mitt område til uken. Bare det å opprette 3 000 nye statlige asylmottaksplasser og 25 nye statlige asylmottak – det er klart det vil koste penger. Hele apparatet vårt vil bli veldig bundet opp med å behandle søknader, ha folk i asylmottak, øke bosettingen for dem som får innvilget asyl, osv. Det verste med det er jo ikke at vi må bruke de pengene på disse menneskene, men at det begrenser vår mulighet til å ta imot flyktninger. Vi bruker så store ressurser på å håndtere den store asylstrømmen at vår mulighet til raskt å kunne øke f.eks. mengden kvoteflyktninger, altså øke den mengden vi tar av dem som sitter i leirene under fortvilte livsforhold, og som er anerkjente flyktninger av FNs høykommissær, jo svekkes når så mange ressurser må brukes på å håndtere flere saker der grunnlaget ikke er behovet for beskyttelse. Det synes jeg er det største paradokset i en utvikling som eventuelt kan komme ut av kontroll på dette området, og det gjør at all min og Norges humanistiske tradisjon sier meg at det er mange hederlige motiv for å si at asyltilstrømmingen til Norge må håndteres på en fornuftig måte. Det er det Regjeringen tar sikte på.

Presidenten: Debatten i sak nr. 1 er da avsluttet.

Sak nr. 2 [11:08:45]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Torbjørn Andersen, Tord Lien og Kåre Fostervold om en energipolitisk handlingsplan (Innst. S. nr. 209 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:37 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker etter innlegget fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Peter Skovholt Gitmark (H) [11:09:37] (ordfører for saken): Forslaget fra Fremskrittspartiet om en energipolitisk handlingsplan er langt fra nytt. Det er også grunnen til at en samlet komite viser til sine respektive merknader i forbindelse med behandlingen av Dokument nr. 8:29 for 2006-2007.

Mens regjeringspartiene viser til at hovedtrekkene i Regjeringens energipolitiske handlingsplan framgår av Soria Moria-erklæringen, og at Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for å øke kraftproduksjonen og redusere forbruksveksten, venter en samlet opposisjon fremdeles på konkret handling.

Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre stiller seg fullstendig uforstående til at Regjeringen ikke ønsker å utarbeide noen form for overordnet dokument for energipolitikken, slik som en energipolitisk handlingsplan, en stortingsmelding om energipolitikk e.l. Dette illustrerer dessverre utfordringen i norsk energipolitikk, hvor sektoren behandles stykkevis og delt, og hvor mange selvmotsigelser og mye kortsiktighet framgår av resultatene. Soria Moria-erklæringen har vist seg å være langt fra nok.

Satsingen på fornybar energi mangler sammenheng mellom politisk ambisjonsnivå, rammebetingelser og ikke minst støttesystem for bransjen. Saksbehandlingsskapasiteten i NVE er også sjokkerende dårlig. Det vet statsråden om, men likevel skjer det intet. Resultatet er at vindkraftprosjekt er lagt på is, mens småkraftbransjen er frustrert over tvetydige signaler og økte skatter.

Det finnes dessverre altfor mange eksempler som illustrerer at det burde vært fremmet en stortingsmelding eller handlingsplan for å få et helhetlig perspektiv, slik at den politiske debatten får noen felles rammer rundt faktavurderinger o.l. Alt som skjer, er at opposisjonen tørt kan konstatere at det nok en gang er intern krangel i Regjeringen rundt viktige spørsmål, som hindrer at Norge tar helt nødvendige skritt videre. Denne gangen gjelder det energisektoren.

Jeg ber om at Regjeringen legger den interne kranglingen til side, og jeg fremmer herved en samlet opposisjons forslag, altså komiteens mindretallsforslag.

Presidenten: Representanten Peter Skovholt Gitmark har tatt opp det forslaget han refererte til.

Marianne Marthinsen (A) [11:12:17]: Dette forslaget har blitt en gjenganger i salen. Det er tredje gangen det fremmes, og jeg føler det litt unødvendig å bruke veldig mye tid på denne debatten. Jeg regner med at vi får enda en sjanse når forslaget fremmes på nytt neste år. Men vi kan jo for tredje gang slå fast at Regjeringen har en energipolitisk handlingsplan. Den er beskrevet i Soria Moria-erklæringen, og nå er det viktigere å få til handling enn enda flere planer.

Vi har helt klart utfordringer i norsk energiforsyning med en etterspørsel som er høy i forhold til produksjonen. Vi er alle enige om at vi trenger både økt energiproduksjon og ikke minst energieffektivisering. Vi har et stort potensial for energisparing, et område som ofte havner litt i bakleksa når vi diskuterer kraftbalanse og energisituasjonen i Norge, selv om alle forstår at det er langt mer effektivt å spare 1 TWh enn å produsere en ny når vi har knapphet.

Det virkelig utfordrende her er jo at de energipolitiske tiltakene vi treffer i tiden og årene framover, må skje uten at vi bidrar til å forsterke den klimakrisen vi står oppe i.

Det betyr bl.a. satsing på fornybar energi, og jeg er veldig glad for at Enovas ramme er nær doblet fra 2007 til 2008. Målsettingen er 30 TWh fornybar energiproduksjon og energieffektivisering innen 2016.

Så har vi jo etter den enigheten som ble oppnådd i klimaforliket, gjenopptatt kontakten med svenskene om grønne sertifikater, og inntil de er på plass, er det viktig at vi har ordninger som er så gode at vi faktisk får bygd noe. Det er jo det som er viktig.

Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak for å øke kraftproduksjonen og redusere forbruksveksten. Det har i løpet av 2006 og 2007 skjedd en betydelig økning i produksjonskapasiteten, noe man ikke skulle tro når man hører på en del av debatten. Kapasiteten i norsk elektrisitetsproduksjon er også forventet å øke ytterligere i 2008, bl.a. som følge av utbyggingen innenfor vann- og vindkraft.

Et sentralt punkt i klimaforliket handler om forskning og utvikling. På litt lengre sikt ligger det her mange spennende muligheter for energilandet Norge, f.eks. i forhold til havkraft. Mange er opptatt av havvindmøller, men også når det gjelder solceller, utvikling av bioenergi og andre mer eller mindre umodne teknologier, ligger det et stort potensial.

Det er for tidlig å si hva som vil bli svaret på hvilket virkemiddel som forener vårt behov for energi med nullutslippsvisjonen. I Arbeiderpartiet er vi glad for at det skal brukes betydelige summer på å forske på klimateknologi og på nye energiløsninger i tiden framover.

Torbjørn Andersen (FrP) [11:15:39]: Forslaget om å utarbeide en energipolitisk handlingsplan er fremmet i den hensikt å skape et best mulig grunnlag for hvordan norsk kraftpolitikk bør utformes på en mer helhetlig og en mer framtidsrettet måte, noe forslagsstillerne mener er til det beste for både miljø, forsyningssikkerhet og samfunnsikkerhet.

En bakenforliggende årsak til å fremme dette dokumentet er at Norge ikke har hatt en godt nok fungerende kraftpolitikk siden 1960-, 1970-, 1980-tallet. Faktum er at helt siden tidlig på 1990-tallet og fram til i dag har den norske kraftpolitikken slumret i en slags tornerosesøvn. Man har altfor lenge oversett behovet for å bygge ut ny norsk kraftproduksjon i takt med forbruksøkningen.

I den siste 10–15-årsperioden har forbruket av elektrisk energi økt så sterkt her til lands at vi er blitt avhengige av en stor nettoimport av kullkraft og kjernekraft fra våre naboland. Fremskrittspartiet mener at vi må ta et mer aktivt tak i den svekkelsen av kraftbalansen som er oppstått, og så fort som råd er igangsette prosesser og planer for hvordan vi igjen kan styrke kraftbalansen, bli mindre importavhengige og øke landets forsyningssikkerhet til et igjen betryggende nivå. Det er nettopp dette den handlingsplanen vi nå foreslår, skal bidra til.

Fremskrittspartiet er mildt sagt både forbløffet og skuffet over at regjeringspartiene og Regjeringen heller ikke denne gangen vil innse at det er et behov for å utarbeide en energipolitisk handlingsplan, gjerne i form av en stortingsmelding.

Fremskrittspartiet konstaterer at den rød-grønne regjeringen følger opp den passive linjen i kraftpolitikken som siden begynnelsen av 1990-tallet har rådet grunnen her i Norge. Vi registrerer også at alt snakket fra Regjeringens side om at de skulle sørge for et kraftpolitisk løft, dessverre bare framstår som tomme ord og slag i luften. Resultatet av rundt 15 års fravær av aktiv norsk kraftpolitikk er at energinasjonen Norge er havnet i den absurde forsynings-situasjonen at landet i de aller fleste år er blitt avhengig av import av kullkraft og kjernekraft for å dekke opp det innenlandske forbruket av elektrisk energi. At Norge som verdens sjette største produsent av vannkraft og en av verdens største eksportører av både olje og gass, er blitt importavhengig av elektrisk energi, er i realiteten en fallitterklæring for norsk kraftpolitikk. Hvordan har en europeisk energistormakt som Norge kunnet havne i en situasjon der vi kun i år med ekstremt mye nedbør er selvforsynte med strøm? Vi kjenner svaret. Årsakene blir ytterligere understreket her i dag når vi ser at både Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet er helt uinteresserte i å få utarbeidet en energipolitisk handlingsplan.

Vi lever i dag i et høyteknologisk samfunn der selv små avbrudd i energiforsyningen kan få dramatiske konsekvenser for mange vitale samfunnsområder. Det er slik at en kraftkrise i Norge faktisk bare er et tørrår unna. Vi trenger av disse grunner et overordnet plandokument som drøfter utfordringene knyttet til det forventede kraftforbruket de neste årene. Vi trenger også en nærmere drøfting av hvordan vi kan utnytte det resterende vannkraftpotensialet vårt bedre. Vi må også drøfte mer inngående hvordan vi kan legge til rette for satsing på et mangfold av ulike energiteknologier, slik at vi kan skape et mer robust energiforsyningssystem som er mindre vannkraftavhengig. Vi trenger også en plan der vi kan drøfte innsatsnivået innen forskning og utvikling og bruk av nye alternative energikilder i Norge.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [11:20:32]: Norge er et rikt energiland. Vi har naturgitte forutsetninger. Vi har mye vannkraft. Vi har olje og gass, ifølge vindkartene i Europa har vi de beste vindressursene, og vi har også mange andre energiformer innenfor ny fornybar energi som bør gjøre oss til eksportør av ren energi. Verden trenger noen som setter seg som mål å eksportere ren energi. FNs klimapanel gir oss årene fram til 2015 til å redusere klimagassene i atmosfæren hvis vi skal nå målet om 2 grader økning i forhold til førindustriell tid.

De naturgitte forutsetningene bør sette oss i førersetet. Vi har også penger vi kan bruke på teknologiutvikling. Vi har mange gode teknologiske miljøer rundt omkring i landet, og vi er så heldige at vi i tillegg til de teknologiske miljøene har mange petter smartere. De må også brukes i den utfordringen vi står overfor.

I møte med klimaproblemet er vi nødt til å lykkes, og vi er nødt til å se helhetlig. Derfor mener Kristelig Folkeparti at vi burde hatt en helhetlig politisk handlingsplan for energifeltet. Det er trist at Regjeringen ikke ser denne nødvendigheten, når vi har det for rikets miljøtilstand og for oljepolitikken. At vi som en stor ener-

ginasjon ikke skal ha det innenfor energi, forundrer meg.

I brevet til komiteen skriver statsråden at hovedtrekkene i Regjeringens handlingsplan ligger i Soria Moria-erklæringen. Soria Moria-erklæringen er sikkert en vel og bra erklæring å regjere ut fra, men det er noe annet å ha et offentlig dokument som har blitt utredet, som har vært på høring, og som hele Stortinget står bak når det gjelder hvilken energiproduksjon og retning vi skal ha.

Det ble også sagt fra representanten Marianne Marthinsen at vi allerede har en energipolitisk handlingsplan – og hun viser til Soria Moria-erklæringen.

Jeg skal ikke legge meg opp i Soria Moria-erklæringens prosesser og hvordan den ble laget, men jeg tror kanskje at det er vel frimodig å sammenligne Soria Moria-erklæringen med en handlingsplan som er laget i departementet og med den strukturen vi har der.

Per i dag har vi i Norge dessverre det dårligste støtte-systemet når det gjelder ny fornybar energi. Det vi skulle hatt godkjent 1. januar, det er ennå ikke godkjent, og vi er fem måneder på overtid.

Det de som ønsker å bygge ut ny fornybar energi i Norge, skulle møtt, er jo den røde løperen – og ikke spikerematta, som dessverre er det de møter. Det gjelder krav som blir stilt til dokumentasjon. Det gjelder et støttesystem som ikke utløser energi. Det gjelder å få lov til å koble seg til nettet når de først ønsker å produsere. Det gjelder konsesjonsbehandlingen i NVE. Det gjelder også anketiden i Olje- og energidepartementet.

Jeg tror at både posisjon og opposisjon er enige om at vi har utfordringer innenfor alle disse områdene. Det må da være mulig å få til noen arenaer der vi kan diskutere dette og komme fram til helhetlige løsninger. Energi er viktig for oss som enkeltmennesker. Energi er viktig for Norge med de naturgitte ressursene vi har. Energi er også viktig i et verdenssamfunn og i et bærekraftig samfunn. Derfor håper jeg at vi på et eller annet tidspunkt i denne perioden kan komme ett steg videre, kanskje med utspill fra Regjeringen, at de tar initiativ til en handlingsplan på dette området, for når det kommer fra opposisjonen, har vi iallfall ikke lyktes så langt.

Erling Sande (Sp) [11:25:34]: Vi blir i dette framlegget bedne av forslagsstillarane om å støtte utarbeiding av ein energipolitisk handlingsplan som omfattar all forventta bruk og produksjon av energi samt tilgangen på ulike energiteknologiar og heilskapleg satsing på utvikling av nye energikjelder.

Det er ikkje fyrste gongen i denne perioden at Framstegspartiet ber om heilskaplege handlingsplanar. Tanken er heilt sikkert god, men for Senterpartiet er det handlinga som fyrst og fremst tel. Dette er særleg sentralt i energipolitikken. Ny produksjon av vindkraft er f.eks. viktigare enn heilskaplege nasjonale planar for vindkraftproduksjon, og meir produksjon av småskala vasskraft er viktigare enn nasjonale planar for småkraftverk. Soria Moria-erklæringa er utgangspunktet for dei målsetjingane som Regjeringa har i energipolitikken. Regjeringa varsla i regjeringserklæringa

overordna tenking på energiområdet gjennom evaluering av energilova, f.eks.

Regjeringa er godt i gang med å oppfylle målsetjingane frå regjeringserklæringa, og det har skjedd ein markant auke i norsk elektrisitetsproduksjon i løpet av dei fyrste åra til denne regjeringa. Det er forventa at produksjonen vil auke ytterlegare i det året vi er inne i.

Statsråden og Regjeringa har vist eit prisverdig engasjement for å fremme produksjon av ny fornybar energi, og Regjeringa har eksempelvis dobla støtta til Enova til energieffektivisering og produksjon av fornybar energi. Ein har m.a. starta samtalar med Sverige om innføring av ein felles grønt sertifikat-marknad som målsetjing.

Senterpartiet kjem til å arbeide aktivt for å halde oppe trykket for å få auka produksjonen av ny fornybar energi for å sikre at Noreg har nok tilgang på energi, og rein energi, men òg fordi vi meiner det er viktig at Noreg i framtida skal vere ein stor eksportør av miljøvenleg energi til Europa. Klimautfordringane fordrar endå sterkare satsing for å erstatte den fossile energien med den fornybare. Senterpartiet meiner at mindre vasskraftutbygging, statsing på vindkraft on- og offshore og ei stor satsing på bioenergi er viktige verkemiddel i framtidas energipolitikk. Eit godt linjenett er avgjerande for å sikre forsyning av energi til alle delar av landet og for å sikre framføring av ny energiproduksjon.

Vi treng no å rette innsatsen mot forskning og utvikling samt stimuli til ny produksjon framfor å bruke energien på ulike planar innanfor energifeltet. Det er eit prisverdig engasjement opposisjonen viser for å få på plass produksjon av ny fornybar energi, og det må jo tolkast som at ein her ynskjer å gje Regjeringa støtte i det viktige arbeidet ein er i gang med på dette området.

Gunnar Kvasheim (V) [11:28:48] (komiteens leder): Venstre støtter Fremskrittspartiets forslag om en energipolitisk handlingsplan. Men jeg har lyst til å reflektere litt rundt den begrunnelse og den situasjonsbeskrivelse som Fremskrittspartiet gir, fordi jeg mener det ikke er en rett beskrivelse.

Torbjørn Andersen sier at en de fleste år er avhengig av importert kullkraft i Norge. Situasjonen er den at dette varierer sterkt fra år til år, og at en mange år har et stort eksportoverskudd.

En kan stille spørsmål om hvor relevant betegnelsen «normalår», som ofte brukes som fasit, er for å beskrive situasjonen.

Men selv om bildet er mer nyansert enn slik som Torbjørn Andersen beskriver det, er det rett at det er et stort potensial når det gjelder både produksjon og energieffektivisering, som ikke er tatt i bruk på en god nok måte.

Så spør Torbjørn Andersen: Hvorfor er det slik? Jeg tror det hovedsakelig er to grunner til det. For det første har ikke politiske myndigheter vært offensive nok verken når det gjelder fornybar energiproduksjon, eller når det gjelder å ta ut sparepotensialet. Det andre er det åpenbare faktum at vi i Norge har vært i den heldige situasjonen at vi over lang tid har hatt lav pris på energiressursene, noe

som har gjort at det ikke har vært lønnsomt nok verken å spare eller å lage ny produksjon. Jeg tror det er nødvendig å ha et slikt virkelighetsbilde foran seg for å kunne lage den handlingsplanen eller de tiltakene som trengs.

Venstre har altså sagt at vi ønsker en energipolitisk handlingsplan. En av grunnene til det er at det vil gi Regjeringen anledning til å rydde opp i intern uenighet og presentere sin helhetlige politikk på dette området. Det er nødvendig, for det er et område som i altfor stor grad preges av at ting gjøres stykkevis og delt. Og det hadde vært en god anledning til å få fremmet tiltak både på kort sikt og på lang sikt og få forankret det gjennom en behandling i Stortinget.

Jeg er forundret over at regjeringspartiene begrunner at en ikke har behov for en energipolitisk handlingsplan, med at en har Soria Moria-erklæringen. Det mener jeg med respekt å melde er et utilstrekkelig dokument når det gjelder de utfordringene vi står overfor. En av de utfordringene vi står overfor, er å få samsvar mellom det vi sier vi skal gjøre, og det vi faktisk gjør, når det gjelder fornybar energiproduksjon.

Jeg hører at Erling Sande lar seg begeistre over at en nå har gjenopptatt forhandlinger med Sverige om grønne sertifikat. Ja, men det triste er jo at det har gått flere år hvor dette stod i stampe, fordi Regjeringen skrotet den løsningen. Men de gikk med på det igjen i forbindelse med klimaforhandlingene i Stortinget.

Jeg tror også det er viktig å få en helhetlig plan når det gjelder marin energiproduksjon. Der sa Stortinget nei til Venstres forslag om å lage en slik nasjonal strategi. Derfor er det positivt at dette igjen har kommet inn i forbindelse med klimaforhandlingene. Jeg har også veldig sterkt behov for å understreke det store potensialet som er knyttet til energieffektivisering og enøk-arbeidet. De nye kilowatt-timene som vi sparer inn, er ikke bare de som er lettest å skaffe, det er også de som åpenbart har minst negativ miljøeffekt.

Norge er i den gunstige stillingen at hvis vi kombinerer de utviklingstrekkene internasjonalt som gjør en rein energiproduksjon mer konkurransekraftig, med det store potensialet vi har, så kan vi bli en stor eksportør av rein energi. Men det vil også i framtiden være store svingninger i hvor mye som eksporteres og importeres, i en nasjon som har en så stor del av sin produksjon knyttet til vannkraften – der det varierer naturligvis fra år til år hvor mye en kan levere.

Statsråd Åslaug Haga [11:33:03]: Regjeringa presenterte hovudettrekkene i sin energipolitikk i Soria Moria-erklæringa. Denne masterplanen ligger til grunn for Regjeringas arbeid i denne stortingsperioden. Som det går fram av erklæringa, er det overordna målet å legge til rette for sikker og effektiv energiforsyning med akseptable priser til husholdninger og industri.

En sikker tilgang på energi er viktig både for folk flest i hverdagen, for verdiskapinga og for arbeidsplassene. Regjeringa har derfor gitt høy prioritet til arbeidet med å redusere sårbarheten i den norske kraftforsyninga.

Regjeringa vil legge til rette for økt kraftproduksjon

ved en aktiv satsing på miljøvennlige energiformer. Det innebærer for det første å utnytte potensialet som ligger i opprustning av eksisterende vannkraftverk. Videre vil Regjeringa stimulere til økt utbygging av små-, mini- og mikrokraftverk.

Satsinga på energieffektivisering, varme og elektrisitet fra fornybare energikilder er sentrale elementer i Regjerings politikken for utviklinga av en miljøvennlig energiforsyning. Enovas ramme i år er på om lag 1 450 000 000 kr – bortimot en dobling av rammene i forhold til 2007. Den økte økonomiske rammen gir grunnlag for en styrket satsing på alle områdene innafor fornybar energi.

Regjeringa har et ambisiøst mål, som det er nevnt her, om 30 TWh ny fornybar energiproduksjon og en energieffektivisering innen 2016. For å nå dette målet må gode ordninger som stimulerer til produksjon av fornybar energi, på plass. Regjeringa har derfor startet nye samtaler med Sverige om grønne sertifikat. Dette er også et sentralt punkt i avtalen mellom regjeringspartiene og Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre om klimameldinga. For å få fart på vindkraftutbygginga mens vi venter på sertifikatmarkedet, har vi utlyst en ny runde med investeringsstøtte til vindkraft gjennom Enova.

Det skjer også omfattende forbedringer av overføringsnett. Blant annet har NorNed-kabelen mellom Norge og Nederland åpnet. Regjeringa er opptatt av å ha et sentralnett med tilstrekkelig kapasitet i hele landet. Det er et mål at overføringsnettet utvikles og utbygges på en samfunnsmessig rasjonell måte både innenlands og mellom de nordiske landene. Statnett SF er i gang med flere store prosjekter, og har skissert en portefølje av investeringer for de neste ti årene på rundt 16 milliarder kr.

En satsing på forskning og ny teknologi er viktig for å bygge opp under utviklinga av en miljøvennlig energiforsyning på sikt. Regjeringa vil styrke forskning og utvikling av fornybare og effektive energiteknologier og CO₂-håndteringsteknologier med 70 mill. kr i inneværende år og med 300 mill. kr i 2009, slik det er definert i klimaforliket. I tillegg vil vi sette av 150 mill. kr til et demonstrasjonsprogram for utvikling av havvindmøller og andre umodne energiteknologier. Dette skal vi gjøre innafor rammen av Energi21, den nye FoU-strategien for energisektoren, som vi nå er i ferd med å etablere.

Jeg fikk overrakt et forslag til strategi fra strategigruppa for Energi21 den 5. februar, og vi er nå i ferd med å opprette et styre for strategien. Styret skal bestå av representanter for energiselskap, industri, FoU-miljøer og myndighetene. Styret skal bidra til å organisere og gjennomføre Energi21-strategien i henhold til dens mål. Jeg har store forventninger til dette arbeidet og gleder meg veldig over at hele sektoren har greid å samle seg om de strategiske målene som ligger i planen.

Regjeringa er i gang med et omfattende arbeid for å utvikle og realisere CO₂-håndtering. Fangst og lagring av CO₂ er et svært viktig tiltak for å håndtere de store klimautfordringene vi står overfor, samtidig som det er behov for en styrket energiforsyning. Det er bevilget over 1 milliard kr til dette arbeidet i statsbudsjettet for 2008. Det legges til grunn at investeringsbeslutningene for CO₂-

fangstanleggene på henholdsvis Kårstø og Mongstad tas høsten 2009 og i 2012. Parallelt utreder vi transport og lagringsløsninger for CO₂.

Som en oppfølging av Soria Moria-erklæringa startet Olje- og energidepartementet vinteren 2006–2007 arbeidet med evalueringa av energiloven, og i forbindelse med dette ble flere sentrale energipolitiske temaer utredet. Det har i ettertid gått en prosess på dette med seminarer og høringer, og vi er i gang med arbeidet med sikte på å legge fram forslag for Stortinget i løpet av denne perioden.

Regjeringa vil følge opp politikken for en sikker og miljøvennlig energiforsyning med ytterligere tiltak og vil komme tilbake til Stortinget på vanlig måte knyttet til aktuelle saker. I tillegg tar jeg sikte på å legge fram en stortingsmelding ved årsskiftet hvor jeg vil ta opp ulike sentrale energipolitiske temaer. Dermed skulle jeg tro at noe av saksordføreren – la meg tillate meg å si – rituelle kritikk faller bort, og Fremskrittspartiet bør kunne være noe mindre «sjokka» og skuffet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torbjørn Andersen (FrP) [11:39:10]: Jeg lyttet med interesse til statsrådets innlegg. Men hvordan man enn vrir og vrenger på dette, er det en realitet at i seks eller syv av de elleve siste årene har vi vært avhengige av å importere strøm, gjerne dansk kullkraft eller svensk kjernekraft, for å dekke opp det innenlandske sluttforbruket i Norge. Det er en realitet – og også et hint til det som representanten Kvassheim sa på talerstolen.

Det har vært en målsetting for norsk kraftpolitikk at vi skal være selvforsynte i et såkalt normalår for nedbør. Jeg har lyst til å gripe litt fatt i det, for det å være selvforsynt i en situasjon der vi kanskje får lite nedbør, er viktig ut fra mange samfunnssikkerhetsmessige perspektiver. Jeg vil spørre statsråden: Er det et mål for denne regjeringen at Norge rett og slett skal kunne være selvforsynt med elektrisk energi?

Statsråd Åslaug Haga [11:40:15]: Jeg syns at Fremskrittspartiet er litt smålåtne, jeg, når det eneste de ønsker seg, er at vi skal være sjølforsynte med fornybar energi. Mitt klare mål er at Norge skal bli en betydelig eksportør av fornybar energi, fordi vi har et formidabelt utgangspunkt for å bli nettopp det, i en tid hvor man på kontinentet er levende opptatt av å bruke mer rein og fornybar energi. Vi kommer ikke dit over natta, men vi må starte arbeidet nå med sikte på at dette skal bli virkelighet om noen år. Det er først og fremst ved at vi kombinerer den fantastiske ressursen som vannkrafta vår er, med offshore vindmøller, at vi kan bidra til virkelig betydelige mengder med fornybar energi.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [11:41:37]: Statsråden sa i sitt innlegg at vi skal ha gode støtteordninger på plass for ny fornybar energi. Mitt spørsmål blir da: Hvilken kontakt har det vært mellom Regjeringen og ESA de siste fem månedene?

Statsråd Åslaug Haga [11:41:58]: Det er svært mye kontakt mellom olje- og energiministeren og ESA og mitt departement og ESA i en rekke saker. Det handler ikke minst om CO₂-håndtering, men det handler også om fornybar energi.

Det som er situasjonen, er at vi har en sak liggende i ESA, en notifikasjon av feed-in-ordningen. Den velger vi å legge på is, fordi vi er opptatt av å få en ordning med grønne sertifikater på plass så fort som mulig. Realitetene er at de støttesatsene som lå i feed-in-ordningen, i hvert fall for vinds vedkommende vil være for svake, og derfor har vi valgt ikke å forfølge det sporet videre, men å utlyse en ny runde basert på investeringsstøtte for vind.

Gunnar Kvassheim (V) [11:43:14]: Det kommer stadig nye forslag til hvordan en kan utløse ny fornybar energiproduksjon, og noen av dem er begrunnet med en svartmaling av situasjonen som det ikke er dekning for. Det siste er at en rød-grønn politiker i Sogn og Fjordane synes det er en grunnleggende god idé å ta fatt på verna vassdrag og foreslå kraftutbygging der. Det er et område hvor det har vært bred enighet i Norge om at noe er bygd ut og noe er varig verna. Den brede enigheten er av stor verdi, og det å begynne å løse opp i denne modellen vil ha store skadevirkninger for miljøet. Jeg ser at Senterpartiets stortingsrepresentant fra Sogn og Fjordane også har latt seg begeistre og vil se nærmere på dette. Jeg ønsker at statsråden klargjør hva som er Regjeringens syn. Kan hun forsikre om at det er slik som det lenge har vært, at verna vassdrag skal være verna, og at de som ønsker å utløse ny energiproduksjon, får kikke på andre alternativer?

Statsråd Åslaug Haga [11:44:20]: Det henvises til uttalelser fra Senterpartiets utmerkede stortingsrepresentant fra Sogn og Fjordane. Jeg har ikke full oversikt over hvordan ordene har falt, men jeg har vel en fornemmelse av at man som god senterpartist hadde et ønske om å uttrykke respekt for tenkninga lokalt.

Når det er sagt, er mitt klare utgangspunkt at verna vassdrag er verna. Vi har muligheter til klok utbygging av vannkraft i Norge uten at vi skal gå inn på områder som er verna. Da snakker vi om opprustningsprosjekter og utvidelsesprosjekter, og vi snakker definitivt også om økt utbygging av småkraftverk.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [11:45:16]: La meg følge opp der forrige representant slapp. Det var ingen tvil om det som representanten Sande sa til NRK i går, nemlig at han syntes dette var spennende, og at han gjerne skulle ha sett at dette kunne bli realisert, for det vernet som er gjort, eksisterer, men den kraftutbyggingen en ser for seg, og som vi ønsker lokalt, kan gjøres med veldig små inngrep, og som sagt, lokaldemokratiet ønsker det, men verneplanen setter en stopp. Det er et enormt vannkraftpotensial som kan realiseres på en skånsom måte, også innenfor vernede områder, og vi vet at en del av vannkraftproduksjonen i dag er i områder som i etterkant har blitt vernet. Statsråden sier at det er et potensial for å oppruste dette, men vi ser jo også at mange vannkraftverk, slik som når

det gjelder Rauma i Midt-Norge, ikke kan opprustes, nettopp fordi vassdraget nå er blitt vernet. Da er spørsmålet: Vil statsråden ta initiativet til en grundig gjennomgang av Samlet plan slik at en kan få ryddet opp i dette, slik at eksisterende vannkraftverk i verneområder kan oppgraderes, men også at en ser på potensialet for skånsom utbygging i verneområdet?

Statsråd Åslaug Haga [11:46:25]: Jeg er levende opptatt av at vi skal utnytte vannkraften i Norge på en enda bedre måte enn det vi gjør i dag, og jeg mener vi har store muligheter for å gjøre det uten at vi skal gå inn i de vernede områdene. Det betyr at jeg vil legge vekt på å bidra til kloke og fornuftige utbygginger i områder som ikke er vernet, og jeg vil definitivt også sørge for at vi utnytter de mulighetene som ligger i ny utbygging.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [11:47:09]: Da vil jeg gjerne ta en replikk på grønne sertifikater. Det har vært kjent at det i Soria Moria-erklæringen går fram at småkraftverk ikke skal være en del av et grønt sertifikat-marked. Tidligere har en sagt at grunnen til at en ikke fikk til en ordning med grønne sertifikater i 2006, var at det ble en skjev byrdefordeling. Analytikere fra Econ har sagt at grunnen til at denne byrdefordelingen ble skjev, åpenbart var at Regjeringen utelot småkraftverk fra grønne sertifikater. Småkraftverk ville vært den billigste produksjon av ny fornybar energi i Norge. Når du ekskluderer det, blir neste prosjekt dyrere i Norge enn i Sverige. Da er det jo veldig relevant både for småkraftbransjen, for energibransjen og for dem som jobber for grønne sertifikater, å få vite: Vil Regjeringen i denne omgang inkludere småkraftverk i et grønt sertifikatmarked? Eller står Regjeringen fast på Soria Moria-erklæringen, slik som Inga Marte Thorkildsen fra SV også sa i bladet Energi, at småkraftverk ikke skal være med i grønt sertifikat-marked, slik at vi må kunne konkludere med at det sannsynligvis ikke blir et marked denne gangen heller?

Statsråd Åslaug Haga [11:48:14]: Vi er, som representanten Solvik-Olsen veldig godt kjenner til, inne i en prosess med Sverige knyttet til å etablere et marked basert på grønne sertifikater. Når vi er i en prosess med Sverige, er det svært vanskelig å kommentere enkelte elementer i det som vil inngå i en avtale, og det må jeg ganske enkelt be om respekt for. Slik vil det være i enhver forhandling, og derfor må jeg komme tilbake til det innholdsmessige ved en grønn sertifikatordning når vi har en avklaring med Sverige.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [11:49:15]: La meg begynne med en kommentar til siste replikk fra statsråden. For selvsagt, hvis Regjeringen faktisk ønsker småkraftverk, er det ikke noe problem å si at en i utgangspunktet ønsker å inkludere det i grønne sertifikater, men vil komme tilba-

ke til detaljene om hvordan det inkluderes. Men når det sågar går fram av Soria Moria-erklæringen at det ikke skal være med, viser jo det at Regjeringen faktisk har tatt en del prinsipielle standpunkter der. Og årsaken til at Fremskrittspartiet gang på gang fremmer dette forslaget om å få på plass en energipolitisk handlingsplan, er jo at Regjeringens energipolitikk, slik som den er nedfelt i Soria Moria-erklæringen, er så motstridende på mange områder at vi trenger å få en grundig debatt om den i stortings-salen, slik at vi kan få en helhetlig tilnærming til målsettinger, til myndighetsorganer, til støtteordninger, til forskningsprosjekter. For nå ser vi at Regjeringen gang på gang har gått ut og lovet gull og grønne skoger til bionæringen, til vannkraft, til småkraft, til vindkraft, til havvindmøller, til gasskraft med CO₂-rensing, til forskning og utvikling, til industrikraft, men ingen av gangene har dette blitt fulgt opp med tiltak der en faktisk dimensjonerer myndighetsorganet tilsvarende, og en har ikke fulgt opp med å dimensjonere støtteordningene tilsvarende.

På Norsk vindkraftforenings årsmøte 7. april sa vindkraftbransjen selv at hvis en skal innfri målsettingen om 3 TWh vindkraft innen 2010, slik som Regjeringen har sagt, må en mangedoble støtteordningen, for det Regjeringen har lagt på bordet, er ikke godt nok. Da sa statssekretær Guri Størvold: Jammen, det skal ikke stå på penger! Problemet er jo bare at de pengene finnes ikke i den virkelige verden. Det nytter ikke å stå på årsmøtet til Småkraftforeningen, slik som statsråden har gjort, eller på årsmøtet til Norsk vindkraftforening, slik som statssekretæren har gjort, og love at mye skal skje, når det som blir levert i Regjeringen, går i en helt annen retning. Det eneste Regjeringen har levert av politikk overfor Stortinget, er en stortingsmelding, en eneste stortingsmelding, for å konkretisere noenlunde hva Regjeringen mener. Det var en stortingsmelding på fire sider om fornybar energi-politikk. Det var en historisk kort stortingsmelding, som allerede nå er skrinlagt. Vindkraftbransjen står overfor sitt tredje støttesystem i løpet av to og et halvt år – først var det grønne sertifikater, så var det feed-in-ordningen, nå er det investeringsstøtte, og alle går og håper at det allikevel skal bli grønne sertifikater. Så i løpet av fire år har en gjerne vært innoen fire støttesystemer. Er det rart at bransjen, alle bransjeorganisasjonene, sitter og sier at det finnes ingen helhet i dette? Vi må få denne helheten, og det kunne en fått til i en stortingsmelding.

Arbeiderpartiet sier at Soria Moria-erklæringen er utfyllende. Soria Moria-erklæringens punkt på energipolitikk er på lengde med en kronikk i Klassekampen. Er det nok til å si noe utfyllende om hva Regjeringen vil? Senterpartiet sier: Handling teller. Ja vel, men da er det jo på tide å komme i gang. For ser vi på resultatene, skjer det fint lite. Tvert imot fortviler jo bransjen over manglende helhet, og de fleste kraftprosjekter som har vært varslet før Regjeringen overtok, er jo blitt lagt på is. De få som realiseres, er unntaket fra regelen snarere enn en konsekvens av det Regjeringen har levert. Derfor burde en helhetlig tilnærming vært diskutert i Stortinget for å få helheten på plass.

Statsråd Åslaug Haga [11:52:35]: Når jeg hører representanten Solvik-Olsen hisse seg så fenomenalt opp, må jeg spørre om han var i salen da jeg holdt mitt innlegg. Jeg sa jo nettopp at jeg planlegger ei energimelding som skal komme ved nyttår. Da skal vi ta for oss helheten i energipolitikken. Det skal handle om alt fra olje og gass til fornybarpolitikken. Det kommer. Det er bare å ta det med ro, og i mellomtida skal vi sørge for at det skjer masse utviklingsarbeid på fornybarfeltet. Vi skal jobbe med å få de grønne sertifikatene på plass. Det er avgjørende viktig, mener jeg. Det vil gi oss et rammeverk som i best mulig grad vil ivareta arbeidet med fornybar energi i åra framover.

Så kan vi jo ikke sitte med hendene i fanget fram til vi har et grønt sertifikatmarked på plass. Derfor har vi – og det har skjedd etter at min statssekretær var i Vindkraftforeningen – utlyst en ny runde med investeringsstøtte til vindkraft. Den kom 21. april, og målsettinga med den runden er sjølsagt at vi skal utløse ny vindkraft, og målet om at vi skal være i gang med prosjekter konkret, slik at vi sikrer 3 TWh innen 2010, står ved lag.

Så har vi nettopp lagt fram en bioenergistrategi. Den er viktig for at vi skal ta tak i utfordringene først og fremst på varmeområdet, hvor vi har et formidabelt potensial for energisparing.

La meg også minne om at vi 5. februar fikk planen Energi21. Der har bransjen, altså næringa, industrien, forskningsinstitusjonene og myndighetene jobba sammen for å drive fram hovedprioriteringene innenfor energifeltet – meget viktig – ikke minst fordi vi da veit at vi greier å ta helhetlige grep for å utvikle dette viktige feltet. Vi har hatt meget gode erfaringer med tilsvarende tilnærming på petroleumsfeltet, og derfor føler jeg meg veldig sikker på at dette skal bli vellykka, ikke minst fordi de prioriteringene som ble nedfelt i dette breie arbeidet, sammenfaller helt med Regjeringas prioriteringer.

Dette er et felt der det skjer mye. Stortinget får muligheten til å ta den breie debatten når energimeldinga kommer. I mellomtida skal vi jobbe systematisk på område etter område for å få ting til å skje i den virkelige verden.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [11:55:55]: Den retorikken vi nå hørte fra statsråden, er dessverre blitt typisk for olje- og energiministeren i denne Regjeringen. Vi hørte det under Enoksen som i løpet av sitt første halvår i statsrådstolen lofte å ordne opp i det meste som han påstod var Bondevik II-regjeringens feil. Problemet var at da han gikk av to år senere, hadde han kun levert en stortingsmelding som er blitt skrinlagt av Regjeringen.

Det en nå hører statsråd Haga skryte av, akkurat den samme offensive tilnærmingen, er som å høre en fotballtrener skryte av flotte mål i en kamp der de ligger under 10–0. Det er ikke særlig troverdig. Når en ser det en sier om Enova og satsing på ny vindkraft – ja, en har en målsetting om 3 TWh ny vindkraft innen 2010. Jeg tror de aller fleste som hørte den målsettingen, trodde at det skulle være vindmøller som stod og produserte 3 TWh i 2010. Statssekretær Guri Størvold gav inntrykk av det i Dagens Næringsliv senest for et par uker siden.

Samtidig har statsråden mange ganger sagt at det skal ikke være ferdig produsert vindkraft. Det er nok at det er kontraktsfestet i Enova. Statsråden bør gjerne bekrefte om det skal produseres 3 TWh vindkraft i 2010, eller er det nok at det er kontraktsfestet i Enova? Der er en veldig ulikhet i måten en framstiller dette på. Spesielt bør statsråden kommentere om dette skal realiseres på den måten som Enova føler at de nå har klarsignal til, i hvert fall ifølge et oppslag i Dagens Næringsliv for to uker siden, der en sier at målet om 3 TWh vindkraft skal nås – koste hva det koste vil. Det er jo det som har vært problemet, at Regjeringens signal underveis hele veien ikke på noen måte har vært helhetlige. Det har vært gitt signal som gjør at Enova kan bruke milliarder av kroner på å realisere den siste terrawatten eller kilowatten, bare fordi Regjeringen har sagt hva målet skal være.

Ja, det er flott hvis Regjeringen kommer med en stortingsmelding om dette. Men da er jo spørsmålet: Hvorfor stemmer en imot dette i Stortinget? Det klarer ikke statsråden å gi et eneste svar på, og representanten fra Arbeiderpartiet snakket i sitt hovedinnlegg om at Soria Moria-erklæringen er god nok. Ja, hva er det egentlig en mener da? Jeg ser gjerne fram til en slik stortingsmelding. Problemet er at den stortingsmeldingen burde ha kommet i det første året av denne regjeringens periode, ikke i den siste. Det som eventuelt skjer når den er ferdig behandlet, er at Stortinget tar sommerferie, og så er det valgkamp. Men det er gjerne det som det greie, for da kan Regjeringen skryte av at de har lagt fram noe og gjemme seg bak det, uten at de blir vurdert på det de faktisk skal gjennomføre. Det blir som når statsråden skryter av biosatsingen. Ja, det ble lagt fram en biostrategi som heller ikke er blitt forankret i Stortinget gjennom en melding eller proposisjon. Men det som er verdt å merke seg, er at bransjen, når de skriver sine kronikker og leserbrev i bransjeorgan, slakter denne biosatsingen og sier at dette bare er gammelt oppgulp. Det er gamle penger, det er gamle tiltak. Der er ingen ting nytt, og det står ikke til troende i forhold til de mål Regjeringen har.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [11:59:10]:

Når vi går til stortingssalen, kanskje Norges viktigste talerstol, er det viktig å forberede seg. Jeg pleier å lese gjennom dokumentene og vedleggene i enhver sak som vi har. Det har jeg også gjort denne gangen, og i den første setningen i brevet fra statsråden som vi fikk til denne saken, står det:

«Regjeringen presenterte hovedtrekkene i sin energipolitiske handlingsplan i Soria Moria-erklæringen. Denne planen ligger til grunn for Regjeringens arbeid i denne stortingsperioden.»

Når jeg leser innstillingen til dagens sak, står det ikke et eneste lite ord om at det vil komme en egen energimelding. Så fra denne saken ble avgitt i komiteen for noen uker siden, og fram til vi står her i dag, 8. mai, har det tydeligvis skjedd noe i Regjeringen. Ingenting er bedre. For vi i opposisjonen mener at vi trenger en energimelding. Så ingenting er mer gledelig. Men det vi da nok en gang ser, er at presset fra en samlet opposisjon gir resultater.

Det har gitt resultat i form av grønne sertifikater, og det vil nå gi resultat gjennom en energimelding.

Jeg gleder meg til vi kanskje om et års tid, på denne tiden, skal diskutere energimeldingen. Jeg gleder meg til det og ser fram til det, for det er en avgjørende, viktig sak som kommer.

Statsråd Åslaug Haga [12:00:57]: Det er sjølsagt opp til enhver stortingsrepresentant å skryte på seg akkurat det han vil, men nå er det engang sånn at det er svært lenge siden Regjeringa sa at vi skulle legge fram ei petroleumsmelding mot slutten av året – og den meldinga kommer. Og jeg utvider den til å bli ei breiere energimelding. Jeg mener at det er en klok tilnærming, for da får vi sett helheten i det jeg velger å kalle energipolitikken. For meg omhandler energipolitikken både petroleumsvirksomheten og den øvrige klassiske energivirksomheten.

Så det vi snakker om, er at vi legger petroleumsmeldinga, som vi har omtalt i denne salen flere ganger, til grunn, og tar den som et utgangspunkt, og så utvider vi den til også å ta med det breiere energiperspektivet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 3213)

Sak nr. 3 [12:02:01]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Tord Lien, Per Sandberg og Ketil Solvik-Olsen om tiltak for å hindre langvarig kraftkrise i Midt-Norge (Innst. S. nr. 208 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:41 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker etter innlegg fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Asmund Kristoffersen (A) [12:03:01] (ordfører for saken): Debatt og meninger omkring kraftsituasjonen i Midt-Norge er en vedvarende hendelse både i og utenfor Stortinget. Motivene for å reise debatten kan være flere, men jeg velger å se det positive i slike initiativ.

Det er slik at kraftsituasjonen i Midt-Norge er krevende fordi forbruksøkningen, spesielt innenfor industrien, over mange år ikke har vært fulgt opp med tilstrekkelig produksjon av kraft innenfor regionen eller overføringskapasitet som kan ta høyde for det verst tenkelige tørrår. I et ekstremtilfelle må en påregne ekstraordinære tiltak i form av rasjonering, avtalt redusert forbruk i enkelte virksom-

heter eller bruk av reservekraft i form av kraft fra mobile gasskraftverk.

Svaret på disse utfordringene er nye kraftoverføringsforbindelser, ny produksjon i form av mer vannkraft, bio og vind. Det er også mye å hente på energisparing og energieffektivisering, bl.a. gjennom støttemidler fra Enova.

Regionen flyter over av gass. Gasskraft er en del av løsningen.

Hovedutfordringen i Midt-Norge er, som ellers i landet vårt, total avhengighet av vannkraft, med den usikkerhet som knytter seg til svingende nedbørmengder. Dette er nå blitt synliggjort nettopp i Midt-Norge.

Et meget synlig tegn på ubalansen mellom regionene i det norske kraftmarkedet er at prisene på kraft til forbruker tidvis er høyere i Midt-Norge. Så lenge denne prisforskjellen er liten, er problemet lite, men om forskjellen skulle bli stor og vedvarende, er dette ikke akseptabelt.

Olje- og energiministeren har i brev til Stortinget i forbindelse med den saken vi behandler i dag, gitt et meget godt signal, i og med at hun sier:

«La meg imidlertid understreke mitt klare mål om at det særskilte prisområdet i Midt-Norge blir opphevet så raskt som mulig.»

Det er bra. Jeg vet at det kreves en rekke tiltak for å få dette til, og jeg skal nevne noen.

Faren for underdekning av kraft i regionen må reduseres kraftig. Det er meget viktig at Statnett som systemansvarlig og ansvarlig for utbygging av det sentrale overføringsnettet allerede har gjennomført en rekke tiltak med spenningsstøtte som gjør at vi kan utnytte eksisterende nett bedre. Vi har snart på plass en kraftig økning i overføringskapasiteten fra Midt-Sverige, en økning i importmuligheten på mellom 0,6 og 1 TWh.

Så regner jeg med at bygging av ny linje fra Fardal i Sogn og Fjordane og inn i Møre og Romsdal, til Ørskog, blir satt i gang så snart konsesjonsbehandlingen er over.

«Forsikringsordningen» i form av bruk av mobile gasskraftverk kan hindre svært uheldig utkopling.

Jeg setter også min lit til at det kan bygges gasskraftverk i Midt-Norge. Det er tre mulige prosjekter: ett i Skogn, ett på Tjeldbergodden og ett i Fræna/Aukra-området. Jeg forventer at det legges opp til en konstruktiv dialog mellom de berørte departementer og konsesjonshaverne/konsesjonssøkerne.

Jeg har merket meg at Industrikraft Møre nylig har fått inn to kraftfulle medeiere – gjennom oppkjøp til en eierandel på 50 pst. av Tafford Kraft, en av de ledende kraftprodusentene i fylket, og en ny medeier ved at Norsk Mineral AS har gått inn på eiersiden.

Jeg har grunn til å tro at Enova ser med velvilje på ny fornybar kraft i regionen og dermed blir en viktig støttespiller både innenfor varme og vind. Selv om noen vindkraftprosjekter kan være kontroversielle – og er det – er det min overbevisning at det er vindkraftprosjekter som bør bygges ut, og som således kan være viktige bidrag til kraftforsyningen i regionen. I denne sammenheng er det viktig det energiministeren har uttrykt, at hun ikke vil sitte og vente på regionale eller nasjonale handlingsplaner, men at hun legger opp til raske

og løpende beslutninger når prosjektene er klare. Det er bra.

Jeg vil også trekke fram Regjeringens sterke satsing på bioenergi, som selvsagt vil komme Midt-Norge til gode. Et utmerket eksempel er biobrenselfabrikken som Møre og Romsdal Biobrensel har under planlegging på Averøya, en fabrikk som kan produsere inntil 450 000 tonn pellets, en tidobling av hele Norges pelletsproduksjon i dag. Denne fabrikk har fått tilsagn om nær innpå 100 mill. kr fra Enova. Vi får håpe at vi i Norge kan bli storforbrukere av pellets.

I sum er det satt i gang, eller under planlegging, tiltak som på litt sikt kan trygge kraftbalansen i Midt-Norge. Vi får også stole på Statnetts utsagn om at også den kortsiktige situasjonen er under kontroll. Men nå må all kraft settes inn på å gjennomføre foreliggende planer, slik at all usikkerhet kan fjernes.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [12:08:22]: Da jeg hørte representanten Kristoffersens innlegg, fikk jeg litt déjà vu-følelse, for dette er jo akkurat det samme som vi opplevde for to år siden, sist gang vi diskuterte problemstillingen. Det er jo det som er problemet i denne saken, at i energipolitikken snakkes det mye, men det leveres veldig få resultat. Det leveres mange ord, det leveres mange tiltak og handlinger, men ingen av dem materialiserer seg, for de følges ikke opp med tilstrekkelig med penger, tilstrekkelige avklaringer når det gjelder rammevilkår, eller tilstrekkelig myndighetsorgan. I så måte er Midt-Norge illustrasjonen på politikernes fallitt i energipolitikken.

Det er varslet i mange år at kraftsituasjonen i regionen ville bli vanskelig. Da en vedtok utbyggingen av Ormen Lange, da en vedtok utbyggingen i Sunndal, visste alle at dette ville øke kraftforbruket. Ja, bare Hydro Sunndal representerer jo like stort strømforbruk som hele Oslo by. Men skjedde det noe på kraftsiden? Nei, det gjorde ikke det. En lukket øynene for kraftsituasjonen da Ormen Lange ble behandlet i Stortinget. Verken Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti eller Venstre sa ett ord om kraftsituasjonen i Midt-Norge under Ormen Lange-behandlingen, rett og slett fordi de visste at gasskraftspørsmålet ville være sentralt i en slik debatt. Det kunne ingen av dem takle, fordi den politiske avklaringen ikke finnes i de partiene. De eneste to partiene som tok opp problemstillingen, var SV, som ikke vil ha gasskraftverk, og dermed også advarte mot Ormen Lange, og Fremskrittspartiet, som aksepterer det som en nødvendighet, og dermed argumenterte for det også når det gjaldt Ormen Lange. En lukket altså øynene – men konsekvensene forsvinner jo ikke av den grunn.

Nå ser vi at innbyggerne i Midt-Norge må betale prisen. Stryn Energi anslår at en normal husholdning i Midt-Norge vil måtte betale over 2 000 kr mer for sin strøm enn det en husholdning i Sør-Norge må, bare for 2008, og de forventer at det vil øke enda mer i årene framover.

Da prisområdet i Midt-Norge ble innført, lovte rødgrønne politikere at dette ville koste maks 0,5 øre til 1 øre pr. kWh. Det var alt som trengtes, lovte Ola Borten Moe på NRK 6. november 2006. Det lovte Stokkan Grande fra

Arbeiderpartiet i Trønder-Avisa i de samme dagene. Nå ser vi at prisforskjellen er mange tiøringers. Dette er et åpenbart løftebrudd fra Regjeringen, og spesielt når en vet at tidligere statsråd Enoksen 20. april 2006 sa til Adresseavisen at han anså «det som uaktuelt at Midt-Norge skal ha en høyere pris på elektrisk kraft enn resten av landet».

Regjeringens politikk er mildt sagt et flytende mål her. Problemet er at de tåkelegger hele debatten ved å love en masse som ikke innfris. Men resultatene kjennes i vanlige folks lommebok, og det merkes i industriselskapenes forsøk på å ha en framtidsrettet virksomhet.

Det ble lovt en tiltaksplan for Midt-Norge. Sist gang vi diskuterte dette spørsmålet i stortings salen, uttalte olje- og energiminister Odd Roger Enoksen – 1. juni 2006:

«Jeg arbeider nå med en handlingsplan slik det blir bedt om, for å møte kraftsituasjonen i Midt-Norge – med sikte på å legge handlingsplanen fram tidlig på høsten» – altså i 2006.

Den handlingsplanen har aldri blitt presentert for Stortinget – aldri! Så sier Regjeringen: Jo, men vi gjennomfører en masse tiltak. Ja, la oss se litt på hva Regjeringen faktisk har bidratt med som er genuint rød-grønt. Alt det Statnett gjør, er å si offentlig at dette jo er ting de planla lenge før den rød-grønne regjeringen inntok kontorene. De bare viderefører planer som allerede eksisterte. Det er ingenting genuint rød-grønt over støtteordningen til fornybar energi, utover at alt er blitt utsatt. Grønne sertifikater ville jo blitt innfridd med en annen regjering, som også hadde inkludert småkraftverk, og dermed fått til en avtale med Sverige.

Det eneste som er genuint rød-grønt i tiltakene overfor Midt-Norge, er to mobile gasskraftverk, som koster over 2 milliarder kr, og som statsråden riktignok sier hun håper aldri skal bli brukt, men som i verste fall vil gi CO₂-utslipp som er langt verre enn fra kullkraftverk. Og da må vi jo bare tenke oss hva vi kunne gjort med 2 milliarder kr, hvis vi hadde sagt: bruk dem på å subsidiere eksisterende tiltak. Hvis vi først sier at vi er villige til å bruke 2 milliarder kr, må vi se hvor vi får mest mulig for dem, og ikke bare dytte dem vekk i et tiltak som forhåpentligvis aldri blir brukt. For når vi kommer inn på gasskraftsituasjonen, som bransjen sier er det eneste tiltaket som kan realisere tilstrekkelig med kraft, og da fjerner kraftprisisikoen innenfor den tidshorisonten vi snakker om, må vi se på: Hva har Regjeringen gjort på gasskraftsiden? Jo, det har vært prosjekt på Skogn, der statsministeren sa at det er bare å sette spaden i jorda. Men han har ikke gjort noe for å få gass til prosjektet. Med hensyn til Tjeldbergodden sa statsråd Enoksen at dette var han sikker på skulle realiseres. Men det har altså ikke fått hjelp, og det har nå blitt skrinlagt. Fræna har fått avslag på gasskraftverk fordi de ikke hadde CO₂-rensing, men NVE sa også: Hvis dere ber om konsesjon med CO₂-rensing, vil dere likevel få avslag, fordi det er samfunnsøkonomisk ulønnsomt.

Regjeringen har ikke levert noen gode avklaringer, bortsett fra to mobile gasskraftverk. Og det er en skam overfor Midt-Norge.

Jeg tar herved opp forslagene fra opposisjonen.

Presidenten: Representanten Ketil Solvik-Olsen har tatt opp de forslag han refererte til.

Ivar Kristiansen (H) [12:13:53]: Dette er et forslag som tidligere er tatt opp av Høyre, og jeg har ingen verdens ting imot at dette forslaget tas opp på nytt igjen, denne gangen av Fremskrittspartiet.

Jeg tror det er på tide at dagens regjering begynner å ta inn over seg at man er i regjeringssår tre, av fire.

Tidligere olje- og energiminister Odd Roger Enoksen lovet, vel nok i en nokså presset situasjon i begynnelsen av denne regjeringssperioden, å presentere en handlingsplan, i første omgang høsten 2006, som han ikke leverte. Han lovet deretter at denne handlingsplanen skulle komme på plass før julen 2006. Den er heller ikke levert, men svaret i dag er altså at vi trenger ingen handlingsplan, vi trenger handling.

Ok, la oss si at det ikke trengs handlingsplan, men at det trengs handling. Men da må man sannelig ta seg bryderiet med å levere handling på dette området. Jeg kan ikke se noe fysisk, konkret tiltak som leveres, annet enn innkjøpet av to mobile gasskraftverk – altså det siste som dette forum kunne tro man skulle legge på bordet.

Når man vet at samtlige av de tre gasskraftprosjektene som var planlagt ved regjeringsskiftet, nå stort sett er skrinlagt av dagens regjering, og man samtidig er i en situasjon hvor man i løpet av et par års tid får en underdekning i størrelsesordenen det årlige konsum i hele Stor-Oslo, da trenger man i hvert fall å komme over i en handlingsfase.

Når man snakker om begrepet «handlingsfase», er svaret som går igjen fra rød-grønne politikere, Enova. Og så lurer man på: Hva var spørsmålet? Svaret er altså Enova. Men også der tror jeg det er på tide å kunne vise til handling, for man vet at dette tar lang tid. Det ene prosjektet etter det andre skytes opp, og vi går nå og venter på hva som kommer til å bli levert, også når det gjelder oppfølging av klimaforliket i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, som kommer den 15. denne måneden.

Så må jeg si at selv om jeg har visse forventninger, tror jeg at jeg også denne gangen risikerer å bli kraftig skuffet, ikke minst på vegne av husholdninger, næringsliv og industri i Midt-Norge. Det holder ikke lenger for de rød-grønne politikerne, som også denne gangen benytter anledningen – ikke til å se fremover, ikke til å snakke om hva man skal levere, men til å snakke om snøen som falt i fjor. Man kan bokstavelig talt ikke basere seg på at det skal falle mye snø og mye regn fremover i Midt-Norge, og at det skal løse problemet. Man må levere på dette området. Hvis ikke får husholdninger og industri betale en blodig høy pris for dette.

I går kom utspillet fra Stryn kommune, som det så vidt har vært redegjort for her i dag. Forslaget fra det rød-grønne flertallet i Stryn – det gjelder Breheimen, som ligger i samme region – var knapt skutt opp før det øyeblikkelig ble skutt ned av miljøvernministeren. Man tar seg ikke engang bryderiet med å få spørsmålet utredet for å se hvordan vi skal være i stand til å levere fornybar energi innen det korte tidsrommet vi har på oss for å klare å gjøre denne jobben.

Alt dette tror jeg det kan være festlig, og faglig sett interessant, og polemisk flott å diskutere i valgkampen 2009, og det gleder jeg meg virkelig til. Vi skal dra frem Stoltenbergs 1.mai-taler i 2004 og 2005, og vi skal dra frem andre eksempler på løftebrudd. Men dette tror jeg må fortone seg som mager trøst for alle dem som skal utvikle og bo i denne regionen videre. Derfor er det svært viktig at man i tillegg til anskaffelsen av disse sterkt forurensende mobile gasskraftverkene, som er prestert innkjøpt av en rød-grønn regjering, nå tar seg bryderiet med å komme over i en handlings- og leveringsfase.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [12:19:02]: Som tidligere påpekt i flere debatter om dette temaet, er noe av årsaken til sårbarheten knyttet til kraftsituasjonen i Midt-Norge, som ellers i landet, at så godt som all kraftproduksjon er basert på vannkraft. I tillegg bruker vi nordmenn strøm til oppvarming, en situasjon som har satt mange nordmenn i en strømfelle som de sliter med å komme ut av. Samtidig har vi mye kraftkrevende virksomhet lokalisert i samme området, noe som ble satt på spissen da Ormen Lange ble satt i drift uten at den daværende borgerlige regjeringa overhodet var villig til å ta inn over seg at situasjonen allerede var anstrengt. Ansvar for problemene må derfor deles av flere, og løsningene må være mangfoldige.

Det er mye som kan gjøres for å avhjelpe situasjonen. Olje- og energiministeren har i brev av 4. mars 2008 redegjort for de tiltaka som er satt i verk for å hindre at regionen kommer i en situasjon der det måtte bli mangel på kraft. I tillegg har Statnett gjennomført en rekke netttiltak i Midt-Norge de siste åra, noe som er av stor betydning, ikke minst i tørrår. Det er investert i spenningsstøtte, som skal bidra til å holde spenninga innfor akseptable grenser. Det er også innført egen og lavere innmatingstariff for alle produsenter som er tilknyttet sentralnettet i regionen. Statnetts økte overføringskapasitet mellom Midt-Norge og Sverige, Nea-Järpstrømmen, skal være ferdig høsten 2009, noe som vil gi ca. 200 MW i økt overføringskapasitet til Midt-Norge. Mye annet er gjort eller er på trappene i tillegg.

Det er altså gjort en god del for å avhjelpe situasjonen. Jeg vil likevel advare mot å tro at økt produksjons- og nettkapasitet er hele svaret. Tvert imot mener vi i SV at svaret på sikt ligger et helt annet sted, nemlig på forbrukssida, sjølsagt i kombinasjon med storsatsing på ny fornybar energi. Men det er først og fremst fordi vi trenger å erstatte fossil kraft med fornybar kraft, og fordi vi har et enormt potensial på eksportsida, som Åslaug Haga var inne på i forrige debatt, og som også bl.a. Forskningsrådet er veldig opptatt av. Jeg vil derfor konsentrere innlegget mitt om behovet for energisparing, energieffektivisering og storstilt satsing på produksjon av ny fornybar energi. Økt satsing på ny fornybar energiproduksjon og energieffektivisering er viktige elementer i en strategi for en bedret energibalanse og en bedring av kraftbalansen generelt, og spesielt i Midt-Norge. I sum har denne strategien som mål å gi 30 TWh innen 2016. Klimaforliket bærer bud om gode rammebetingelser for vindkraft og annen fornybar energi. Å få bygd ut betydelig med vindkraft vil også

ha stor betydning for kraftsituasjonen i Midt-Norge, en region hvor potensialet er stort.

Jeg nevnte vannkraft som noe av årsaken til sårbarheten knyttet til kraftsituasjonen i Midt-Norge spesielt, og i Norge generelt. Vi har satt oss sjøl i en strømfelle i dette landet. Noen har sagt at norsk tradisjon med å varme opp husene våre med strøm fra vannkraft er som å vaske garasjefolvet med fem stjerners konjakk – altså temmelig råflott. Naturvernforbundet i Møre og Romsdal har på sin side påpekt at det ikke er snakk om noen kraftkrise i Midt-Norge, men en varmekrise. Vi trenger rett og slett å få folk ut av strømfella og over på energiformer som passer til behovet de har for oppvarming og kjøling. Da kan vi godt ha i bakhodet at Sverige, vårt naboland, helt siden 1950-tallet i stor grad har brukt fjernvarme for å dekke forbruket av energi til oppvarming.

Det aller viktigste er likevel at vi jobber aktivt med energisparing på alle tenkelige områder. Naturvernforbundet har regnet ut at vi kan spare 5,1 TWh i Midt-Norge. Det er uansett svært mye å hente på en sterk satsing på energisparing og smartere måter å utnytte energien på. Et eksempel er hentet fra Enova, og ble referert av NTB tidligere i år: Ved å velge ny teknologi for belysning vil norske kommuner, fylkeskommuner og staten kunne spare nesten 500 mill. kr i året. Målinger har påvist at det er mulig å oppnå en samlet energireduksjon på helt opp til 70 pst. enkelte steder. En utfordring består i at nettselskapene delvis eier gatelysene, og dessuten gjerne vil ha gevinsten av energisparinga sjøl. Her kan vi bidra til å rydde opp. Et annet eksempel er spillvarme fra industrien. På verdensbasis går 50 pst. av energiforbruket til spille som såkalt «waste heat», fordi det ikke er laget systemer for å fange den opp og bruke den til f.eks. oppvarming. Dette er også i høyeste grad relevant for Norge.

Møre og Romsdal har tilgang på store mengder bioenergi og trenger samtidig en satsing på bærekraftige arbeidsplasser. Biovarme er et godt alternativ i Møre og Romsdal. Regjeringa har nylig lagt fram en bioenergistrategi som forhåpentligvis vil kunne få fart på en slik satsing. Samtidig må vi fortsette å bygge ut infrastruktur for varme. Den nye plan- og bygningsloven kan bidra til å sette fart på deler av denne utbygginga. Det vi må forhindre, er at det blir bygd ut infrastruktur for distribusjon av gass til husholdningene. Det er nemlig å gå baklengs inn i framtida.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [12:23:50]: Både i et normalår og i et tørrår har vi utfordringer med krafttilgang i Midt-Norge. Dette må løses. Vi må tenke kraft i hele landet, for det er også andre regioner som vil komme etter Midt-Norge.

Den beste og mest miljøvennlige kilowattimen er den kilowattimen som vi ikke bruker. Vi har alle et ansvar for å tenke energisparing. Som politikere, de som skal legge rammebetingelser, er det viktig at vi legger til rette for energisparing, og det er viktig at vi informerer om gode tiltak som vi alle kan gjøre som forbrukere, men også som bedriftseiere. Men så er det slik at samfunnet vårt trenger energi. Dette må vi også legge til rette for. Vi må velge

miljøvennlig energi og utvikling og mer produksjon av ny fornybar energi.

Regjeringens mål er at vi skal ha 30 TWh ny fornybar energi i 2016. Enova er Regjeringens viktigste virkemiddel. Det er da viktig at Enova fungerer, og at de får gjort den jobben de skal gjøre. Det er også viktig at Enova har de virkemidlene som bransjen trenger for å få utløst denne fornybare energi.

Jeg kan skjønne vedtaket til formannskapet i Stryn om oppheving av verneplanvedtaket i verneplan IV. Hvis man ser det på bakgrunn av Regjeringens politikk i forhold til skatteomleggingen, kan jeg skjønne at man tror at Regjeringen ønsker en storstilt utbygging av større vannkraftprosjekter. Jeg skjønner, men jeg er ikke enig i, det formannskapet i Stryn prøver å legge opp til. Men ser man vedtaket på bakgrunn av Regjeringens politikk, går det an å finne argumenter for hvorfor de gjør som de gjør.

Denne regjeringen er mest opptatt av handlinger og ikke så mye av å tenke helhet og å lage handlingsplaner, har vi hørt i foregående debatt. I innstillingen har Venstre og Kristelig Folkeparti forslag til ulike handlingspunkter som kanskje Regjeringen kan vurdere. I Midt-Norge har man et godt teknologimiljø, og det er et område man kan bruke som et prøveprosjekt for å utvikle teknologi og mer ny fornybar energi.

Vi gir dette forslaget helt gratis til Regjeringen. Det kan ligge der til den dagen Regjeringen trenger flere handlingspunkter. For dette området trenger mer handling, og vi håper at Regjeringen kan se til dette forslaget og kanskje ha nytte av det når presset blir større.

Solveig Horne hadde her overtatt presidentplassen.

Gunnar Kvasheim (V) [12:27:59] (komiteens leder): Selv om strømprisene i dag er 7 øre pr. KWh, er det dekning for å si at kraftsituasjonen i Midt-Norge, som er temaet i dag, er krevende.

Den er så krevende at det er behov for en planmessig tilnærming til de utfordringene man står overfor. Vi konstaterer at Regjeringen mangler det, og heller ikke er villig til å følge opp sitt løfte om å legge fram en handlingsplan. Det vi også trenger, er samsvar mellom det man sier man skal gjøre, og det man faktisk gjør. Det er f.eks. i forbindelse med fornybar energiproduksjon slik at man i flere år har gjort tiltak som medvirker til å redusere interessen for dette, ikke stimulere den. Det var tilfellet da man skrotet opplegget med grønne sertifikater. Det er det som er effekten av et skjerpet regime når det gjelder skatt for småkraftverk. Det er det som skjer når det er lange behandlingsskøer i NVE for dem som jobber med småkraft og med vindkraft.

Venstre og Kristelig Folkeparti har lagt fram et opplegg med Midt-Norge som et eget forsyningsområde, og som et geografisk satsingsområde for utvikling av bærekraftige energiløsninger, basert på ressurser som finnes i denne regionen. Jeg har i likhet med Inga Marte Thorkildsen lyst til å påpeke de store mulighetene som finnes knyttet til enøk, energieffektivisering. Vi har en tendens til å vekt-

legge det for lite i energidebatter. Enøk utgjør de billigste og ofte de beste løsningene. Det ble også indikert her at på dette området kunne kommunene spare hundrevis av millioner kroner. Det kan kanskje være et kjærkomment innspill i forbindelse med innspurten om kommuneproposisjonen. Tiltak som gjør at kommunenes energiutgifter blir kraftig redusert, vil i tillegg være et godt energi- og miljøbidrag.

Jeg er forundret over at Regjeringen har prioritert og akseptert at det brukes 2,5 milliarder kr på å anskaffe mobile gasskraftverk i denne regionen. Jeg er helt uforstående til at SV, med den fokuseringen som en har i dag, og har hatt tidligere, på energieffektivisering og enøkarbeid, har valgt å være med på å sette midlene inn på mobile gasskraftverk. Det er svært store mengder energi som kunne blitt utløst hvis en hadde brukt dette på fornybar energi-produksjon, og store mengder kunne vært spart dersom dette hadde vært kanalisert inn i støtteordninger eller tiltak som ville bidra til bedre husholdning med energiressursene.

I denne situasjonen er det også for meg uforståelig at Regjeringen ikke har tatt imot invitasjonen fra Hafslund, som i forbindelse med bioanlegget på Averøya, som Asmund Kristoffersen omtalte, har sagt at de ønsker en avtale med staten om leveranse av reservekraft, altså den samme type leveranse som de mobile gasskraftverkene skal gi. Regjeringen er altså villig til å bruke 2,5 milliarder kr på reservekraft på mobile gasskraftverk, men er ikke villig til å gå i reelle samtaler med dem som nå skal bygge et anlegg på Averøya, og som er villige til å stille reservekraft til disposisjon.

Hos enkelte av de foregående talerne har temaet vært at politikerne i Stryn ønsker kraftutbygging i vernede områder. Jeg tror det er slik at denne type ting skjer når det skjer lite. Hadde Regjeringen vært mer handlekraftig på dette området, tror jeg at det hadde vært mindre stemning for å gå til dette tiltaket, som jeg for øvrig er svært glad for at statsråden i dag har sagt er helt uaktuelt. Det betyr i klartekst at politikere, enten det er stortingsrepresentanter fra Sogn og Fjordane eller tilliggende områder eller lokalpolitikere, må fokusere på andre løsninger hvis de ønsker å øke fornybar energi-produksjonen.

Jeg er en smule forundret over at Ivar Kristiansen fra Høyre er kritisk til statsrådens avvisning av det å åpne for eller vurdere utbygging i vernede områder. Jeg har hele veien trodd at Høyre var en del av det flertallet som stod bak den etablerte politikken på dette området, men det er mulig dette er et resultat av at Børge Brende har forlatt landet. For øvrig snakkes det om spenningsstøtte, og en slik støtte er det god bruk for for alle oss som følger med på energipolitikken til Regjeringen.

Statsråd Åslaug Haga [12:33:19]: Det iverksettes et bredt spekter av tiltak for å bedre kraftsituasjonen i Midt-Norge. Det handler om økt overføringskapasitet, økt satsing på energiomlegging og ulike typer ny produksjon samt andre tiltak som skal sikre forsyningsikkerheten i regionen. Statnett har en viktig rolle i Midt-Norge, både fordi de har oppgaven som systemansvarlig, og fordi de

har ansvaret for å bygge ut det sentrale overføringsnettet.

Regjeringa har etter sin tiltredelse aktivt støttet opp under de omfattende tiltakene Statnett har gjennomført og holder på å gjennomføre for å bedre kraftsituasjonen i regionen. Det omfatter bl.a. investeringer i spenningsstøtte i overføringsnettet. Dette bidrar til overføringsmuligheter inn i og i Midt-Norge. Videre har Statnett besluttet å investere i og startet bygginga av overføringskapasitet mellom Midt-Norge og Sverige. Denne forbindelsen skal være på plass høsten 2009. Statnett har oversendt konsesjonsøknad for en ny overføringsforbindelse mellom Sogn og Møre til NVE. En bygging av denne forbindelsen vil gi et viktig bidrag til å bedre kraftsituasjonen i Midt-Norge.

Statnett har som systemansvarlig nettselskap ansvaret for å dele inn elspotområder ved forventet energiknapphet i et geografisk avgrenset område, eller for å håndtere store og langvarige flaskehals i regional- og sentralnettet. Et eget prisområde i Midt-Norge ble etablert som ett av flere tiltak for å bedre krafttilgangen og forsyningssikkerheten i området. Hvor lenge prisområdet i Midt-Norge skal opprettholdes, er en vurdering Statnett må gjøre basert på de konkrete, fysiske forholdene. Siden Midt-Norge er et strukturelt underskuddsområde, er det viktig at det gis signal om fortsatt sparing av vann i regionen. Dette signaliseres gjennom prisområdet, og det er viktig at aktørene tar dette med seg i sin planlegging. Men når dette er sagt, er det sjølsagt mitt klare mål å oppheve et eget prisområde i Midt-Norge så raskt som overhodet mulig.

Regjeringas økte satsing på energiomlegging er et viktig element i Regjeringas strategi for bedring av kraftsituasjonen i Midt-Norge. Det er mange aktuelle energiomleggingsprosjekter i regionen. Enovas rammer for 2008, som er på bortimot 1,5 milliarder kr – en dobling av rammene i forhold til 2007 – gir økonomiske rammer som danner et godt utgangspunkt for å styrke satsinga på dette området, som flere har vært opptatt av her, og som jeg mener er systematisk underkommunisert som en mulighet i forhold til energifeltet.

Regjeringa har et ambisiøst mål om 30 TWh ny fornybar energi-produksjon og energieffektivisering innen 2016. For å nå dette målet må gode ordninger som stimulerer til produksjon av fornybar energi på plass. Regjeringa har, som vi allerede har snakket om før i dag, startet nye samtaler med Sverige om grønne sertifikat, og som kjent er det tiltak alle her i denne sal er enige om.

For å få fart på utbygginga av vindkraft og i påvente av sertifikatmarkedet har vi utlyst en ny runde med investeringsstøtte til vindkraft gjennom Enova. Utlysningen finansieres gjennom de midlene som Enova disponerer gjennom Energifondet. Målet er 3 TWh i 2010, og vi kommer til å bruke mange milliarder kroner på dette i åra framover. Det fins mange gode kandidater som kan søke om støtte. De fins også i Midt-Norge.

Jeg mener det er viktig å få rask framdrift i nye vindkraftutbygginger. Dagens støttenivå er ikke høyt nok. Det er derfor vi har lagt til rette for en ny runde med investeringsstøtte. Og vi har sagt at den må legges så høyt at vi faktisk får utløst prosjekter.

Jeg har videre tatt kontakt med Shell som operatør på Ormen Lange for å få utredet om det er grunnlag for kraftproduksjon tilknyttet Aukra. Departementet er nå i dialog med Shell, men det er for tidlig å si om denne kraftproduksjonen er en ønsket løsning.

I forbindelse med møtet om kraftsituasjonen som ble avholdt i Stjørdal i januar, sa jeg at jeg ville nedsette en gruppe som skulle følge arbeidet med å bedre kraftsituasjonen i Midt-Norge. Gruppen har avholdt sitt første møte. Det var et godt og konstruktivt møte. Både departementet, Statnett og deltakerne i gruppa har konkrete oppfølgingspunkter til det neste møtet. Jeg er opptatt av at vi skal styrke kommunikasjonen mellom de ulike aktørene i regionen, for jeg oppfatter at vi har vært i en situasjon hvor tilliten mellom de ulike aktørene har vært for liten.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [12:38:47]: Dette var et vel generelt innslag fra statsråden. La oss gå litt i detalj.

En av løsningene som er blitt foreslått overfor Midt-Norge, er utbygging av gasskraftverk. Det er blitt foreslått virkelig gode prosjekter. Et av de siste var Industrikraft Møres prosjekt på Fræna. De fikk avslag fra NVE, med den begrunnelse at prosjektet ikke hadde CO₂-rensing. NVE sa at de hadde vurdert å gi Industrikraft Møre konsesjon, under forutsetning av at det ble CO₂-rensing – men de ville avslått også det, fordi prosjektet ville vært samfunnsøkonomisk ulønnsomt. En er altså dømt til å få nei, uansett hvilke prosjekter en leverer i Midt-Norge.

Da er spørsmålet: Når statsråden da går videre og forteller Shell på Aukra at *de* skal vurdere et gasskraftverk, hvilke rammebetingelser annerledes enn det Fræna har fått, kan Shell forvente – i forhold til CO₂-rensing, i forhold til økonomisk støtte og i forhold til framføring av gass?

Statsråd Åslaug Haga [12:39:48]: Det er riktig at det er flere forslag om å bygge gasskraftverk i Midt-Norge, bl.a. et på Skogn. Situasjonen for Skogn er at de har både utslippstillatelse og energikonsesjon – og kan sette i gang dersom de greier å få lønnsomhet i prosjektet sitt. Utfordringen for gasskraftprosjektene i regionen er nettopp dette at man ikke greier å få lønnsomhet. Det er et forhold som jeg mener at representanten Solvik-Olsen har en tendens til å overse.

Når det gjelder spørsmålet om Shell og Aukra, har vi bedt om å få vurdert muligheten for å etablere et gasskraftverk som er dedikert sokkelen. Det betyr at man vil kunne legge litt andre kriterier til grunn, ikke i form av rensing, men i forhold til andre elementer som kan gjøre det mer lønnsomt å bygge dette gasskraftverket.

Ivar Kristiansen (H) [12:41:07]: Det er ingen som bestrider at Midt-Norge vil ha en underdekning på 8–10 TWh i løpet av en toårsperiode frem i tid. Da er mitt spørsmål:

Når Regjeringen sier ja til innkjøp av mobile gasskraftverk, er det da slik å forstå at man samtidig, ut fra den debatten vi har hatt tidligere i dag, sier nei til i det minste å

konsekvensutrede en eventuell utbygging av Breheimen-vassdraget, som kan gi 400–500 GWh ny fornybar energi? Har Regjeringen konkludert endelig i dette spørsmålet? Hvis svaret er ja, vil jeg tro at det er flere enn meg som lurer på hva som er logikken bak en slik beslutning.

Statsråd Åslaug Haga [12:42:11]: Som jeg har sagt tidligere i dag, er jeg opptatt av at vi har et betydelig vannkraftpotensial i Norge. Det bør vi søke å ta ut i større grad enn det vi gjør i dag – gjennom opprusting, gjennom utvidelse og gjennom å starte opp helt nye prosjekter.

Jeg mener at det er rikelig med prosjekter å ta tak i, og vi kan bidra med mye kraftproduksjon uten at vi går inn i de vernede områdene. Min klare tilnærming til dette er at vernede områder er vernede områder. Det respekterer vi. Vi har rikelige muligheter til å drive fram ny kraftproduksjon uten at vi går inn i vernede områder.

Gunnar Kvasheim (V) [12:43:14]: Det kan sies mye om vedtaket om å bevilge 2,5 milliarder kr for å skaffe mobile gasskraftverk til Midt-Norge, men det viser iallfall en vilje til å bla opp milliarder i en situasjon hvor en føler det er nødvendig. Nå er dette kanalisert via Statkraft, men skjer i samhandling med politiske myndigheter.

Da er mitt spørsmål: Hvorledes vurderer statsråden muligheten for å ta et lignende krafttak i et område som ikke skal stå i reserve, men som virkelig skal utløse faktisk innsparte kWh eller nye kWh? Med andre ord: Hvordan stiller en seg til storsatsing på energisparing, energieffektivisering og ny produksjon i dette området? Det er akkurat hva Venstre og Kristelig Folkeparti har foreslått i sitt opplegg: tiltak som kan gi både spart energi og ny energi i dette området.

Statsråd Åslaug Haga [12:44:18]: Jeg mener at man har en tendens til å ta for lett på årsaken til at man har valgt å gå inn med mobile gasskraftverk i Midt-Norge.

Vi har som myndigheter et ansvar for å sikre at folk har god tilførsel på energi, og vi har definitivt et ansvar for å sørge for at de samfunnsmessige konsekvensene ved brudd ikke blir omfattende. Når vi har valgt å gå inn med mobile gasskraftverk, er det som en rein forsikringsordning for at det ikke skal gå i svart i Midt-Norge. Jeg mener noe annet ville være helt uansvarlig. For da vi tok over regjeringsmakten i 2005, hadde man altså valgt å legge opp til en situasjon i Midt-Norge hvor man ikke tok høyde for det store merforbruket som kom i regionen.

Tord Lien (FrP) [12:45:36]: Regjeringen har et mål om 30 TWh ny fornybar energi innen 2016. Målene til Senterpartiet har det vel strengt tatt aldri vært noe å si på – jeg minner om klimamålene fra 1990. Det er virkemidlene som ikke er til stede. Det eneste konkrete virkemiddelet som er lagt på bordet når det gjelder ny fornybar energi, som har hatt noen særlig effekt, har vært å øke vannkraftbeskatningen med 8 øre/kWh. At det bidrar til å nå målet om 30 TWh ny fornybar energi innen 2016, tviler jeg på. Samtidig har Regjeringen valgt å bruke mellom 2 og 2,5 milliarder kr

på disse midlertidige kraftverkene i Møre og Romsdal.

Vi har altså to veldig gode gryteklare prosjekter på Harbakfjellet og på Ytre Vikna – vindkraftprosjekter som er klare til bygging. Kan statsråden love at det blir gitt virkemidler slik at disse vindmølleparkene kan realiseres så snart som mulig?

Statsråd Åslaug Haga [12:46:41]: La meg bare først få presisere at 30 TWh innen 2016 er et ambisiøst mål. Det handler om utvikling av ny fornybar energi, men det handler også om energiomlegging. Jeg synes det er oppsiktsvekkende sjelden vi hører Fremskrittspartiet snakke om energiomlegging og sparing av energi.

Når det gjelder vindkraft, gjentar jeg det jeg sa i salen tidligere i dag. 21. april utlyste vi en ny runde med investeringsstøtte for vindkraft. Da er det opp til dem som har konsesjon, å søke. Hvis de prosjektene som representanten Lien viser til, er tilstrekkelig gode og når opp, vil de kunne få støtte i denne omgangen.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [12:47:39]: Til det forrige svaret skyldes det å opplyse fra statsrådens side at kun tre prosjekter vil være klare til å søke om støtte, slik at jeg synes hun gir et litt skjevt bilde.

Men tilbake til gasskraft, for også der gis det et veldig skjevt bilde når en påstår at det kun er økonomi som er problemet for f.eks. Fræna. Problemet for Fræna er jo ikke økonomi. Problemet er at statsrådens egen regjering har gitt NVE pålegg om å føre en politikk der en gir avslag til Fræna uavhengig av om prosjektet kommer med CO₂-rensing eller ikke. De får altså nei til å bygge, de får nei til konsesjon uansett hva slags prosjekt de kommer med. Da kan ikke statsråden gjemme seg bak at dette handler om økonomi. Hvis alle gasskraftverk i Norge er ulønnsomme, hvorfor bygger en da på Mongstad, som Regjeringen har skrytt av så lenge? Hvis Regjeringen mener at et «dedikert» anlegg til Aukra er viktig, hvorfor kunne hun ikke sagt at Fræna skulle få den samme statusen? Da kunne en bare bygd én linje fra Fræna, forbi Ormen Lange og ut i sjøen, hvis det er det som er poenget. Fræna kan en realisere nå. En må begynne på nytt hvis Ormen Lange skal realiseres.

Statsråd Åslaug Haga [12:48:43]: La meg først få klargjøre noe i forbindelse med det representanten sa først knyttet til vind. Vi har en rekke klagesaker liggende i departementet. Dem er jeg opptatt av at vi skal kunne få svart på relativt raskt, slik at vi har et større utbud av prosjekter som kan behandles i forbindelse med den viktige runden som vi nå har lagt opp til på vind.

Når det gjelder gasskraftverk, er realiteten at Regjeringa og Fremskrittspartiet er uenige, for Regjeringa mener at nye gasskraftverk skal ha CO₂-håndtering. Det står i Soria Moria-erklæringen. Dette er vi politisk uenig om. Jeg mener at det er uansvarlig å starte opp nye gasskraftverk uten at man har rensing. Det er et politisk standpunkt. Jeg registrerer at Fremskrittspartiet har en annen tilnærming.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme. De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Asmund Kristoffersen (A) [12:50:13]: Representanten Ketil Solvik-Olsen begynte sitt innlegg med å si at Regjeringens ord ikke følges opp med penger. Det er både uriktig og villedende. Jeg nevnte i mitt innlegg flere eksempler på tiltak og tilhørende pengebruk, f.eks. Enovapenger i en størrelsesorden som få kan oppvise maken til. Milliardinvesteringer i nettforbedring og nytt nett er også penger, selv om de ikke tas direkte ut av statskassen. Store penger er satt inn i bio og varme, og investeringsstøtten som var utlyst, er, som statsråden nettopp nevnte, knyttet til vind. Jeg tror også at jeg tør å påstå at vi inspirerer kraftig til at vi får bygd ny overføringslinje fra Sogn og Fjordane når den konsesjonsbehandlingen er over.

Statsråden nevnte også at man har utfordret Shell som operatør for Ormen Lange på Nyhamna til å utrede om det er grunnlag for kraftproduksjon tilknyttet anlegget. Etter å ha hørt på innleggene både fra Høyre og Fremskrittspartiet, må jeg spørre: Hva er disse partienes svar utover det Regjeringen faktisk har gjort og har annonsert at den vil gjøre? Skal disse partiene selv søke om konsesjoner? Jeg tror at vi står oss på å være edruelig i argumentasjonen om kraftutbygging og hvordan den faktisk foregår. Det er altså slik at selskaper søker konsesjon, de får disse konsesjonene innvilget, og så bygges det. Og så langt jeg kjenner til – jeg tar det forbeholdet – har ikke Regjeringen sagt nei til en eneste konsesjon i Midt-Norge. Derimot har Regjeringen gjort det som er mulig innenfor de spillereglene som vi har å forholde oss til, som Stortinget har vedtatt, nettopp for å sørge for at det inspireres til ny produksjon.

Så er også Stortinget vel kjent med at Regjeringen, bl.a. i lys av miljøforliket her for en tid siden, arbeider med å forbedre rammebetingelsene for å få til mer fornybar kraft, slik også statsråden redegjorde for i sitt innlegg.

Når det gjelder de mobile gasskraftverkene, er også svaret gitt. Behovet for dette kommer jo av tidligere regjeringers forsømmelser. Og jeg må som innbygger i Midt-Norge og som representant for et fylke i Midt-Norge si at jeg ønsker at vi skal ha denne forsikringsordningen på plass, og at vi kan unngå at husene går i svart, som statsråden nevnte her. Det kan ikke industrien tåle, det kan heller ikke privat husholdning tåle. Det var ikke mulig, mener jeg, å gå inn på Hafslunds opplegg, som var veldig uklart (presidenten klubber). Det ville i alle fall ikke vært på plass i tide (presidenten klubber igjen). Nå har vi det på plass og er vel rustet til kommende vinter.

Presidenten: Presidenten vil minne om at når den røde lampen slukner, er taletiden omme.

Tord Lien (FrP) [12:53:39]: Jeg kjenner at jeg blir litt heit i toppen når jeg hører Asmund Kristoffersens siste innlegg – at det ikke er Regjeringens feil at det er kraftkrise i Midt-Norge, og at Fremskrittspartiet ikke har fremmet noen forslag som kunne ha endret det. Da ber jeg ham om å lese f.eks. Stortingets behandling av plan for utbygging

og drift av Ormen Lange, hvor Fremskrittspartiets løsning ble presentert. Hadde den blitt fulgt den gang, hadde vi ikke hatt noen kraftkrise i Midt-Norge.

Så kan man gjerne si at Regjeringen ikke har sagt nei til noen andre konsesjoner. Man har sagt nei til en konsesjon i representantens eget hjemfylke, nemlig Møre og Romsdal, i Fræna. Det ble gjort av NVE. NVE er en del av Regjeringens apparat.

Man har også laget et støttere regime for småkraft på 4 øre pr. kWh, samtidig som man innfører en skatteskjerpelse på 8 øre pr. kWh. Man har redusert utbyggingen av Sauda, man sier i dag nei til utbygging av Stryn, og man lager rammevilkår for vindmølleutbygging som gjør at det så langt er fullstendig umulig å få bygd ut vindmøller i Midt-Norge. Så får vi se om det endrer seg i denne runden.

Representanten sier også at innlegget til min kollega, representanten Solvik-Olsen, er villedende. Det må man i beste fall også kunne kalle Regjeringens brev til energi- og miljøkomiteen datert 4. mars, hvor det står at situasjonen i 2008 er den at man har 3 TWh for lite energi i Midt-Norge. Men det er vel ingen som har sagt at man forventer at det skal bli svart i 2008, det er jo i 2009 og særlig i 2010 – når man forventer at Hustad Marmor og TBO-lisensen går for fullt, at Washington Mills, Elkem, treforedlingsindustrien osv., osv. i Midt-Norge går for fullt – behovet kommer til å være 6 TWh og ikke 3 TWh. Så det at 2008 i det hele tatt er nevnt i brevet fra Regjeringen, er kun egnet til å villed i denne debatten.

Så må jeg si at representanten Thorkildsen er inne på et spor når hun snakker om kost-nytte og redusert forbruk. Selvfølgelig er det smart å redusere forbruket i Midt-Norge på en fornuftig måte, men når man begynner å snakke om private boliger, må jeg si at alle de private boligene i de tre midnorske fylkene bruker totalt 9 TW. Å redusere fra 9 TW til 3, som behovet ville ha vært, innen 2010, finner jeg fullstendig useriøst. Og jeg vil nok en gang komme tilbake til at jeg håper at Regjeringens noe uklare signaler om vindmølleutbyggingen vil medføre at vi får bygd ut både Ytre Vikna og Harbakfjellet så fort som overhodet mulig.

Ivar Kristiansen (H) [12:56:56]: Dette blir – kanskje ikke overraskende – nok en litt tilbakeskuende debatt, men når virkeligheten er den at vi har et uløst problem i Midt-Norge som tilsier at underdekningen er på 8–10 TW i løpet av i underkant av en toårsperiode, i tillegg til at vi har en situasjon der vi har et klimaforlik som sier at vi skal ha på plass 30 TW ny fornybar energi i løpet av en åtteårsperiode i Norge, må vi i anstendighetens navn komme oss over i en handlingsfase. Da blir det ikke spørsmål om hva Fremskrittspartiet, Høyre eller andre har foreslått, for det kan vi dokumentere og legge på bordet, hyllemeter på hyllemeter, men det er tross alt Regjeringen som sitter med sine initiativ, og som må ta disse initiativene og ikke bare bedrive prat.

Også tatt i betraktning at terrenget tydeligvis har endret seg i Norge, hvor konsumet av energi øker ganske dramatisk – siste år mellom 3 og 4 pst. – og hvor sårbarhet og underdekning i et tørrår kan bli nokså dramatisk, gjør

vi oss enda mer avhengig av import, og da vet vi hva slags type energi som kommer ut av stikkontakten.

Da blir det litt polemisk og litt pussig når komitelederen, Gunnar Kvasheim, har en visitt til Høyre og til Børge Brendes utflytting. Jeg tror at vi må forholde oss til virkelighetens verden, og den er tydelig nok beskrevet, ikke minst når det gjelder situasjonen i Midt-Norge. Det er litt interessant at Kvasheim, rettfærdig nok, skyter mot SV når det gjelder anvendelse og innkjøp av mobile gasskraftverk – det er lett å forstå den type kritikk. Men når han samtidig skyter mot Høyre, som i det minste ber om en utredning av hva slags type vannkraftverk vi kan forestå utbygging for i årene fremover, blir ikke dette noe annet enn å drive et spill i politikken hvor man unngår å snakke om hvilke alternativ man selv ønsker å legge på bordet. Jeg registrerer bare at når det gjelder Midt-Norge, er lysten til å bygge 700–800–900 vindmøller som er 100 meter høye, ikke til stede i særlig grad. Lysten til å få på plass gasskraftverk er heller ikke til stede i særlig grad. Når man sier nei til omtrent ethvert tiltak, og samtidig registrerer det økte konsumet, er jeg ikke sikker på at befolkningen i Midt-Norge har grunn til å være særlig beroliget av den type politisk tilnærming.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [13:00:19]: Jeg synes det er ganske freidig av representanten Kristoffersen å skyldes på tidligere regjeringer for situasjonen i Midt-Norge. Representanten Kristoffersen utfordres herved til å svare på hva Arbeiderpartiet gjorde da Ormen Lange ble vedtatt, for å bygge ut mer kraft i Norge. Finner en en eneste setning i innstillingen eller i debatten i stortingssalen om Ormen Lange-saken, skal representanten Kristoffersen ha troverdighet – men den finner en ikke, for den finnes ikke.

Ja, det er greit, Statnett bruker penger på å videreføre prosjekt som ble påbegynt under den rød-grønne regjeringen. Ja, det går an å skryte av de pengene. En kan skryte av pengene som er lagt ned i et fornybar-fond på 20 milliarder kr så langt. Problemet er at en ikke får utløst ny kraftproduksjon. Det er det resultatet en måler på. Det å sette av penger der proppen er så smal at de ikke kommer ut igjen på andre siden i form av ny produksjon, det hjelper lite som skrytemekanisme.

Regjeringen sier de ikke har sagt nei til en eneste konsesjon. Nei, men NVE, som er Regjeringens organ, og som baserer sin saksbehandling på Regjeringens signal, har sagt nei til en rekke prosjekt. Fræna er ett eksempel, oppgradering og oppjustering av Rauma er et annet eksempel. Regjeringen kan så skjule seg bak at det ikke er Regjeringen som har gjort det, men de baserer seg altså på Regjeringens signal. Er det sånn at alle saker skal bli klagebehandlet inn til Regjeringen, med den politikken en fører? Fræna er et eksempel. De fikk nei fra NVE. Når statsråden da i sitt replikkordskifte snakker om at Fremskrittspartiet og Regjeringen er uenige om CO₂-rensing: Ja, vi er det, for alle ser at en ikke kan basere et gasskraftverk på CO₂-rensing i dag uten at staten tar hele kostnaden. Det har ikke staten sagt seg villig til, og dermed er konklusjonen enkel: Vil en ha gasskraftverk, må en ha dem uten rensing til å begynne med, og så få rensing på plass så fort

det er kommersielt lønnsomt, eller det blir lønnsomt i forhold til CO₂-kvotene. Den politikken vil ikke Regjeringen følge.

Men det blir en avsporing av denne debatten å bruke det som argument når det gjelder Fræna. Fræna søkte uten rensing, ja. De fikk nei. Men de hadde også fått nei om de hadde søkt med rensing. Det samme fikk også Hammerfest Energi. De søkte om gasskraftverk med CO₂-rensing på Melkøya, og de fikk avslag. Jeg utfordrer statsråden til å forholde seg til disse fakta og si om det er økonomi som er grunnen til at NVE gav avslag til Fræna. Jeg synes statsråden er særdeles uærlig i sin måte å argumentere på.

Jeg utfordrer statsråden til å svare på det som var spørsmålet: Hvorfor kan en dedikere et gasskraftverk til sokkelen på Aukra, men ikke i Fræna? I Fræna kan en realisere et gasskraftverk mye raskere, for der er planene ferdige, tomte er til og med gravet ut. Slik er det ikke på Aukra, der begynner en tvert imot på nytt. Shells entusiasme for et gasskraftverk nå etter Tjeldbergodden er ikke veldig stor.

Vi vet at Enoksen sommeren 2007 gikk ut og sa at den eneste løsningen på kraftsituasjonen i Midt-Norge er et gasskraftverk, og han foreslo å bruke et par milliarder kroner på det. Vi vet hans skjebne. Det er gjerne derfor denne statsråden ikke våger å følge opp den saken.

Asmund Kristoffersen (A) [13:03:45]: Jeg vil faktisk mane til respekt for ordbruken på denne talerstol. Jeg synes vi må strekke oss langt for også å være korrekte med det som er fakta. Det er veldig lett her å prøve å villede, for det er ingen utenfor dette hus som tar til motmæle.

Regjeringen har ikke sagt nei til noen konsesjonssøknad fra Industrikraft Møre. Det er NVE som har sagt nei. NVE er verken Regjeringen eller Fremskrittspartiet, eller representant for noe annet parti. Nå har Industrikraft Møre sendt inn anke på denne saken. Det betyr at denne saken nå ligger på det politiske bord. Da ser jeg det som helt naturlig, som statsråden vel har antydnet noen ganger i foredrag, at en må se på hele situasjonen. Men statsråden hadde utfordret Ormen Lange-driverne til å vurdere sin situasjon når det gjelder sikker krafttilgang. Det synes jeg er et meget bra utspill, for det må gjøres.

Jeg må også få lov til å korrigere. Jeg holdt et stort sett forberedt innlegg. Når det gjaldt bakgrunnen for at situasjonen er som den er i Midt-Norge, sa jeg at det var tidligere regjeringers forsømmelser. Da var ingen nevnt og heller ingen glemt.

Når situasjonen er slik som den er, er det helt nødvendig å gardere seg mot at mangel på kraft skal ramme næringsliv, industri, hushold. Derfor var vi satt i en tvangssituasjon, slik som statsråden meget glimrende redegjorde for, da vi overtok. Vi var nødt til å få på plass en forsikringsordning. Det var en ordning som ingen av oss – iallfall de partiene som sitter i regjering – ønsket, men det ble nødvendig. En får så håpe at ny produksjon og andre tiltak gjør at disse mobile gasskraftverkene blir i bruk så lite som mulig, om mulig ikke i bruk.

Tord Lien (FrP) [13:06:50]: Jeg har en alvorlig utfordring i å se sammenhengen i Arbeiderpartiets energipo-

litikk. I forrige sak sa Arbeiderpartiets talsperson at man styrte energipolitikken i Norge etter Soria Moria-erklæringen, og det måtte vel være tilfredsstillende i massevis. Og så er det sånn at NVE, Norges vassdrags- og energiverk, er en etat som forvalter energipolitikken i Norge på vegne av Regjeringen. Men i denne saken sier man altså at når NVE på bakgrunn av Soria Moria-erklæringen sier nei til både det ene og det andre, på bakgrunn av politiske signaler, ønsket om CO₂-håndtering, ønsket om å opprettholde verneplaner, osv., er det ikke Regjeringen som sier nei. Hvis jeg skal tolke Marianne Marthinsen i forrige sak, har ikke Regjeringen noen energipolitikk i det hele tatt, for det er det NVE som har. Men Asmund Kristoffersen er altså av en annen oppfatning.

Så jeg kunne gjerne tenkt meg både å få svar fra en av Arbeiderpartiets representanter på hvem det er som forvalter Arbeiderpartiets energipolitikk, og hvem det er som har forstått og misforstått disse forholdene.

Presidenten: Ketil Solvik-Olsen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [13:08:32]: Statsråden har flere ganger blitt utfordret på konkrete ting, uten at hun har besvart det. Jeg gjentar det nok en gang, så statsråden ikke glemmer det før debatten er slutt.

Hvorfor er det greit å dedikere et gasskraftverk på Aukra, men ikke i Fræna? Hva er det som er forskjellen på de to kraftverkene? Hvorfor har det blitt gitt avslag til Hammerfest Energi, når det er basert på CO₂-rensing? Statsråden gjorde et poeng av at det var Fremskrittspartiet og Regjeringen som var uenige om prinsippet, men NVE praktiserer jo en politikk på vegne av Regjeringen, der både Fræna og Hammerfest Energi får avslag selv med CO₂-rensing. Når man sier at man skal ha 3 TWh vindkraft realisert i 2010, skal man være oppe og produsere 3 TWh, eller er det nok at det er kontraktsfestet i Enova?

Nok et spørsmål: Opptre NVE uavhengig av Regjeringens signal, og er statsråden fornøyd med måten NVE behandler søknader på? Og det siste spørsmålet: Før mobile anlegg ble bygd, har Regjeringen vurdert om de skulle inkluderes i fullskalaanlegg, slik Industrikraft Møre ønsket i forhold til Statnett?

Statsråd Åslaug Haga [13:09:51]: Med all mulig respekt: Det blir fort noe rituellet over disse drøftingene, som vi har relativt hyppig. Og ting endrer seg altså ikke fra uke til uke når det gjelder disse spørsmålene.

Når det gjelder Industrikraft Møre, er det riktig at NVE har avslått den søknaden. Den søknaden ligger i departementet, hos meg, som ankesak. Det betyr at det vil være galt av meg å gå inn i den saken. Det er det systemet vi har når det gjelder anker. Saken ligger hos meg, jeg skal behandle den, og så kommer resultatet av den behandlingen.

Vi har en tilsvarende situasjon når det gjelder Hammerfest Energi. Den ligger også hos oss. Det betyr at jeg ikke skal ha noen mening om den før vi har behandlet saken i departementet.

Når det gjelder Aukra, er jo svaret på det gitt før, og det er rimelig opplagt. Jeg har spurt lisenshaverne i Ormen Lange om de kan se på muligheten for å lage et rammeverk rundt et dedikert anlegg. Det er sjølsagt en helt annen situasjon enn det som er utgangspunktet for Industrikraft Møre. Som sagt, når det gjelder Industrikraft Møre, ligger den saken på mitt bord, og den skal jeg forholde meg til på en ordentlig og skikkelig måte.

Så er det spørsmål om vind og målsettinga om 3 TWh innen 2010. Det vi har sagt, og som jeg mener er godt innenfor rekkevidde, er at vi skal ha 3 TWh oppe og gå i den forstand at alle prosjektene som til sammen bidrar til 3 TWh, enten er i produksjon, eller spaden er satt i jorda for produksjon. Det handler altså om langt mer enn at vi bare skal ha en søknad som er innvilget av Enova. Det tar mange år å bygge et vindkraftprosjekt. Det innebærer sjølsagt at det vil ta noe tid før de prosjektene jeg har lagt til rette for nå gjennom den nye investeringsstøtteordninga, er oppe og står. Men vi skal ikke legge inn disse målstrørelsene våre hvis vi ikke har full klarhet i at prosjektene er i gang, spaden er satt i jorda.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 3213)

Sak nr. 4 [13:13:03]

Interpellasjon fra representanten Tord Lien til miljø- og utviklingsministeren:

«Den private eiendomsretten og muligheter for fortsatt næringsdrift i områder som blir omfattet av offentlige vernetiltak, er gjenstand for stadige konflikter og usikkerhet. Mange grunneiere opplever at med vernetiltak følger økonomisk tap og innskrenkede inntektsmuligheter. Lokalsamfunn og lokalt næringsliv opplever at vernetiltak hindrer lokal jobbskaping. Gode eksempler er sakene om vern av Trillemarka og forvaltningsplanen for Rondane.

Hvilke tiltak vil statsråden foreslå for å sørge for at det fortsatt skal være mulig med næringsdrift i områder rammet av offentlige vernetiltak?»

Tord Lien (FrP) [13:14:20]: Det er en glede for meg å ta opp et tema som i svært stor grad opptar befolkningen i halve Norge. Dessverre får ikke temaet den oppmerksomheten det fortjener og har krav på, i kraft av at det omfatter en svært stor del av landet, kanskje fordi det angår en forholdsmessig liten del av befolkningen. På lang sikt, uavhengig av hvor godt eller dårlig årets landbruksoppgjør måtte bli, er en god og fornuftig utnyttelse av norske skoger, elver, fjell og natur- og utmarksressurser en viktig del av verdiskapingspotensialet i norske distriktskommuner. Derfor reiser jeg i dag denne interpellasjonen.

La meg gjenta litt av teksten:

«Den private eiendomsretten og muligheter for fortsatt næringsdrift i områder som blir omfattet av offentlige vernetiltak, er gjenstand for stadige konflikter og usikkerhet. Mange grunneiere opplever at med

vernetiltak følger økonomiske tap og innskrenkede inntektsmuligheter.»

Nettopp dette forholdet er en viktig bidragsyter til den manglende legitimiteten mange vern og verneprosesser oppleves å ha, mens økt tilrettelegging for verdiskaping i verneområder vil ha den effekt at det vil redusere motstanden mot vern og øke den lokale oppslutningen om vernet.

Det er ikke vanskelig å slutte seg til at tilrettelegging av kommersiell bruk av vernede områder bør skje på bakgrunn av en forvaltningsplan. Slike planer bør imidlertid faktisk legges til rette for næringsutøvelse i de vernede områdene der det ikke åpenbart går på tvers av vernegrunnlaget. De bør også være godt forankret i lokaldemokratiet. Jeg er ikke overbevist om at grunneierne og lokaldemokratiet i nordre deler av Oppland er veldig imponert over den jobben som fra regjeringshold er gjort med forvaltningsplanen for Rondane, noe som sikkert også kan sies om vernet av Trillemarka.

Det er også viktig å huske på at lokal kunnskap nok kan skaffes til veie gjennom at staten ansetter folk til høyfjellsområdene, men dette vil aldri kunne erstatte den lokale kunnskapen som utmarksbefolkningen har opparbeidet seg gjennom generasjoners bruk av utmarka. Jeg mener på denne bakgrunn at det også er naturvern hensyn som taler for at lokaldemokratiet må få større påvirkning på hvordan næringsvirksomhet skal kunne utøves i vernede områder. Dette gjelder altså ikke bare områder som er vernet i medhold av naturvernloven, som nasjonalparker, landskapsvernområder og naturreservat. Det gjelder også nasjonale laksefjorder, lakselver, såkalte inngrepsfrie områder og i stadig større grad buffersoner, randsoner, influensområder osv.

Før jeg går videre, har jeg lyst til å henlede oppmerksomheten på St.prp. nr. 65 for 2002-2003, hvor man finner den såkalte fjellteksten. Teksten er kanskje ikke så kjent for riksmidia, men for folk, grunneiere og lokalpolitikere i fjell- og utmarksområder i Norge har den blir holdt fram som en viktig premissleverandør for statens forvaltning av norsk høyfjellstopografi etter 2002. Det slås bl.a. fast:

«Men det er plass til flere i fjellet, og det er ønskelig at flere får anledning til å oppleve fjellnaturen, både av hensyn til helse og velferd hos den enkelte, av hensyn til næringsutvikling i fjellbygdene og for å skape økt legitimitet for tiltak som er nødvendige for å ta vare på disse verdiene.»

Statsråd Bjørnøy var imidlertid i spørretimen den 7. mars 2007 sjeldent uklar på hvorvidt fjellteksten i framtiden skulle legges til grunn for forvaltningen av norske høyfjellsområder. Dette kunne kanskje statsråd Solheim kommentere i sitt innlegg. Jeg mener at norske fjell- og utmarkskommuner fortjener å få vite om det er slik at fjellteksten har avgått ved en stille død i Miljøverndepartementet.

Jeg har notert meg at dagens miljøvernminister under debatten om frivillig vern av Trillemarka mener at det ikke er utmarksbasert næringsdrift, men inntekter fra vern man skal leve av i Distrikts-Norge i framtiden. Jeg må jo si at jeg ikke helt har forstått hva som ligger i dette utsagnet,

men jeg forventer å få klarhet i det i løpet av dagens interpellasjonsdebatt.

Dersom det som legges i dette, er det Lars Peder Brekk i Nationen den 17. april kaller «skikkelig vernekompensasjon», er jeg spent på hvor høyt en slik kompensasjon må ligge for at det skal kunne bety at den kan erstatte framtidig fri benyttelse av de vernede områdene. En slik erstatning måtte nesten være basert på en årlig og nærmest evigvarende utbetaling. Men et alternativ, eller snarere et nødvendig supplement, til en slik erstatning er uansett å legge til rette for kommersiell bruk av de vernede områdene.

Så til hva vi egentlig snakker om her: Jeg vil ta som eksempel de fjellområder der jeg for egen del er mest kjent, nemlig områdene rundt Sylan, Rondane og Dovre, i grensetraktene mellom Sør-Trøndelag, Oppland og Hedmark. I de fem kommunene i Nord-Gudbrandsdalen er 56 pst. av det totale arealet vernet i medhold av naturvernloven. I kommunene Dovre, Skjåk og Lesja er mer enn 70 pst. av arealet vernet, likeens i Røros. Det er innlysende at slike forhold gjør tilrettelegging for næringsdrift også i de vernede områdene til en grunnleggende og absolutt nødvendig for fortsatt bosetting i området. Hyttebygging i områdene utenfor og kanskje i noen grad også i verneområdene må være en viktig del av en slik tilrettelegging. For å underbygge det viser jeg til den kåringen Dagens Næringsliv og Dun & Bradstreet hvert år gjennomfører, hvor de kårer de mest suksessrike og vekstkraftige bedriftene i de enkelte fylkene. I Oppland og Hedmark, som er fylker med lav gjennomsnittsinntekt, viser kåringen for alle de siste årene at de har vært sterkt preget av nettopp turistorienterte bedrifter generelt og selskaper som driver med bygging av hytter spesielt. En gjennomgang av Dagens Næringslivs dekning av gasselbedriftene fra oktober 2007 avslører imidlertid at mange av bedriftslederne peker på at hyttebygging og satsing på andre turistrelaterte næringer henger nært sammen og er gjensidig avhengige av hverandre.

Et eksempel på en slik bedrift er Hummelfjell i Os kommune i Hedmark, på grensen til Sør-Trøndelag, hvor det satses på oppbygging av et familieanlegg i fjellet, med hyttelandsby i tilknytning til alpinanlegget. Samtidig bygger selskapet hytter i andre områder i fjellregionen. I tillegg til at selskapet selv holder folk i jobb, økte også omsetningen for de lokale trelasthandlere med 20 pst. fra 2006 til 2007 og er antatt å stige like mye i 2008.

Om hytter står det følgende i fjellteksten:

«For mange nordmenn er utøvelse av friluftsliv og tilgang til naturopplevelser den viktigste grunnen til å eie en hytte. Hytteliv er et positivt velferdsgode som er dypt forankret i den norske folkesjelen. Det er også et godt grunnlag for å få folk til å bli glad i naturen, og dermed øke bevisstheten om og viljen til å støtte tiltak for å bevare viktige natur- og kulturminneverdier.»

Til tross for denne kunnskapen kan det ofte virke som om Regjeringen er mer opptatt av å hindre hyttebygging i fjellområdene enn av å legge til rette for slik utbygging.

I Bjorli-Lesja vintersportssted, som ligger i Lesja kommune og utenfor nasjonalparkarealet, er det ønske om å bygge hytter. I dette tilfellet legger imidlertid staten til

grunn at influensområdet for villreinen strekker seg helt ned til riksveien, slik at enhver utbygging blir umuliggjort. I Rondane presterer staten ved fylkesmannen, under behandlingen av forvaltningsplanen, i utgangspunktet å foreslå at kjøring av skiløyper skal starte først den 20. januar. Når man vet at dette er et område som er godt besøkt allerede i god tid før jul, blir dette noe meningsløst. Fylkesmannen foreslår også å forby organiserte turer i nasjonalparken. Det er mildt sagt uforståelig, men det åpner også for noen interessante problemstillinger. Betyr dette f.eks. at den lokale speidergruppa ikke skal få gå på tur sammen, men må gå hver for seg? I så fall ville jo et slikt forbud ikke være i tråd med allemannsretten. Det mest paradoksale med denne forvaltningsplanen er at det er fylkesmannen som lager forslaget til plan. Dette sender han som fylkesmann – som er statens mann – så på høring til lokale folkevalgte i kommuner og regionråd, for så i neste omgang å sende sitt endelige forslag til endelig avgjørelse i direktoratet i Trondheim. Dette kan jo i seg selv gjøre det lite motiverende for grunneiere og lokalpolitikere å jobbe med å legge til rette for verdiskaping i tilknytning til verneområdene.

Et siste eksempel på hvordan praksisen er ute i kommunene, skal jeg hente fra Galdhøpiggen Sommerskiserenter, som utgjør en viktig del av sommerturismen i Lom kommune. Der har fylkesmannen bl.a. nektet flytting av skitrekket noen få hundre meter, på bakgrunn av at det ligger i buffersonen til nasjonalparken. Behandlingstiden har så langt vært to år – med andre ord to delvis spolerete sesonger.

Dette illustrerer et viktig generelt problem. I de vedtatte verneområdene må det jo selvfølgelig settes særlige vilkår for næringsdrift. Dette bør helst og i størst mulig grad skje gjennom kommunale beslutninger. Men når staten, ved fylkesmannen og direktoratet, i stadig større grad opererer med buffersoner, randsoner, influensområder og hva det nå kalles, er det etter min oppfatning et demokratisk problem. Legger man til grunn at mange kommuner har en svært høy andel vernede områder – enkelte så mye som 85 pst. – vil en bufferson på flere kilometer være fullstendig ødeleggende for lokal arealforvaltning. Dette vil jeg på det sterkeste oppfordre miljøvernministeren til å rydde opp i. Dersom det i løpet av en slik prosess skulle være strengt nødvendig å utvide enkelte nasjonalparkgrenser gjennom demokratiske vedtak, skal jeg være med på en dialog om dette. Men byråkratisk snikvern som legger hindringer i veien for næringsutvikling, kan vi ikke være bekjent av i en rettsstat.

Så har jeg lyst til å avslutte med en filosofisk betraktning. Grunnen til at storsamfunnet har funnet ut at disse områdene skal vernes, er nettopp at de som bor der fra før, på en utmerket måte har ivaretatt naturen i kommunene sine. Takken de får, er at næringsdrift blir vanskeliggjort eller umuliggjort, og at makten til forvaltning av arealene blir flyttet til Oslo. Til sammenlikning er 5 pst. av naturen og kulturlandskapet i Oslo og Akershus funnet å være i så god stand at de har blitt vernet. Da må jeg innrømme at jeg har litt vanskelig for å se logikken i at forvaltningen av Loms og Skjåks utmarksområder blir flyttet til Oslo.

Avslutningsvis vil jeg sitere mitt spørsmål:

«Hvilke tiltak vil statsråden foreslå for å sørge for at det fortsatt skal være mulig med næringsdrift i områder rammet av offentlige vernetiltak?»

Statsråd Erik Solheim [13:24:30]: Jeg går nesten hver dag forbi Gamle Aker kirke like oppe i byen her. Kommunestyret i det som da het Christiania, vedtok en gang på 1800-tallet at den ikke hadde verdi nok. Den kunne man bare skrinlegge. En av Fremskrittspartiets forgjengere, daværende Høyre-redaktør i Morgenbladet, skrev den gang at riktignok respekterer vi Akerkirken, men ikke i en slik grad at vi bruker 50 speciedaler på den. Jeg tror Oslos befolkning i dag er veldig, veldig glad for at Fremskrittspartiets forgjengere den gang ikke fikk rett, men at vi fortsatt har Akerkirken – Gamle Aker kirke – Oslos flotteste kirke.

Når jeg starter der, er det fordi det jeg reagerer på i Fremskrittspartiets interpellasjon og generelle politikk, er ikke de enkelte synspunktene. Der kan det være klokt og uklokt. Men «rammet av» vern – vi hører ikke ett positivt ord om vern generelt. Vern er noe stort, flott og fint, noe som er utrolig viktig, noe som det er et bredt flertall for i den norske befolkning, noe som det er stor oppslutning om i Bygde-Norge. Mange mennesker bor jo i distriktene nettopp fordi de er særlig glade i og har kjærlighet til naturen. Det er derfor de har valgt å bo der.

La oss starte med å si at vern er viktig. Og så er det noen konflikter rundt det som vi skal løse. Hvis Fremskrittspartiet én gang kunne få lov til å si noe fint om vern, noe om hva det har betydd for Norge og resten av verden, så ville jeg i hvert fall ha et startgrunnlag som vi kunne diskutere på.

La meg også si at vern er utrolig viktig for å nå de internasjonale målene vi har satt oss. Vi ønsker at andre land skal ta vare på sitt arts mangfold. Norge må ta vare på sitt arts mangfold. Vi skal stoppe utryddelsen av norske arter innen 2010. Det er ikke en beslutning som man presist og sikkert kan si når man gjør. Men skal vi klare å få dette til, må vi ha en betydelig del vern, og så må vi håndtere konfliktene rundt det og se på både fordeler og ulemper.

14,3 pst. av Fastlands-Norge er vernet. Vi vil sikre et representativt utvalg av norsk natur som verneområder, og det er stor og bred oppslutning om dette både i Stortinget og i befolkningen, ikke minst i distriktene.

Interpellanten har selvsagt likevel rett i at vi skal kombinere vern med å se på de økonomiske mulighetene som ligger i det, og at det i vernepolitikken selvsagt skal være lov å bruke hodet. Det er ikke slik at når man har vernet et område, så stopper det enhver økonomisk aktivitet i dette området. Vi har ulike typer vern, og hvilken måte man verner på, er avhengig av hva som er selve formålet med vernet. Formålet med vernet er startpunktet, og så kan man se hvordan man med det utgangspunktet i tillegg kan få til mest mulig økonomisk og annen aktivitet rundt det.

Den såkalte fjellteksten, som interpellanten trekker fram, ble lagt fram av en regjering som hadde Fremskrittspartiet som sitt parlamentariske grunnlag. Den inneholder

mye vettugt, og jeg ser ingen som helst grunn til at denne regjeringen skal gå bort fra vesentlige elementer i den. Der snakker man nettopp om den kombinasjonen jeg er ute etter: betydningen av vern av det unike i den norske fjellnaturen og betydningen av å kunne skape sysselsetting og verdiskaping i fjellbygdene.

Regjeringen har laget en egen handlingsplan for bærekraftig bruk, forvaltning og skjøtsel av verneområder. Denne planen danner et viktig grunnlag for Regjeringens videre arbeid med å se på ulike tiltak for å fremme bærekraftig næringsutvikling og verdiskaping knyttet opp mot verneområder.

For det andre har Miljøverndepartementet nå i fullt arbeid et verdiskapningsprogram for naturarven. Det er etter samme lest som verdiskapningsprogrammet for kulturarven, eller kulturminnene, som ble etablert i 2006. Det programmet skal bidra til prosjekter og aktiviteter som kan vise at klassisk naturvern faktisk lønner seg for lokalsamfunnet, og dermed bidra til den helt nødvendige lokale forankring og aksept for vernetanken. Forslaget fikk bred støtte i høringen av rapporten, og nærmere detaljer i dette programmet vil bli framlagt for Stortinget senere.

For det tredje arbeider Regjeringen, i et nært samarbeid mellom Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementet, med en reiselivsstrategi som ble framlagt i 2007, der bærekraftig reiseliv med natur- og kulturlandskap er helt sentrale elementer. Dette gir opplevelser, dette er viktig for mennesker, men det er også et godt grunnlag for inntekter i mange distrikter. Et av tiltakene i reiselivsstrategien er å sette i gang en gjennomgang med utvalgte kommuner for å se på muligheten for å bruke nasjonalparker og eventuelt andre områder som er vernet etter naturvernloven, i reiselivssammenheng. Et annet tiltak er å etablere et erfarings- og kompetansenettverk for lokale og regionale myndigheter som vil prøve ut natur- og kulturparkprosjekter.

For det fjerde har Miljøverndepartementet i februar 2008 tildelt 23 kommuner status som nasjonalparkkommuner og fem tettsteder som nasjonalparklandsbyer. Disse vil få en varemerkebeskyttet logo som bevis på sin status og til hjelp i markedsføringen av områdene. Målet er å styrke verdiskapingen i kommuner og lokalsamfunn med utgangspunkt i nasjonalparkenes verdi som kvalitetsstempel på villmarksnatur. La meg også legge til på dette punktet at det var stor konkurranse om dette. Det var ikke slik at disse kommunene ønsket å verge seg mot vernet og ha det hemmelig. Tvert imot, de var svært glade for å kunne markedsføre nettopp det at området i deres kommune var vernet, som et grunnlag for å tiltrekke turister og annen ytterligere næringsvirksomhet. Vi bør i forlengelsen av dette videre se på om vi ikke kan få til mer med hensyn til stillinger i forvaltning, skjøtsel og beredskap rundt verneområdene.

Når det gjelder Trillemarka, som er et av interpellantens anliggender, har vi en god dialog med de tre berørte kommunene, de to Numedal-kommunene og Sigdal, om hvordan vi nettopp skal få til kombinasjonen av et vern, som de i disse tilfellene har vært skeptisk til, det er riktig, med muligheten for å bruke dette i reiselivssammenheng

og en rekke andre sammenhenger som kan gi fordeler til bygdesamfunnene.

Så vil jeg nevne at jeg har sett at interpellanten og andre fra Fremskrittspartiet flere ganger har kommet med en form for kritikk av det jeg sa på et tidligere tidspunkt i Stortinget, om den store og betydelige pengestrømmen som kan ligge i vern, for Distrikts-Norge, og nærmest forsøkt å sette dette opp mot alle de andre tingene man trenger i Distrikts-Norge. Enhver som kjenner norske distrikter, vet jo at noe av det mest typiske er at veldig mange mennesker driver i ulike kombinasjoner for å skape seg inntekt på forskjellig grunnlag. Det kan være to inntekter i en familie fra forskjellige bransjer, men det er også mange personer som f.eks. kombinerer et læreryrke med å drive gardsbruk, eller fiskerivirksomhet med andre virksomheter. Det er jo slik det har vært i mange tusen år i Norge, at man kombinerer ulike former for næring for å skaffe seg en inntekt. Jeg ser ikke noe galt ved den tanken at man kombinerer de tradisjonelle næringer som landbruk og fiske med moderne næringer som industri, og enda mer moderne næringer som turisme, datavirksomhet eller hva det måtte være. Man må se på disse ulike potensielle pengestrømmene til Distrikts-Norge som en helhet. De kan forsterke hverandre. Det er f.eks. slik at hvis ikke kulturlandskapet er i hevd, det må nødvendigvis gjøres av bønder, er det heller ikke nødvendigvis attraktivt for turisme, og dermed gir det heller ikke grunnlag for den lokale kaffistova, den lokale samvirkelagskafeen eller det lokale pensjonatet. Kulturlandskap, naturvern, reiseliv og disse tingene henger veldig, veldig tett sammen.

Vi går inn i en tidsperiode hvor mange av de støtteordningene som har vært tradisjonelt tunge i norske distrikter, neppe kan opprettholdes på nøyaktig samme måten. Da må vi være på konstant jakt etter nye muligheter for å styrke bosettingen i Distrikts-Norge. Jeg undrer meg over at Fremskrittspartiet ser så defensivt på dette, istedenfor å se de store mulighetene: hvordan en kombinasjon av ulike former for næringsgrunnlag nettopp kan gi de levende distriktene som vi ønsker.

Til slutt vil jeg si at interpellanten trekker fram en rekke enkeltteksempler på det han mener er uheldige virkninger av vern. Jeg har ingen forutsetning for å gå inn i hvert og ett av dem. Men likevel, som en generell kommentar, vil jeg si at det ikke er mulig noen gang å lage et regelverk fra storting og regjering som ikke forutsetter at man i tillegg bruker hodet. Uansett hvor godt regelverk vi vedtar her, må folk i Distrikts-Norge og alle andre steder som skal praktisere det vernet, gå fram på en slik måte at man rett og slett bruker hodet. Alt er ikke like viktig av stort og smått. En lempelig, praktisk tilnærming til håndteringen, hvor man snakker med folk i et bygdesamfunn og ser på hvordan man kan få tingene til å gli på en best mulig måte, er den beste tilnærming for å kombinere det store vernet vi har, det nye vernet som skal komme, med en forståelse som gjør at folk i bygdene føler seg vel med dette og kan tjene mer penger på det.

Tord Lien (FrP) [13:34:38]: La meg begynne med å si at jeg tror vi umiddelbart kan slå fast at denne inter-

pellasjonsdebatten er verdt tiden vi kommer til å bruke på den. Jeg er veldig glad for at statsråden slår fast at hovedelementene i fjellteksten ligger fast også i framtiden. At vi blir framstilt som at vi er etterkommere etter Høyre, tar jeg for øvrig sterkt avstand fra, og håper at det står i protokollen.

I forhold til det med å kommentere enkelttilfeller har jeg veldig stor forståelse for at statsråden ikke kan gjøre det. Det jeg prøvde å utfordre på, var prinsippet om hvem som trekker linjen for hvor vernet skal gå, og at det må gjøres på grunnlag av faglige råd fra Direktoratet for naturforvaltning, fylkesmennene, osv., osv. Men mitt anliggende er at det må være vi her i Stortinget og statsråden, som må svare for Stortinget, som må bestemme hvor grensen for vernet skal gå, og at det ikke mer eller mindre gjøres etter en byråkrats eget forogdtbefinnende ute i norske fylker.

Så sier statsråden at det er kjærligheten til naturen som gjør at man har valgt å bosette seg der. Ja, det kan hende at for mange nederlendere som har flyttet til deler av Norge i den senere tid, er det mest derfor de har flyttet dit. Men det er fortsatt slik at store deler av utmarksbefolkningen bor der fordi familien deres har bodd der i generasjoner etter generasjoner.

I forhold til Trillemarka–Rollagsfjell har det vel vært veldig lite engasjement fra både Fremskrittspartiet og, for den saks skyld, Senterpartiet mot vern av Rollagsfjell, som er det attraktive turistområdet. At man klarer å bygge ut noen betydelig turistnæring tilknyttet granskauen i Trillemarka, er jeg noe mer i tvil om man får til, men jeg ønsker for så vidt statsråden lykke til med det prosjektet.

Så til dette med at tradisjonelle næringer også er en forutsetning for opprettholdelse av bosettingen. Dette med skogsbilveier er en viktig forutsetning for en av de mest overskuddsgivende tradisjonelle næringer i Norge, nemlig skognæringen, med trelastindustrien, papirindustrien, osv. I fjor ble det bygd 54 km skogsbilvei. Det har aldri blitt bygd så lite skogsbilvei noensinne. Det er vel noe som er verdt å ta med seg.

Så til Dovrefjellrådet på Dovre. Dette er også et konkret eksempel, men jeg håper at statsråden kjenner til det. Dovrefjellrådet, som består av medlemmer fra kommunene og fylkeskommunene rundt Dovrefjell, har altså fått myndighet til å forvalte verneområdene i Dovrefjell–Sunnalsfjella. Dette prosjektet er i ferd med å bli evaluert og avsluttet nå. Mener statsråden at det er en fornuftig måte å forvalte norsk utmark og verneområder på at man tillegger slike råd stor makt og myndighet?

Statsråd Erik Solheim [13:37:53]: Jeg har merket meg at det fortsatt sitter langt inne for Fremskrittspartiet å si noe positivt om vern, men la nå det ligge. Jeg håper det kommer senere i debatten. Men i det generelle er vi ikke så uenige. Det er klart at vi må ha faglig baserte retningslinjer gitt av Stortinget, praktisert av Regjeringen og av ulike etater, og så må det kombineres med en lokal dialog og bruk av sunn fornuft på lokalt nivå.

Hva det betyr i praksis i det enkelte tilfellet, er det selvfølgelig umulig for meg å gå inn på her. Jeg merker meg

at interpellanten ønsker at det skal bli lettere å få anledning til å bygge hytter i ulike deler av Norge. Jeg får også en strøm av henvendelser med det motsatte siktemålet, at man mener at dette nå har tatt overhånd, at veldig viktige deler av norsk natur nedbygges av hytter på en ukontrollert måte, og at man burde se på om ikke kommunene i mye større grad burde lage lokale planer for å sikre at hyttebyggingen skjer på en mer forsvarlig måte enn det gjør i dag.

Det jeg er opptatt av, er å etablere en politikk på dette området der vi får til viktige, nye vern, men vern som er akseptable for et flertall av innbyggerne i landet og som har støtte av et flertall. Jeg nekter å inndele menneskeheten på den måten som noen gjør. Jeg husker jeg var på Naturvernforbundets landsstyremøte for en tid tilbake, og der var det en taler som i bunn og grunn delte nordmenn inn i to grupper. Den ene bestod av slike som ham selv – og det var vel mulig han inkluderte meg i den gruppen – og det var folk som var ekte glad i naturen, de hadde stor kjærlighet til naturen og hadde det riktige fritidsantrekket og ønsket å gå stille og rolig rundt i Distrikts-Norge og lytte til fugler og se på blomster. Den andre delen bestod av dem som ønsker å kjøre mest mulig rundt i snøscooter, bråke mest mulig, lage mest mulig støy og helvete – unnskyld – lage problemer ute i naturen og bare lage spetakkel.

Jeg tror at en stor del av befolkningen ligger mellom disse gruppene. De ønsker at vi skal ta vare på viktige deler av norsk natur. De ønsker mer vern. Alle undersøkelser viser at det er stor oppslutning om vernetanken i Norge, men man ønsker at det skal gjøres på en lempelig måte som gir det tilslutning i distriktene, slik at man kan få betydelig næringsinntekt av det, og at man bruker sunn fornuft i de mange store og små spørsmålene som reises. Det jeg er ute etter, er en tøff, streng og langsiktig vernepolitikk, men praktisert på en slik måte at vi har folk med oss.

Presidenten: Siden statsråden sa unnskyld for å ha brukt et uparlamentarisk uttrykk, skal presidenten la det passere.

Terje Aasland (A) [13:40:57]: Jeg synes interpellasjonen og argumentene rundt vern fra Fremskrittspartiets side viser litt Fremskrittspartiets sanne ansikt. Det er vel faktisk slik – det er i hvert fall min oppfatning ut fra debatten så langt – at de setter ethvert hensyn til side når det gjelder den private eiendomsretten, eller at vern ikke skal inneholde noen form for restriksjoner. Det er det som kommer til uttrykk gjennom denne interpellasjonen. Da tror jeg det blir vanskelig for Fremskrittspartiet å oppfylle statsrådets håp og ønske her i dag om at de skal si noe positivt om vern i seg selv. Det blir vel egentlig helt umulig.

Men det handler jo først og fremst om at vi skal ta ansvar, både lokalt, nasjonalt og ikke minst internasjonalt, som miljøvernministeren pekte på. Vi har ansvar både i forhold til natur, biologisk mangfold og estetikk, men vi har også et ansvar for opplevelsesmuligheter og rekrea-

sjonsmuligheter, og ikke minst – kanskje en av de viktigste tingene – handler det i framtidige vernespørsmål også om tilgjengelighet. Vernet rettes først og fremst mot unike naturområder, med unike verdier, og i det ligger det et betydelig potensial, etter mitt skjønn, knyttet opp mot vernet.

Selv om vernet i seg selv er omstridt idet det skal innføres, tror jeg også en lett kan erkjenne at etter at vernet er innført, gir det muligheter for næringsutvikling og næringsutøvelse; om enn kanskje ikke på samme nivå og innenfor samme sjanger, så gir det i hvert fall større muligheter i mange sammenhenger. Det dreier seg om turisme, reiseliv, opplevelsesbasert turisme, rekreasjon og ikke minst naturopplevelsene i seg selv. Ikke nødvendigvis i selve verneområdet, men i tilknytning til verneområdene er jo dette viktige aktiviteter som legger grunnlaget for nye næringsgrener som har et betydelig potensial i seg. I forbindelse med at Regjeringen har lagt fram lovutkastet til ny plan- og bygningslov, er det et av temaene som blir omhandlet der på en positiv måte, på en måte som også inkluderer de mulighetene som ligger i vernede områder, til næringsutvikling i områdene tilknyttet vernet.

Så sier interpellanten at en av grunnene til at vern gjennomføres, er at områdene er forvaltet av eieren på en god måte. Ja, heldigvis har det vært slik. Men det sterke ønsket om f.eks. hyttebygging rundt omkring i tilknytning til de områdene som det er aktuelt å verne, er ingen ubetydelig faktor, og det fører til et massivt press nettopp på de områdene. Det er kanskje hovedproblemstillingen i dag at det fører til et forsterket press på mange viktige områder for oss.

Da er altså den hytteromantikken som Lien framhevet, på en måte også blitt en problemstilling. Dette handler om både å ivareta verneverdiene, det handler om å ivareta tilgjengeligheten og mulighetene for opplevelse og rekreasjon. Jeg kan nevne et lite eksempel fra min egen kommune, hvor både kommunen og det private gjennom tid har utviklet et flott område for opplevelse og rekreasjon og gode ting for allmennheten. Når området er blitt attraktivt, så begynner hyttebyggingen, som på en måte setter til side både tilgjengeligheten for allmennheten, naturverdiene, opplevelsesmulighetene osv. Så det er balansepunktet det er viktig å ta for seg. Det gjør denne regjeringen på en god måte. En har gjort det gjennom de vernebestemmelsene som er inntatt i denne perioden. En gjør det gjennom verneforskriftene som kommer for Trillemarka. En gjør det ikke minst gjennom lovforslaget som nå foreligger knyttet til plan- og bygningsloven.

Torbjørn Andersen (FrP) [13:45:35]: Jeg synes det er en interessant sak. Jeg har selv fulgt en del barskogvern saker og vassdragsvern saker på nært hold, og jeg har ofte sett hvor hardhendt myndighetene går fram, og hvor vanskelig det kan være for mange grunneiere i dette landet. Jeg er også, sikkert sammen med mange grunneiere, litt skremt over at statsråden nå har varslet en ny runde med bl.a. barskogvern. Vi vet fra tidligere når det gjelder barskogvern, at konfliktnivået ofte blir veldig høyt mellom vernemyndigheter og grunneiere. Enkelte jeg har snakket

med, mener at arealvern kan anses som et overgrep mot den private eiendomsretten, og ser nærmest på det som en statskonfiskering av privat grunn.

Jeg skal få bemerke at de rikspolitiske vedtak om vern ofte, som jeg sier, har ført til den største forargelse hos og motstand fra både grunneiere og lokalpolitikere i de områdene som er og blir rammet av vern – om det er vassdragsvern eller barskogvern – og at dette vernet ofte får næringsmessig uheldige konsekvenser lokalt.

Jeg skal forholde meg til ett eksempel, som jeg synes er rimelig grotesk, og som også viser Stortingets ringeakt for både eiendomsrett, lokaldemokrati og lokale interesser, nemlig Tovdalsvassdraget, som ble vernet i 2005. Saken var at så godt som alle berørte kommuner var sterkt imot utvidelsen av dette vernet. Allikevel valgte altså stortingsflertallet, tross alle protestene fra lokalt hold, å verne vassdraget, inklusiv hele nedslagsfeltet. Med den verneplanen som ble vedtatt for Tovdalsvassdraget, måtte en hel rekke gode mini- og småkraftverkløser skrinslegges for godt. For denne utkantbygda, Tovdalen, som sårt hadde trengt å kunne utnytte denne type næringsvirksomhet for bl.a. å styrke bosettingen, ble det nærmest en tragedie.

Det har vært søkt om tillatelse til å bygge småkraftverk også etter at dette vernet ble innført i vassdraget. Når det gjelder et eksempel som jeg kjenner godt til, har de kjempet i syv-åtte år for å få bygge et miljøvennlig småkraftverk på et lite sårbart sted, men man har fått avslag på avslag. Småkraftverket jeg her snakker om, skulle i tillegg være selve livsgrunnlaget for et gårdsbruk der en nyetablert familie med mann, kone og tre barn hadde flyttet inn. På grunn av vernet og avslaget fra NVE flytter familien nå trolig bort fra gården. Fem mennesker drar altså fra denne landsbygda som verneflyktninger inn til byen. Resultatet av norsk vernepolitikk er altså at vi nærmest har fått verneflyktninger. Vassdragsvernet i denne saken avfolker bygdene, og det er dårlig distriktpolitikk. Det er et åpenbart behov for å myke opp vassdragsvernet når det gjelder å etablere mindre småkraftverk også i vernede vassdrag.

De fleste typer vern i Norge er, slik jeg sa, et alvorlig inngrep i den private eiendomsretten. Når vern ødelegger folks livsgrunnlag ute i Distrikts-Norge, er det et uakseptabelt overgrep i en rettsstat som Norge. Fremskrittspartiet er sterkt skeptisk til tvangsvern, om det er vassdragsvern eller barskogvern. Får vi bestemme, vil iallfall jeg kjempe for at vi kun skal verne der det ikke er et høyt konfliktnivå, og nytt vern skal bare skje gjennom full frivillighet. Det skal også, slik Grunnloven krever det, ytes full økonomisk kompensasjon.

Ivar Kristiansen (H) [13:50:17]: Jeg synes det er betimelig at Stortinget diskuterer dette temaet som interpellanten tar opp i dag. Jeg synes også at statsråden har en pragmatisk tilnærming til de utfordringene og de konfliktenes som vern og bruk naturlig nok gir. Skal man lykkes videre i tilnærmingen, må man, som også statsråden gjør, si at svaret er at vern er viktig, og at det antakelig kommer til å bli enda viktigere i fremtiden. Det kommer nok til i større grad fremover enn hva tilfellet har vært tidligere, å bli spurt om hvordan vi har forholdt oss i enkeltsituasjoner.

Vi diskuterer mange konfliktfylte forhold. Der storsamfunnet foretar vern, er det ingen tvil om at man samtidig flytter råderett fra lokalt til sentralt hold. Det er viktig fremover å bruke enda mer tid og å gå enda mer ned i problematikken til disse lokalsamfunnene, som av storsamfunnet blir pålagt å ta de belastningene vern medfører, for å se hvordan storsamfunnet samtidig i større grad kan være med og kompensere for de ulemper dette naturlig nok medfører. Jeg tror at vi i enda større grad, som Høyre tidligere har foreslått, må kartlegge hvilke kommuner i landet som i stor grad har fått båndlagt sine arealer. Vi må utvikle kategorier for denne type kommuner, ikke alle er like. Vi må ikke generalisere og lage en felles politikk for hele landet, for landet er svært ulikt. Vi må også være i stand til å lage retningslinjer for hvordan vi og storsamfunnet kan medvirke positivt i kommuner som får store arealer båndlagt, og gjerne også lage et system for kompensasjon til de lokalsamfunn og regioner som beviselig taper inntekter som følge av sterk båndlegging.

Et eksempel er Saltdal kommune, en nabokommune til min hjemkommune. Her finnes faktisk flere naturreservat i kommunen. Her finnes syv landskapsvernområder, og her finnes to nasjonalparker. Ca. 65 pst. av kommunens areal er totalt vernet. Beviselig går kommunen glipp av flere titalls millioner i inntekter. Storsamfunnet har sagt nei, eksempelvis til Kjemåvassdrags-utbyggingen. Det kan vi sikkert, ut fra ulike ståsteder, i ettertid si var rett i sin tid, men beviselig går kommunen glipp av arbeidsplasser og store inntekter som følge av dette vernet. Da er det litt bedrøvelig å se den manglende lokale forståelsen. Det er naturlig å forstå at når man ser de inntektene man går glipp av, og at storsamfunnet ikke kompensere mer, og legger forholdene bedre til rette, blir det konflikt. Da blir det veldig lett å gjøre som et av regjeringspartiene gjorde ved siste stortingsvalg, de gikk til valg på at de skulle utøve en vernepause. Jeg registrerte at partiet samlet relativt stor oppslutning på det. Jeg er ikke sikker på at man går så friskt ut neste gang.

Jeg tror kanskje statsråden bør ta seg bryderiet med å lansere en stortingsmelding om hvordan storsamfunnet kan skape større forståelse, være i stand til å tilrettelegge bedre for aktivitet og utvikling innenfor naturbruk, reiseliv osv. i de kommuner som beviselig taper store aktiviteter. Det er litt sårt å se på de nasjonalparksentrene vi har rundt omkring i landet – ett av dem har vi i Junkerdal – som lever fra hånd til munn. Dette må vi gjøre noe med hvis vi skal skaffe politisk aksept for å få oppslutning i nasjonalforsamlingen for å gå videre med de verneplaner og de tiltak som sikkert blir nødvendig for fremtiden. Jeg tror også det finnes mange gode eksempler på hvordan man kan utnytte vernet til noe positivt.

Når det gjelder villreinsenteret i Telemark, håper jeg departementet følger opp og videreutvikler de lokale planene, som kan bidra til at man får litt kompensasjon igjen, og at storsamfunnets forståelse og mulighet for å bruke naturen i større grad kan brukes som eksempelets makt til glede både for storsamfunn og lokalsamfunn.

Erling Sande (Sp) [13:55:19]: Målet om at Noreg skal sikre det biologiske mangfaldet er godt forankra i eit breitt politisk fleirtal i dette huset. Det har vi forplikta oss til gjennom internasjonale avtaler, og det er noko dei fleste partia har forplikta seg på til veljarane gjennom sine partiprogram. Vern er eit av verktøya staten har brukt for å nå dette målet.

Etter Senterpartiet sitt syn er god forvaltning det beste vernet. Dette viser seg tydeleg når Riksrevisjonen påpeikar tapet av verneverdiar i verneområda våre, og det er ikkje rart når den skjøtselen som tidlegare naturleg har gått føre seg i området, blir borte. Bygdefolk har gjennom berekraftig forvaltning av naturen i landet vårt gjennom generasjonar halde oppe eit variert kulturlandskap og dermed bidrege til å leggje til rette for eit større biologisk mangfald enn det som hadde vore tilfellet utan kulturlandskapet. I dag er den spreidde busetnaden og den berekraftige forvaltninga framleis med på å halde store område med kulturlandskap i hevd, sjølv om vi no opplever at både areal og spekteret i naturtypar blir redusert.

Vi må erkjenne at arbeidet og ansvaret for å sikre biologisk mangfald fordeler seg ulikt på kommunar og grunneigarar rundt om i landet vårt. Nokre av dei er sterkt omfatta av vern. Kommunar som har, eller får, store delar av arealet sitt verna, yter isolert sett ein relativt større innsats enn andre kommunar for å oppfylle det nasjonale målet om biologisk mangfald som er sett i denne salen. Det er viktig at vi som styresmakter følgjer opp desse kommunane og dei grunneigarane dette gjeld ved å leggje til rette for næringsutvikling i og kring verneområda som kan gjere det mogleg å ha ein leveveg i desse områda òg i framtida. Då er eit viktig tiltak å sikre kommunane og lokalbefolkninga innverknad i verneprosessane, slik at både utfordringar og moglegheiter med vernet blir tydelege. Vern må følgjast opp med forpliktande planar når det gjeld skjøtsel. Vi i Senterpartiet er glade for at Regjeringa allereie i regjeringserklæringa varsla handlingsplanen for berekraftig bruk, forvaltning og skjøtsel av nasjonalparker og andre verneområde, og vidare har gjeve klart uttrykk for at arbeidet med å utvikle nasjonalparkane som ein ressurs for lokalsamfunna og lokal verdiskaping skal halde fram. Statsråden viste i sitt innlegg òg til nokre av dei tiltaka som er på gang på dette området.

Senterpartiet vil understreke at ein viktig føresetnad for oss er at vern i størst mogleg grad skal vere tufta på frivillig og lokal medverknad. Vi trur at frivillig vern er eit viktig tiltak, ikkje berre for å ta vare på interessene til kommunar og grunneigarar som har område med store verneverdiar, men òg, ikkje minst, for å gje vernepolitikken og arbeidet med å sikre biologisk mangfald legitimitet i befolkninga. Ingen er tent med sentralstyrte verneprosessar der lokalbefolkninga sine meiningar blir overkøyrde.

Til slutt: I ei liknande sak i haust stilte ein samla komite seg bak ein merknad som sa:

«Komiteen mener at selv om det fortsatt vil være behov for mer vern, så er det viktig å kombinere vern med hensynet til lokal næringsutvikling og levekår. Vi må sikre lokal forankring og støtte til vernearbeidet.» Det viser at Stortinget samla signaliserer ei retning

på dette politikfeltet og kanskje er meir samla i dette spørsmålet enn det interpellanten antyda.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [13:58:59]: Jeg har lyst til å starte innlegget mitt med å si noe om hvorfor vi egentlig verner, for ut fra den interpellasjonen som er reist, skulle man tro at det var noe man drev med fordi man syntes det var gøy å bølge med Distrikts-Norge, og sånn er det faktisk ikke.

Stortinget har vedtatt at vi skal stoppe utryddelsen av det biologiske mangfoldet innen 2010, og da er områdevern en hovedpilar. I løpet av de siste 150 år er minst 103 arter utrydda i landet vårt, ifølge Norges Naturvernforbund. I virkeligheten er tallet mye høyere. Artsdatabanken melder at i Norge er 1 988 arter klassifisert som trua. Antall arter som dør ut, har i moderne tid økt, og hastigheten på denne prosessen er langt høyere enn det som kan karakteriseres som naturlig. Det er antatt at menneskelig aktivitet og påvirkning er en viktig årsak til dette. I dag er endret bruk av områder og arealer, utbygging inkludert, den største trusselen mot biologisk mangfold. Andre viktige påvirkningsfaktorer er forurensning, klimaendringer, beskatning og spredning av fremmede arter. Ofte virker flere av disse faktorene sammen, noe som gir et komplekst trusselbilde. Dette øker risikoen for utdøing. Noen arter finnes f.eks. bare i få eller små områder, og er spesielt utsatt dersom leveområdene deres skulle forsvinne.

Det er stor oppslutning om verneplanpolitikken i Norge, som Erik Solheim sa i stad, hvis vi ser på behandlinga av vernesaker i Stortinget gjennom egne meldinger, som nasjonalparkmeldinga, og de regelmessig framlagte meldingene ellers.

De enkelte vernevedtakene setter grenser for hvilke typer aktiviteter som kan tillates innenfor verneområdet. Et hovedmoment er at større, tyngre tiltak må lokaliseres utenfor verneområdene, men at verneområdene skal kunne danne arena for aktiviteter innenfor rammen av verneformålet. Det betyr med andre ord at vern ikke er det samme som fravær av muligheten for aktiviteter. Det er Regjeringas politikk at verneområder skal kunne være en ressurs for lokalsamfunn, og gi grunnlag for lokal verdiskaping der forholdene ligger til rette for det. Norsk fjellnatur skal f.eks. både bevares som kilde til friluftsliv, rekreasjon og natur- og kulturopplevelser, og samtidig gi grunnlag for sysselsetting og verdiskaping i fjellbygdene, men man skal ha en økosystemtilnærming til forvaltninga.

Det er laget en egen handlingsplan for bærekraftig bruk, forvaltning og skjøtsel av verneområder. Miljøverndepartementet arbeider også med et verdiskapingsprogram for naturarven, som skal bidra til prosjekter og aktiviteter, som kan vise at klassisk naturvern faktisk kan lønne seg for lokalsamfunnet, og dermed bidra til lokal forankring og aksept for naturvernet. Forslaget fikk brei støtte i høringsrunden, og det skal bli spennende å følge dette videre.

Et av tiltakene i reiselivsstrategien fra 2007 er å se på muligheter for å bruke nasjonalparker og eventuelt andre områder som er vernet etter naturvernloven i reiselivssammenheng. I februar i år gav Miljøverndepartementet

23 kommuner status som nasjonalparkkommune og fem tettsteder fikk status som nasjonalparklandsby. Målet er å styrke verdiskapinga i kommuner og lokalsamfunn som følge av nasjonalparkenes verdi. Jeg opplever i hvert fall en stolthet hos dem som har fått denne typen status.

Det jobbes mye med spørsmålet om virkemidler i Regjeringa. Det er klart uheldig når vern blir opplevd som så negativt at all entusiasme for å ta vare på naturen forsvinner. Jeg tenker at den utfordringa er tredelt.

For det første må vi ha gode virkemidler, også av økonomisk karakter, som gir lokalsamfunn forståelse for vernepolitikken. Det er viktig å involvere lokalsamfunnene i prosessene, og sørge for rimelig grad av fleksibilitet. Sjølv har jeg foreslått et miljøfond som kunne styrke Miljøverndepartementets rolle i verneprosessene.

For det andre må vi øke forståelsen for verdien av naturen i seg sjøl. Vi har et ansvar for å forvalte naturen på en bærekraftig måte. Vi er tross alt på denne jorda kun kort tid, og spørsmålet om vern har derfor også en klart etisk side.

For det tredje må vi som politikere, som Erik Solheim framhevet tidligere i år, tenke gjennom hvordan vi kan bidra til ikke å maksimere disse konfliktene. Det er viktig hvordan vi omtaler dette spørsmålet, om vi fyrer opp under konfliktene, og om vi bare velger å betone de negative aspektene.

Det er et faktum at ulike former for vern kan gi en stor potensiell inntektsstrøm til Distrikts-Norge framover. Mange steder i Europa ser vi denne trenden, og det vil ganske sikkert bli viktigere i Norge også. Mange er stolte av naturen de har fått vernet, og ser hvor viktig det er både som inntektskilde og som en påminnelse om at noen ting ikke kan prissettes. Det er rett og slett for verdifullt. Det er gøy at mange kommuner kjemper om å bli erklært som nasjonalparkkommune.

Å si at vern er noe man rammes av, er derfor en spekulativ og ensidig beskrivelse, som bare bidrar til å fyre opp under konflikter. Jeg skal i hvert fall så godt jeg kan, ikke bare lytte til dem som synes at vern kan være problematisk lokalt – for det har jeg forståelse for – men også prøve å dempe noen av konfliktene og heller bidra på en konstruktiv måte.

Hans Frode Kielland Asmyhr hadde her overtatt presidentplassen.

André N. Skjelstad (V) [14:04:33]: Venstre mener at arealvernet er viktig for å sikre artsmangfold, viktige naturverdier, levedyktige økosystemer og et rikt friluftsliv. Vern gir også muligheter for næringsutvikling. Vi har sett en rekke eksempler på økt interesse for økoturisme og aktiviteter i områder med store naturverdier også i Norge. Næring og aktiviteter i og i tilknytning til verneområder som ikke går på bekostning av verneverdien, gir viktig legitimitet til vernet. Det kan også tilføre arbeidsplasser og verdiskaping utover det som var potensialet før vernet kom på plass. Det er i så fall positivt.

Nær halvparten av de rundt 3 000 artene som i dag er oppført på den nasjonale rødlisten over truede arter, lever i

skog, og mange av artene er avhengige av forholdsvis gammel og tilnærmet inngrepsfri naturskog. Venstre mener at vernarbeidet må styrkes. Dette er god miljøpolitikk, og kan være god næringspolitikk dersom man satser sterkt nok på det.

Frivillig vern var også en viktig strategi i arbeidet med økt skogvern under regjeringen Bondevik II. Gjennom frivillig vern kan konflikter med lokalsamfunn og berørte grunneiere minimeres. Venstre ønsker å videreføre arbeidet med frivillig vern der hvor det kan ivareta verneverdiene på en god måte. Dette krever at man satser tilstrekkelige midler for å kompensere grunneierne som stiller sin eiendom til disposisjon. Som bl.a. Ivar Kristiansen var inne på i sitt innlegg, viser den kompenseringen ett av grunnlagene for å få til frivillighet, som er uhyre viktig for å dempe konfliktnivået.

Venstre er også bekymret over at Regjeringen og regjeringspartiene i denne stortingsperioden har kuttet kraftig i bevilgningene til skogvern over budsjettene. Det står i grell kontrast til det regjeringspartiene lovte da de tiltrådte, nemlig at de skulle øke satsingen på området. Vi har nok en gang et eksempel på et område i miljøpolitikken der Regjeringen og regjeringspartiene sier de skal øke innsatsen, og de gjør det stikk motsatte.

For å bidra til at det utvikles næring og tilbakeføres verdier i tilknytning til områder omfattet av vern, ønsker Venstre en handlingsplan og en offensiv politikk for bærekraftig bruk og skjøtsel av nasjonalparker og andre verneområder. Det må tilrettelegges for turisme basert på bl.a. kultur- og naturopplevelser og friluftaktiviteter. Det er f.eks. viktig å øke innsatsen innenfor merking av løyper, utarbeiding av kart, skånsom tilrettelegging og økt tilgjengelighet til de aktuelle verneområdene gjennom eksempelvis opprusting av omkringliggende atkomstveier. Konfliktnivået knyttet til vern av områder kan også reduseres når man inkluderer lokal medvirkning og medbestemmelse i dette arbeidet.

Jeg vil avslutningsvis minne om at i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for inneværende år, sluttet en samlet energi- og miljøkomite seg til å få seg forelagt en egen sak om bærekraftig bruk, forvaltning og skjøtsel av norske verneområder. Komiteen pekte på at verneområdene har fått økt oppmerksomhet i forbindelse med reiselivsutvikling og naturbasert verdiskaping. I denne sammenheng var komiteen opptatt av at arbeidet som skjer med skjøtsel og forvaltning av verneområdene, skal bidra til å utvikle verneområdene som en ressurs for lokalsamfunnene og for lokal verdiskaping for bl.a. også å dempe konfliktnivået.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:07:58]: En som har biologisk utdannelse, har den største respekt for biologisk mangfold.

Det er veldig vanskelig for oss som mennesker å forstå og se alle de sammenhenger som er i naturen, og hvordan den helheten er, altså forstå økosystemet. Vi er langt fra å forstå det, og derfor er det veldig viktig at man gjør det man kan for å sikre artenes videreføring, som er det som kalles det biologiske mangfold. Samtidig må man aldri tape

av syne at det er prosesser som hele tida er i endring. Det betyr at å stoppe utryddelsen av det biologiske mangfold er mer komplisert i praksis enn det kan høres ut som.

En rekke av de endringer som skjer med det biologiske mangfold, har sin basis i naturgitte forutsetninger som vi vanskelig kan gjøre noe med. Det er altså en rekke ting som vi vanskelig kan gjøre noe med, samtidig som det er en del vi kan gjøre noe med. En god del av det biologiske mangfold er avhengig av at landet blir brukt, f.eks. ved landbruk. En rekke arter er avhengig av lys. Det krever at man får lys ned til marka, og at man har en skjøtsel av skogen som sikrer det. Derfor er det sentralt for Senterpartiet at man har den basisen med seg.

Vern er som det er sagt her: Det er ikke fravær av alle aktiviteter, men det som det må være fravær av, er irreversible inngrep. Inngrep i naturen, i betydningen menneskelig aktivitet, som å skjømte naturen, er aktiviteter som i mange tilfeller kan være en fordel for det biologiske mangfold. Derfor er det sentralt at man har det med seg. Vi ser imidlertid i veldig mange vernesaker at det nettopp er bruk av landet, høsting av fotosynteseenergien, som det blir satt begrensninger på, mens den menneskelige aktiviteten, i form av tilstrømning av mennesker, som gir mange ganger så store belastninger på naturen, øker når man får en rekke vernesaker. Det er en problemstilling som man må gå langt grundigere inn i.

Rikdommen i naturen er på flere plan en hovedkilde til rikdommen i menneskenes liv. Mer enn de aller fleste yrkesgrupper har bønder vært opptatt av å forstå og tilpasse seg lover og sammenhenger i naturen. Uten det ville man ikke hatt en bærekraftig levevei. For menneskenes egen skyld må vi verne naturens ressurser, f.eks. artsmangfoldet. Men jeg er motstander av at en stadig større del av landet fredes etter osteklokkeprinsippet, og jeg har så mye kunnskap om prosesser og sammenhenger i naturen at jeg ser det upresise og faglig uholdbare i utsagnet opprettholde et naturlig artsmangfold, som jeg nevnte. Artsmangfoldet er i stadig endring uten menneskenes intervensjon. De pågående klimaendringer fører alene til dramatiske endringer i artsmangfoldet. Enkelte urskogområder har nasjonal verdi, særlig som referanseområder. Det er imidlertid en villfarelse å tro at landet ville ha særlig verdi som urskogområder. Også som turistmål er det Norge som kulturlandskap som er den store ressursen. Uten bønder som intervensjoner i naturen og driver planmessig, gror Norge igjen. Den ensidige vernepolitikken med sentralisert statlig forvaltning av verneområdene undergraver bygdenes økonomi og livsbetingelser, og den skyver store deler av befolkningen utover landet inn i en taperposisjon.

Gjennom generasjoners erfaring har bygdebefolkningen lært at vi må leve med naturen for å kunne leve av den. Like sikkert vet vi at fredning ikke gir levende bygder. Uten næring og økonomisk virksomhet vil folk flytte, og samfunnet i bygdene vil dø ut. Vi vet også at denne utviklingen ikke er naturgitt. Den er avhengig av våre egne handlinger, ikke minst av den politikken som lager vilkår for hvordan vi kan handle. Hvordan vi lager vilkår for at de som forvalter arealene kan handle, er avgjørende for hvordan man greier å ivareta dette mangfoldet. Dette er en

fellesskapsinteresse. Det er mange som er opptatt av rettferdighet og solidaritet, og at vi er i samme båt og må stå sammen. Det er det dette norske prosjektet handler om, og det er det som nå er i en kritisk fase, for mange av dem som står i en verdikonservativ tradisjon, eksempelvis i Trillemarka, føler at den utstrakte hand som man gikk inn med, ikke blir tatt imot, og man får beskjed om at ditt jordbruk, ditt skogbruk, det passer ikke lenger. Din rolle er nå turistvert, og det vil føre til en helt annen agerende i området som vil svekke det biologiske mangfoldet over tid.

Tord Lien (FrP) [14:13:39]: Dette kommer aldri til å skje verken i en finansdebatt eller i en næringsdebatt, men jeg må si at jeg i stor grad stiller meg bak innlegget fra representanten Lundteigen.

La meg videre berolige statsråden med at vern kan være bra. Jeg er helt sikker på at tilnærmet urørt natur kan bli et godt salgsargument, og at man greier å markedsføre Norge som turistdestinasjon i tillegg til da selvfølgelig å prøve å beholde høyfjellstopografien i en del av Norge hvor man har de siste villereinrasene i verden, det må være et viktig mål.

Det som også er viktig, og som jeg prøver å komme fram til, er at lokaldemokratiet og grunneierne må bli tatt på alvor i prosessene som leder fram til vern, og deretter i forvaltningen av de samme prosessene, f.eks. slik som man har gjort det på Dovrefjell, hvor man har lagt en betydelig del av verneområdet til lokale politikere.

Så må jeg få kommentere en del av de andre innleggene som har vært siden jeg var på talerstolen sist. Inga Marte Thorkildsen sier at bruk av arealer fører til utrydding. Det var også representanten Lundteigen inne på. Fravær av bruk av arealer medfører også tap av artsmangfold, en del kulturskog eller eng, slåttemark osv. Det er ikke alltid SV er opptatt av å prate om den typen ting.

Jeg tror at både landbruket og skogsdriften har en viktig rolle å spille i utmarken i Norge i mange år – kanskje i all framtid. I 2007 ble det som sagt bygd 54 km skogsbilveier, noe som ikke er tegn på noen offensiv satsing på den type næringsdrift i distriktene heller.

Turisme i utmarksområdene er viktig. Det kommer, og det må vi legge til rette for. Det kan være høyfjellsturisme. Det kan være lakseturisme, eller det kan være en lang rekke forskjellige typer turisme. I det bildet hører også hyttebyggingen hjemme. Det er ikke vanskelig å forstå at den må kontrolleres og reguleres, men jeg tror at vi må legge til rette for hyttebygging også i framtida. Det er en viktig del av et utmarksbasert næringsliv.

Det blir flere og flere folk i Norge. Hvis vi skal følge retorikken til Terje Aasland, betyr det at Arbeiderpartiet mener at mens 25 pst. av Norges befolkning tidligere hadde mulighet til å eie hytte, skal det i framtiden bli noe som tilhører en liten overklasse i Norge. Det høres ikke ut som en veldig sosialdemokratisk politikk.

Så vil jeg kommentere det statsråden sa om to typer folk. Jeg er både en snøscootermann og en friluftsmann. Jeg har tenkt å besøke Storsylen, Snøhetta, Forolhogna og Reinsfjellet i sommer. Jeg inviterer herved, litt uær-

bødig fra talerstolen, statsråden til å bli med meg på fjelltur, både i vernede og ikke vernede fjellområder i Dovrefjellområdet.

Presidenten: Da får vi se om statsråden tar imot invitasjonen.

Statsråd Erik Solheim [14:17:03]: Jeg synes debatten gikk framover da Fremskrittspartiet i siste innlegg sa at «vern kan være bra». Da har vi iallfall kommet et lite skritt i riktig retning i denne debatten. Jeg tar gjerne en fjelltur med interpellanten på et passende tidspunkt. Det som ligger på dagsordenen min i sommer, er fjelltur med Jens, statsministeren, til Hallingskarvet i forbindelse med åpning av nasjonalpark der. Jeg tar meget gjerne – jeg tror det kunne bli hyggelig – en fjelltur også med interpellanten.

Jeg tror ikke Arbeiderpartiet har tenkt å ta hytta fra et eneste menneske i Norge. Jeg tror folk kan slappe av på det området. Det er ingen hytter som skal fratas noen, som det kunne antydes som her.

Jeg vil bare komme med noen kommentarer til debatten. Inge Marte Thorkildsen og flere andre har vært ute etter å dempe konflikter. Det samme har Høyre og flere andre vært. Det synes jeg er veldig viktig. Det er noe av det vi gjerne vil ha Fremskrittspartiet med på – ikke underblåse enhver mulig konflikt knyttet til vern ethvert sted i landet, men forsøke å dempe konfliktene. Hvis man mener at vern kan være bra, kan det være et utgangspunkt for å forsøke å dempe konflikter.

Regjeringen har sagt veldig klart, som Erling Sande var inne på, at frivillig vern er hovedlinjen i vernearbeidet. Jeg tror det er mulig å få til mye frivillig vern, dels på statsgrunn og dels på privat grunn, i samarbeid med grunneierne.

Ivar Kristiansen holdt et veldig interessant innlegg om nettopp den koplingen vi må ha mellom en offensiv vernepolitikk med lokal forankring og en fornuftig tillempling av vernet, slik at folk lokalt føler at deres holdning til vern blir hørt. Det er det vi forsøker å få til. La oss strekke oss langt for å se på det. Utgangspunktet må jo være at det ikke går ut over selve verneverdien, men innenfor den rammen må vi forsøke å få til en bedre lokal tillempling av alt vern. Penger vil være et viktig virkemiddel der. Jeg imøteser støtte fra Stortinget i den budsjett-drakampen som vi kommer til å gå inn i. Jeg ønsker selvsagt å få mer penger til nasjonalparksentrene og en del av de andre temaene som har vært nevnt.

Så er jeg også enig i det representanten Lundteigen trekker opp. Hvis det ikke hadde vært menneskelig aktivitet i Norge, hadde vi i bunn og grunn hatt barskog og noe is i hele landet. Det ville gitt en utrolig mye mindre biologisk variasjon i dette landet enn det som er følgene av at landet er tatt i bruk. Mange av verneverdiene i Norge er knyttet til bruk, f.eks. enger. Der finnes mange arter som ikke finnes andre steder. Det finnes til og med spesielle arter på steder der det er bygd veier. Så en rekke av de artene vi har, er knyttet til menneskelig bruk av landet. Derfor er det en kombinasjon av vern av kulturverdier og vern av naturverdier som vil gi oss den beste vernepolitikken framover.

Presidenten: Debatten i sak nr. 4 er avsluttet.

Sak nr. 5 [14:20:12]

Interpellasjon fra representanten Finn Martin Vallersnes til miljø- og utviklingsministeren:

«26. februar 2008 hadde Financial Times en lederartikkel med overskriften: «Biofuels will not feed the hungry». Den setter på spissen en problemstilling som har preget media siden nyttår: økende matvarepriser, subsidiering av matprodukter som kan benyttes til biobrensel, og en økende mangel på mat til verdens fattige og underernærte. Problemet forsterkes ved at dyrking av tradisjonelle matprodukter på store arealer fortrenses av vekster som egner seg bedre for biobrensel. Det haster å finne en balanse mellom de ulike hensyn i dette sakskomplekset, som berører både bistand og miljø, kamp mot fattigdom og sult liksom overgang til miljøvennlige energiformer.

Hva vil Regjeringen gjøre for å bidra til at en internasjonalt ser sammenhengen mellom disse delproblemene og finner en slik balanse?»

Finn Martin Vallersnes (H) [14:21:30]: Denne interpellasjonen ble unnfanget under en studietur i november med Verdensbankens parlamentarikerforum til Kambodsja om jordbrukets betydning i kampen mot fattigdom.

I området som omfatter Vietnam, Laos, Kambodsja og Thailand, skal flere hundre tusen mål være omplantede fra ris til kassawa eller majok. Kassawa er også en matplante, men omplantingen skjer fordi den selges som biodrivstoff til vesentlig bedre pris. Dette gir et betydelig løft for verdien av landets jordbruksproduksjon. Slik sett tyder tallene på suksess.

Bak tallene i de berørte lokalsamfunnene er historien en helt annen. De tallrike små rismarkene har i generasjoner vært dyrket av bondefamilier i små landsbyer. Dessverre er lovgivningen for eiendomsrettigheter mangelfullt utviklet. Når markedet for biodrivstoff gir betydelig høyere priser enn ris, har det ført til omfattende «land grabbing» fra store selskaper og investorer. Resultatet er at lokalbonden mister jorden. Dermed forsvinner hovedføden, som er ris, og det ender med ytterligere fattigdom i landsbyen eller til sist i storbyslummen. Samtidig reduseres risdyrkingsarealet, og risprisen stiger.

Etter jul samlet jeg bakgrunnsstoff om temaet med tanke på interpellasjonen. Da den ble innlevert for vel to måneder siden, var saken i ferd med å bli global og dukket sporadisk opp i verdenspressens overskrifter, som i lederartikkelen i Financial Times 26. februar: «Biofuels will not feed the hungry.»

Interpellasjonsdebatten måtte utsettes i en måned. I mellomtiden har saken økt fra frisk bris til full storm, og tilfanget av stoff har eksplodert. Jeg skal prøve å gi en oppsummering.

Det er mange faktorer som medvirker til de høye matvareprisene. Noen er strukturelle og langsiktige, andre er akutte. Det dreier seg hovedsakelig om hvete, mais og

ris som grunnelementer i dagligkosten til store deler av jordens befolkning.

For det første. Etterspørselen stiger. Jordens befolkning øker, og den økonomiske utviklingen i store land som Kina og India løfter heldigvis millioner opp fra fattigdom til økt kjøpekraft. Kostholdet blir mer likt vårt eget: mer kornprodukter, men også mer kjøtt. De vil, som oss, ha bolig, bil og biff. Storfæ spiser mye kornprodukter. Ca. 700 kalorier dyrefôr tilsvarer et 100 kaloriers biffstykke.

For det andre. Skyhøy oljepris øker matprisen. Særlig slår det ut på kostnader til transport og petrokjemisk gjødsel. De store nye økonomiene øker også etterspørselen av drivstoff betydelig, og det høye prisnivået kan bli langvarig.

For det tredje. Betydelig jordbrukssubsidiering i særlig USA og Europa gjør det mindre lønnsomt for en del utviklingsland å satse på jordbruksutvikling. Dermed er deres potensial dårlig utnyttet. Bistandsprogrammene underprioriterer jordbruksutvikling, som bidrar til at fattige land er mindre selvforsynte enn de ellers kunne vært. Tilgangen på kornprodukter var stabil i så mange år at mange land bygget ned sine tradisjonelle nasjonale kornlager. I dagens situasjon begrenser flere kornproduserende land eksporten for å sikre nye lager. I et slikt marked ser en også at spekulanter forverrer krisen.

For det fjerde. Situasjonen er akutt forverret i 2007 av dårlige avlinger i store og viktige kornproduserende land som f.eks. Australia. Unormal tørke eller oversvømmelser har rammet mange jordbruksland de senere år. Om dette er utslag av langsiktige klimaendringer gjenstår å se. I så tilfelle er også det del av de langvarige årsaksforholdene.

Til slutt for det femte. På toppen av disse faktorene kommer virkningen av omlegging til storstilt biodrivstoffproduksjon. Kildene er her uenige, men midt på treet mener IMF at bruk av kornprodukter til biodrivstoff utgjør ca. 20 pst. av matprisøkningen de siste par årene.

Hva er sammenhengen?

Eksempelet fra Kambodsja er typisk for omplanting på bekostning av tradisjonelle matslag. Koplet til manglende sikring av eiendomsretten ble utslaget grotesk. Andre steder dyrkes de samme produktene som før, f.eks. mais, men de havner i drivstofftanken i stedet for i munn og mage. Forbrukergruppene bak drivstoffetterspørselen har betydelig mer kjøpekraft enn de sultne forbrukerne, og når store vestlige land samtidig subsidierer biodrivstoffproduksjonen kraftig, taper de sultende.

Biodrivstoffdebatten er til dels svært unyansert og også vanskelig. Jeg har ikke tid til å gå dypt inn i spørsmålet om biodrivstoff og klimagevinst. Her er meningene sterkt sprikende. Det er åpenbart vesentlig for miljøeffekten hvilke typer vekster en benytter og helt avgjørende om det skjer til fortrenning av regnskog eller andre betydelige CO₂-reservoarer. Med dagens løsninger synes klimaeffekten best ivaretatt med sukkerrør dyrket i Brasil på allerede oppdyrkede arealer eller på åpne sletteland der annen produksjon ikke fortrenses.

På grunn av internasjonale markeder blir imidlertid konsekvensene ofte kompliserte. Time Magazine illustrerer dette 14. april med følgende eksempel:

20 pst. av USAs maisavling destillerer nå til subsidiert etanol. Etterspørselen sender maisprisen i taket. Tradisjonelle soyabønneprodusenter i USA legger derfor om til bedre betalt mais, og soyabønneprisen på verdensmarkedet stiger på grunn av synkende tilbud. Det får Brasils bønder til å utvide soyabønneproduksjonen på bekostning av beiteland, som rancheierne kompensere gjennom hogst av CO₂-lagrende regnskog og åpning av nytt beiteland.

Time legger til at mengden mais som skal til for å fylle tanken på en SUV med etanol, tilsvarer mat til én person i 365 dager – altså i et helt år – og at vel 3 millioner mål brasiliansk regnskog gikk tapt bare de siste seks månedene i fjor.

Hvor alvorlig er krisen?

«This is a silent tsunami» sier administrerende direktør Josette Sheeran i FNs World Food Programme, WFP. Det er en blanding av hunger, underernæring, feilernæring og fattigdom. Fattige lands middelklasse kutter ut helse-tjenester og kjøtt. De middels fattige med 2 dollar dagen tar barna ut av skolen og lever på ris, mens de med 1 dollar dagen kutter alt for å få en bolle ris om dagen. For de med under 1 dollar dagen er det håpløst.

WFP mener at ca. 1 milliard mennesker lever på 1 dollar dagen. Øker matprisen 20 pst., vil minst 100 millioner til falle ned i denne gruppen. I noen land betyr det at ti års møysommelig fattigdomsreduksjon kan gå tapt. FNs generalsekretær sa på toppmøtet i London 23. april at de økte matprisene truer med å undergrave tusenårs målet om å halvere verdens fattigdom innen 2015. Dette forklarer den senere tids opptøyer og voldsomme demonstrasjoner i mange land i flere verdensdeler, og at land som Kambodsja, Kina, Vietnam, India og Pakistan har redusert eller stoppet riseksporten for å sikre hjemmemarkedet.

Hva må gjøres? På kort sikt må det skaffes mat til dem som sulter. På lang sikt må verdenssamfunnet finne fellesløsninger for å endre de strukturelle problemene.

Risprisen er doblet bare de siste seks ukene. Verdensbanken anslår at matprisene har steget 83 pst. på tre år. WFPs årsbudsjett må styrkes for å dekke nye behov og for å kompensere for 40 pst. økning i matprisene generelt i år. Til det trengs det 4,3 milliarder dollar. Per 25. april hadde organisasjonen mottatt 1 milliard dollar. Det internasjonale samfunnet må med andre ord her ta et koordinert krafttak. Om en skal gå inn med mat eller penger vil variere, fordi man må hensynta innvirkningen på eksisterende lokal matproduksjon.

Jordbruksutvikling må oppgraderes på den utviklingspolitiske agendaen. Det dreier seg om irrigasjon, teknologi, tilpassede og sykdomsresistente frøsorter, gjødsel og ikke minst adgang til lokale, regionale og internasjonale markeder. Det finnes trolig nok jordbruksarealer globalt dersom de utnyttes til bedre avlinger på bærekraftig vis. Kombinasjonen av styrket landbruk i utviklingsland og høye matpriser globalt kan stimulere til økt matproduksjon i Afrika og andre steder. For eksempel anses Russland for å ha et betydelig potensial. En slik utvikling vil påskyndes om USA og Euro-

pa bygger ned sine jordbruks subsidier og handelsbarrierer.

Biodrivstoff må vurderes mer nyansert. Vestens subsidiering av biodrivstoffprodusentene for å oppnå definerede målsettinger bør åpenbart revurderes. Om videre utvikling kan gi oss annen- og tredjegerasjons biodrivstoff, får tiden vise. Gjennom multilaterale fora må en omforenes om totale regnestykker som inkluderer sideeffekter og sluttkonsekvenser for så vel klima som for tilgang og priser på mat, og som må bli styrende for både handelspolitikken og de økonomiske ordningene en velger.

Med det omfanget denne saken nå har, imøteser jeg statsrådets vurdering. Jeg vil etterpå komme tilbake til hvilke forventninger jeg har til Norges innsats internasjonalt i denne sammenhengen. Men et første spørsmål er: Hva er Regjeringens politikk for å balansere hensynet til henholdsvis matforsyning, matpriser og klima?

Statsråd Erik Solheim [14:31:16]: Det er sjelden jeg har hørt en interpellasjon i Stortinget hvor jeg så lett kunne si ja og amen til alt jeg hørte. Det var en meget god gjennomgang av situasjonen. I og for seg kunne jeg bare gå ned igjen, men det ville vel vekke oppsikt, så jeg får si litt.

La meg starte med en historie. Jeg var en gang i noe som heter Jiangsu-provinsen i det sentrale Kina, og vi hadde et gigantisk måltid, med 15 retter. Da jeg håpet at desserten skulle komme, kom de isteden med en kjempesvær fisk. Jeg spurte: Hvorfor i all verden serverer dere fisk som siste rett? Jo, sa de, det er det ytterste tegn på rikdom. I det gamle Kina var det jo ingen, selv ikke av de rikeste, som kunne spise kjøtt, men det å kunne spise fisk til slutt når man allerede var mett og kunne la fisken ligge igjen, det viste at man var utrolig rik.

Da de kinesiske kommunistene tok makten i Kina i 1949, var i bunn og grunn alle kinesere vegetarianere, ikke frivillig, som noen av oss er, men påtvunget. I 1980 spiste kineserne i gjennomsnitt 20 kilo kjøtt i året. Nå spiser kineserne 50 kilo kjøtt i året. De er på vei opp til det norske nivået, som vel er i underkant av 80 kilo.

Det er klart at dette er den underliggende trenden når det gjelder de økte matvareprisene – at vi simpelthen begynner å få det vi alle ønsker, og som er målet med utviklingspolitikken: en stor og bred global middelklasse som har råd til veldig mye av det vi synes det er flott å ha råd til. Den kommer i Kina først og fremst, men den kommer også i India og i veldig mange andre land. Det fører også til en sterk prisstigning på olje og andre energiprodukter, som også er en underliggende drivkraft i de økte matvareprisene. Det gjelder i bunn og grunn hele interpellantens analyse av summen av de ulike forholdene – den underliggende veksten i viktige land. På toppen av det kommer en spekulasjonsboble som kan gå over, men som ikke forandrer de grunnleggende trekkene, og på toppen av det igjen kommer enkeltlands politiske handlingsmønstre. Når f.eks. Vietnam som verdens nest største riseksportør ikke mener å kunne eksportere ris, betyr det selvsagt noe for prisen på det internasjonale markedet.

Det er ikke noen fasit for hvor stor rolle biodrivstoff spiller, men de fleste observatørene ligger omtrent der Val-

lersnes er. Noen sier 10 pst., noen sier 20, og noen sier 30 pst. i prispåvirkning fra biodrivstoff. Men det er jo mye større arealer som er tatt ut av landbruksproduksjon, f.eks. arealer til dyrking av kaffe, te, bomull og en rekke andre ikke-matprodukter.

Jeg deler helt interpellantens syn – at det vi trenger, er et balansert syn på biodrivstoff. Der mener jeg vi kan ha en fornuftig vannkraftpolitikk som forbilde. Nesten ingen mennesker i Norge er prinsipielt imot vannkraft. De aller fleste av oss synes vannkraft er en ren og god og fornuftig energikilde som vi vil ha, men nesten ingen av oss er likevel for alle mulige former for vannkraft og mener at vi nå skal bygge ut hvert eneste vassdrag i landet. Med andre ord er det mulig å være for vannkraft, men imot vannkraftutbygginger. På samme måte er det fullt mulig å være for biodrivstoff, men imot mange former for biodrivstoff som vi ikke synes er bærekraftige. Derfor ønsker Regjeringen å være med på å påvirke det arbeidet som skjer i EU, for det er bare EU som på en realistisk måte kan regulere det europeiske markedet for biodrivstoff, deriblant også det norske, og på den måten påvirke de globale strukturene når det gjelder biodrivstoff.

Min oppfatning er at det vi først og fremst trenger, er en rask overgang til annengenerasjons biodrivstoff, basert på landbruksavfall og skogsavfall. Men vi får faset dette mye raskere inn hvis vi allerede nå bygger opp infrastrukturen, altså tankestatjonene, anleggene, alt det som skal til for å kunne ta i bruk dette annengenerasjons biodrivstoffet. Det er hovedbegrunnelsen for den politikken som har vært ført til nå med hensyn til å stille innblandingskrav og få til en raskest mulig innfasing av annengenerasjons biodrivstoff.

Når det gjelder det biodrivstoffet som allerede finnes på markedet, deler Regjeringen den oppfatningen EU og mange EU-land har – at vi må regulere dette markedet, slik at vi unngår de opplagt problematiske formene for biodrivstoff, f.eks. at man hogger ned regnskog for å lage biodrivstoff, eller reduserer det biologiske mangfoldet ved å lage biodrivstoff. Men det finnes også former for biodrivstoff som i dag tilfredsstillende de kriteriene vi med rimelighet må sette.

Debatten pendler veldig. Da vi startet biodrivstoffdebatten, var kravet til Regjeringen at vi umiddelbart måtte få mest mulig biodrivstoff inn. Nesten alle sa det. Da sa utenriksministeren og jeg nei, la oss nå få en grundig utredning av dette. Vi fikk opp mange av de motforestillingene som i dag dominerer debatten om hva som er godt og dårlig biodrivstoff. En klar konklusjon var at av det i dag eksisterende biodrivstoffet, er det som kommer fra Brasil, basert på sukkerrør, blant det beste fra et miljømessig ståsted. Så la oss raskt få en introduksjon av nytt biodrivstoff, la oss få regler som regulerer dagens marked på en fornuftig måte, og la oss se på innblandingskravene når vi nå får en rapport fra Statens forurensningstilsyn om dette i aller nærmeste framtid.

Så har jeg lyst til å gå litt videre i debatten om matvarepriser. Jeg mener vi ikke nå må lansere dette bare som et nytt, gigantisk internasjonalt problem. I den vestlige del av verden har man jo i lang tid brent og ødelagt mat for å hindre overproduksjon ut til markedene. Det å få en pris-

stigning på mat kan, rett håndtert, gi økt produksjon i Afrika, i de tidligere Sovjet-statene og i en rekke andre områder som har stort potensial for økt matvareproduksjon. Det skjer ikke automatisk, fortjenesten kan også gå til mellommenn, og det er mange hindringer på veien, men det gir et potensial for det. Vi må få utnyttet det potensialet, samtidig som vi demper virkningene.

Det er et stort toppmøte om dette i Roma som FAO, altså FNs matvareorganisasjon, innkaller til, i begynnelsen av juni. Som interpellanten sa, er det gigantisk økt interesse for disse temaene nå internasjonalt. Opprinnelig var det et møte som ingen egentlig brydde seg så veldig mye om. Nå kommer Lula, nå kommer Sarkozy, og jeg skal delta – uten å sammenligne meg med dem! Det er altså en gigantisk interesse for dette møtet.

Den politikken vi etter mitt syn bør framføre der, er at generell utvikling er det mest grunnleggende på dette området. Jeg besøkte Kenya og Tanzania nettopp. I Tanzania er et hovedproblem for å få opp matvareproduksjonen en så enkel ting som at de ikke har noen fungerende havn. Hvordan skal man da få inn kunstgjødsel i landet? De har ikke et godt nok fungerende veisystem. Hvordan skal man da få kunstgjødselen ut til bøndene, og hvordan skal man få bøndenes produksjon inn på et marked, slik at det gir mening å produsere mer? Hvis man ikke får solgt sine varer, vil selvfølgelig en bonde produsere til seg og sin familie, men han har ingen incentiver til å produsere for et overskudd. Det er denne typen grunnleggende utviklingsproblemer som ligger i bunnen. I Kenya ligger også konflikt i bunnen for problemene med å få matproduksjonen opp. Så alle de grunnleggende utviklingspolitiske temaene ligger i bunnen for håndteringen av matvarekrisen.

På toppen av det trenger vi etter min oppfatning en grønn revolusjon også i Afrika. Afrikas landbruksproduksjon er redusert med 20 pst. de siste par tiårene, mens den er drastisk økt i hele resten av verden. Husk nå på at matproduksjonen i verden ikke går ned. Den gikk opp i fjor, og den er forventet å stige i år. Så det er trass i økt matvareproduksjon at vi får de problemene vi ser.

Vi trenger en grønn revolusjon i Afrika. En av de tingene Norge gjør, er i samarbeid med noe som kanskje er vårt største aktivum på området, nemlig Yara, å se på hvordan vi kan bidra til en grønn revolusjon i afrikanske land. Malawi har de siste to årene lyktes med å gå fra å ha 5 mill. mennesker på internasjonal matvarehjelp til nå å bli en landbrukseksporthør. Det kan være også værmessige og andre årsaker til det, men det er iallfall en positiv utvikling.

Den generelle utviklingspolitikken må altså ligge i bunnen. Oppå det trenger vi en grønn revolusjon. Oppå det igjen trenger vi spesiell hjelp til de særlig utsatte gruppene. Det er fattige i byområder og fattige på landsbygda som ikke har jord. Det er de særlig utsatte i denne situasjonen. De trenger etter min mening i veldig begrenset grad internasjonal matvarehjelp – det er det mange eksempler på har virket kontraproduktivt, det bare bidrar til å forlenge krisen. Det de først og fremst trenger, er cash. La oss sørge for at de fattigste får tilgang til penger, slik at de kan kjøpe maten på de lokale markedene. Det har

også gunstige prisvirkninger og gir dermed incentiver til økt lokal produksjon. La oss ikke trekke den konklusjon av dette at vi skal dyngde de fattigste landene ned med vestlig matvarehjelp. Verdens Matvareprogram har omstilt seg fra i betydelig grad å være et redskap for å sende amerikansk overskuddskorn ut i verden til å være en organisasjon som i dag kjøper det aller meste av matvarene på de lokale markedene, og sånn sett både gir hjelp og bidrar til å utvikle lokal produksjon.

Så kan vi gå inn i et særlig akutt spørsmål, og det er at sultkatastrofer særlig i byer i fattige land har lett for å kunne bidra til å destabilisere hele stater. Da får man ikke bare den kortsiktige virkningen av matmangel for menneskene, men også den nedbryting av stater som man har sett i en del land i Vest-Afrika som har stort potensial for dette, og i en del andre fattige land, hvor store folkegrupper går i byene og gjør ingenting og bruker 70–80–90 pst. av inntekten sin på mat. De vil være særlig sårbare. Da vil man trenge hjelp også til å stabilisere stater, hvis vi i verste fall skulle få denne typen virkninger av det.

Finn Martin Vallersnes (H) [14:42:00]: Jeg takker statsråden for svaret så langt.

I Nationen 3. april i år har Bjørn Eidem, styreleder i Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, NILF, en interessant artikkel. Han sammenligner dagens matpris-krise med situasjonen på 1970-tallet. Spedbarnsdødeligheten og folkehelsen var da betydelig forbedret, og resultatet var en befolkningseksplasjon som verdens matproduksjon ikke matchet. Matvareprisene steg, og samtidig fikk vi det første oljesjokket. På Verdens matvarekonferanse i Roma i 1974 i regi av FAO ble det vedtatt å utrydde sult i løpet av ti år. FAO har ansvar for mat og landbruk og lyktes den gangen med koordineringen. Totalresultatet var at antallet underernærte sank betydelig i tiårene som fulgte.

Nå, vel 30 år senere, er matvareproduksjonen høyere enn noen gang, men verdens folketall er også mer enn fordoblet.

Eidem peker på at dagens situasjon ligner ganske mye på situasjonen på 1970-tallet. Matprisene øker raskt samtidig med høye energipriser, i stor grad forårsaket av befolkningsvekst og økonomisk vekst i store utviklingsland. Det fundamentalt nye siden 1970-tallet er at energi og klima også henger sammen med jordbruk.

I denne sammenhengen har Norge flere multilaterale organisasjoner å spille på. Så vel FAO som WFP og WTO er aktuelle. Organisasjonene har da også varslet om de truende utsiktene tidligere.

En rapport utarbeidet for OECD og FAO sist sommer konkluderte bl.a. med:

«Økt etterspørsel etter biodrivstoff forårsaker grunnleggende endringer i landbruksmarkedene som kan føre til økte priser på verdensmarkedet for landbruksprodukter.»

Etter toppmøtet i London for to uker siden er det klart at saken vil bli tatt opp på EUs toppmøte i juni, G8-møtet i juli og i FN i september. I mellomtiden har FNs generalsekretær, Ban Ki-moon, nedsatt en utredningsgruppe han selv vil lede, der så vel FAO som WFP og Verdensbanken

er med. Gruppen har første møte nå førstkommande mandag, og vil invitere verdensledere til det toppmøtet i Roma 3.–5. juni som statsråden refererte til, der en vil utmeisle en strategi for det videre arbeidet, i hvert fall er det målet.

Mitt spørsmål her er hvilke posisjoner den norske delegasjonen vil møte med. Hvordan vil Regjeringen bidra internasjonalt til å løse de akutte behovene, men også de langsiktige og strukturelle problemene for å skaffe mat til det økende antallet sultende? Jeg hører statsrådets svar så langt, at en trenger en grønn revolusjon og generell utvikling, og jeg er enig i det. Jeg er også enig i betraktningene omkring cash eller mat, og kanskje oftest cash for ikke å ødelegge lokal matproduksjon. Men hva skal det norske bidraget være når det gjelder å ta de strukturelle takene som trengs, f.eks. i Europa? Og hva kan Norge tenke seg å bidra med når det gjelder akutthjelp?

Statsråd Erik Solheim [14:45:22]: Jeg tror det er veldig viktig at vi, som interpellanten gjør, oppfatter matsituasjonen og matkrisen som ikke et lite, isolert spørsmål som så å si har ett svar, men som en veldig sentral del av hele den store, globale debatten om de store spørsmålene. Det virkelig store dyret i dette rommet er jo klimaendringer, slik jeg ser det. Klimaendringene har mye av den samme årsaken som de økte matprisene, den formidable velstandsveksten hos mange, men det vil jo igjen kunne forsterke matkrisen at klimaendringene er forventet å bli særlig sterke nettopp i de delene av verden som produserer nesten hele verdens mat. Tropene og nordområdene produserer en veldig liten del av verdens mat, mens beltet fra den amerikanske prærien over Europa, Midtøsten over til Kina og India, og Australia på den sørlige halvkule, er der nesten hele verdens mat produseres, og der er det forventet å bli varmere og dårligere grunnlag i det store og hele for landbruksproduksjon. Så vi må se dette som en totalt integrert del av alle de store politiske spørsmålene.

Den viktigste underliggende faktor er den gigantisk gledelige utviklingen at vi holder på å få en global middelklasse. La oss glede oss over det, la oss se hvor flott og fint det er, det har aldri eksistert i menneskehetens historie før. Men dette er de vanskelighetene vi da må løse. Da tror ikke jeg det finnes et enkelt svar, men det er en sum av mange forskjellige ting vi må gjøre. Jeg har forsøkt å trekke opp noen linjer for politikken på biodrivstoff, for å få det gode og ikke det dårlige ut av den, og vi må styrke de FN-organisasjonene som gir akutthjelp, som Verdens Matvareprogram. FNs generalsekretær, Ban Ki-moon, kommer til Norge i slutten av mai. Det vil gi rik anledning – også for Stortingets utenrikskomite, forhåpentlig – til å diskutere disse spørsmålene direkte med ham, i forkant nettopp av møtet i Roma. Vi må se på hva Norge kan gjøre når det gjelder statsbygging og fredsinn-sats, som er tett knyttet til dette, vi må se på hva vi gjør for en grønn revolusjon for å få til en økt matvareproduksjon – i det hele tatt, vi må se på den generelle utviklingspolitikken. De økte matvareprisene er ikke et spørsmål av en type hvor det finnes ett enkelt, lite svar på ett område, men det dreier seg om hele utformingen av politikken på nær sagt alle de store områdene som vi nå står framfor. Og

jeg må jo gratulere interpellanten, for veldig, veldig sjelden i Stortingets historie har det vært så stor utvikling i en sak etter at en interpellasjon ble levert inn. Da var det, ærlig talt, noe som noen relativt få mennesker var oppmerksom på, både i Norge og internasjonalt. I løpet av de to månedene som har gått, har dette gått fra å være et av mange spørsmål til å bli – som interpellanten viste godt i sin gjennomgang av G8-, FN- og alle de andre initiativene – sammen med klima, det dominerende spørsmål på den internasjonale dagsordenen.

Marianne Marthinsen (A) [14:48:35]: La meg få begynne med å rose interpellanten for at vi får en helt nødvendig debatt om verdens matvaresituasjon. De siste åra har vi til enhver tid hatt nær 1 milliard mennesker som har vært sultne, uten at noen har kalt det krise av den grunn. Nå har vi fått en spisset situasjon, men det er uhyre viktig at vi ikke får en fryktelig forenklet debatt, hvor biodrivstoff pekes på som en hovedårsak til økende matvarepriser. Jeg synes at interpellanten hadde en veldig nyansert analyse, og det er viktig, for er man genuint opptatt av verdens fattige og deres tilgang på mat, må vi passe på at de viktigste årsakene til matkrisen ikke får gjemme seg bak biodrivstoffet. Vi må passe oss for å få en type debatt som bare tjener oljebransjen, av den typen som vi har sett tendenser til i media.

Det er på mange måter beretningen om en varslet krise vi er vitne til nå. Velstandsutviklingen i Kina er selvfølgelig veldig gledelig, men tenk hva slags utfordringer det bringer med seg når kineserne har begynt å spise 50 kilo kjøtt i gjennomsnitt i året. Biodrivstoff legger beslag på omtrent 1 pst. av verdens dyrkede mark. Ser vi på tall for EU, går 64 pst. til dyrefôr, og det er ganske uforståelig for meg at ingen problematiserer bruken av dyrket mark til bomull, kaffe, te, tobakk, eller narkotika, for den saks skyld. Nordmenn alene importerer så mye billig bomullstøy at det beslaglegger jordbruksarealer tilsvarende all dyrket mark i Frankrike hvert år.

Så ville dette vært en mye vanskeligere debatt om det faktisk var slik at det var mangel på jordbruksarealer i verden. Det er ingen som vil tanke med maten fra fattige. Men faktum er at store deler av den dyrkbare jorda ligger brakk, bl.a. fordi lokal matproduksjon har blitt utkonkurrert av subsidierte matvarer fra Vesten, dumping rett og slett. Et veldig typisk eksempel på det er Mosambik. I Mosambik utnytter man 15–20 pst. av jordbruksarealene, så de kan uten problemer femdoble sin produksjon. For enorme områder i det gamle Sovjet i Øst-Europa er det likeså. Seniorrådgiver Arild Skåra i Norad mener at Afrika har potensial til en femdobling, eller kanskje til og med tidobling, av sin jordbruksproduksjon. Så når folk er sultne, er det ikke fordi det er umulig å skaffe mat. Jordbruk i u-land er mange steder ikke lønnsomt, er mange steder ikke effektivt, og det er en av de virkelig store utfordringene.

Så er det selvfølgelig slik at økte matvarepriser er dramatisk, og særlig for fattige folk i byer. Men mange har også vært opptatt av den motsatte problemstillingen, at matvareprisene over lang tid har vært kunstig lave. Bøn-

der har ikke fått ordentlig betalt for sine avlinger, de har ikke høstet inn, de har ikke sådd, det har ikke vært samsvar mellom produksjonskostnadene og prisen på mat. Vi skal huske på at 2/3 av verdens fattige er bønder. For første gang på lang tid er det nå mer lønnsomt å produsere mat enn heroin på landsbygda i Afghanistan, og det er mange afrikanske bønder som ser på biodrivstoff som en mulighet, en vei ut av fattigdom, ved at man nå kan produsere noe som konkurrerer med olje i pris.

Dette er veldig komplisert, men ønsker man å ta matvarekrisen på alvor, bommer man rett slett litt hvis man går løs på biodrivstoffet. Alt biodrivstoff er ikke bra – selvfølgelig ikke, og det finnes grelle eksempler på selskaper som har gått inn, kjøpt opp matjord, anlagt plantasjoner osv. Det er ikke bra, og mange av oss er opptatt av en sertifiseringsordning nettopp på grunn av det. Og så er det heller ikke slik at alt biodrivstoff har klimaeffekt. Palmeolje f.eks. er et godt eksempel på det, og palmeolje bør vi ikke bruke. Men palmeolje utgjør 1 pst. av alt biodrivstoffet i verden. SFT har regnet på dette. De har regnet ut at biodiesel har en klimaeffekt på over 50 pst. Bioetanol har en klimaeffekt som ligger på 80–90 pst. Av den offentlige debatten kan man få inntrykk av at det ikke er noen klimaeffekt av biodrivstoff i det hele tatt.

Jeg synes det er ganske trist å observere f.eks. den voldsomme snuoperasjonen som har skjedd i Kristelig Folkeparti på bakgrunn av en ganske unyansert debatt, i stedet for at man har gått ordentlig inn i problemstillingene knyttet til mat. Biodrivstoff er det tiltaket som kan gi de største og raskeste utslippskuttene fra transportsektoren. Det må vi faktisk ta med oss, all den tid global oppvarming og tapet av biologisk mangfold utgjør den definitivt største trusselen mot verdens tilgang på nok mat.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [14:53:41]: Jeg vil først takke interpellanten for å ta opp et veldig viktig tema.

Utviklingen på matvareprisene har gitt grunnlag for stor bekymring, når FNs matvareprogram sier at 800 millioner mennesker ikke har råd eller mulighet til å kjøpe tilstrekkelig med mat. Mye av dette har mange årsaker, helt klart, og mye må gjøres i mange ulike land. Noe kan Norge påvirke direkte. Veldig mye er utenfor vår rekkevidde, og da synes jeg denne debatten skal fokusere på det Norge kan bidra med, istedenfor bare å ønske alle lykke til.

Det IMF sier om dette, er at halvparten av økningen i matvareetterspørselen skyldes bruk av biodrivstoff – halvparten. Så kan en også si at tørke og sviktende avlinger påvirker tilbudssiden, helt klart. Men en skal se litt på hva Norge bidrar med når det gjelder biodrivstoff. Representanten Marthinsens innlegg inviterer egentlig også til å diskutere tollbarrierer og norsk landbrukspolitik, men der sliter Regjeringen nok, så det skal jeg la ligge.

Men jeg ser at i klimaforliket har en skrytt av sin ambisiøse målsetting om at 5 pst. av drivstoffomsetningen neste år skal være biodrivstoff. Regjeringen snakket fint om andregenerasjons biodrivstoff. Der er jeg helt enig. Men i klimameldingen sier Regjeringen at andregenerasjons biodrivstoff i utstrakt bruk ligger minst fem til ti år

fram i tid – fem til ti år fram i tid. Innblandingskravet derimot skal gjelde allerede fra i år og de neste årene. Dermed kommer en ikke utenom at den politikken som nå føres, betyr at vi skal brenne mat i stor grad. Dette er ikke en kamp for eller mot biodrivstoff som sådan, men det er en kamp for å få gjort det på en bærekraftig måte, og det alle snakker så fint om, andregenerasjons biodrivstoff, er rett og slett ikke tilgjengelig. Derfor synes jeg det er bra at Høyre og spesielt Kristelig Folkeparti gjør den snuooperasjonen som de nå gjør, fordi biodrivstoff var en sentral del av det klimaforliket som ble vedtatt for bare to måneder siden. Advarslene var allerede da klare. Fremskrittspartiet førte dem inn i debatten, både i merknader og i salen. Advarslene var klare for mange andre også, men de ble ignorert, for der og da var klimaspørsmålet det aller viktigste.

Vi behandlet en tilsvarende sak i 2007, etter et forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre, om å påtvinge innblanding av biodrivstoff så fort som mulig. De samme advarslene kom fra Fremskrittspartiet. Så temaet som sådant er ikke nytt.

Det er blitt gjort beregninger over hva denne innblandingen av biodrivstoff i Norge vil bety. Bjart Holtmark fra SSB sier at det tilsvarer mat som kunne brødfødd 2,8 millioner mennesker i ett år. Det er det som 5 pst. innblanding av biodrivstoff betyr i Norge.

Noen unnskylder seg med at biodrivstoff globalt betyr bare 1 pst. av jordbruksarealet. Det burde jo ikke berolige. Når en så liten andel biodrivstoff legger beslag på areal, men gir så store prisendringer, må en bare med bekymring sitte og lure på hva det vil gi i utslag på prisnivået når landene begynner å innføre omsetningsplikt på biodrivstoff. En vet at det er knapphet på mat. Da skal det ikke veldig mange marginale endringer til før en får enorme prisutslag. Det er nettopp det vi ser nå. Der kan vi bidra med noe. Interpellanten viste selv til at USA vil bruke 20 pst. av sin maisproduksjon til biodrivstoff. USA står for 70 pst. av verdenshandelen med mais. En kan skjønne at det vil påvirke prisnivået.

Mange politiske ledere rundt om i verden revurderer nå satsingen på biodrivstoff. Gordon Brown er et eksempel, Danmarks klimaminister – ja, sågar i EU går debatten grundig. Det er verdt å merke seg at FNs matvareprogram anbefaler og nærmest bønnfaller om en femårs pause i satsingen på biodrivstoff. Jeg merker meg også at de aller fleste miljøvernorganisasjonene i Norge har snudd i dette spørsmålet og ber oss om å tenke gjennom dette, kanskje med unntak av ZERO, som SV bruker som sin hoffrådgiver, som sier i et oppslag i dagens Dagbladet at det er oljeselskapene som har skyld i det som nå skjer. Jeg synes en skal unngå en slik avsporing av debatten, men det er gjerne litt typisk for dogmatiske sosialister å skyldte på ytre fiender framfor å se feil i egen politikk.

Jeg skulle ønske at vi kunne frafalle det kortsiktige kravet om innblanding av biodrivstoff inntil videre. La oss heller bruke pengene på å framskynde andre teknologier. La oss få på plass sertifiseringsordninger, ikke bare for Norge, for hvis vi kjøper sertifisert, vil det biodrivstoffet som ikke er sertifisert, selges andre steder. La oss utvik-

le samarbeidsprosjekt med andre land, spesielt i Afrika, om å dyrke jatrofaplanten og bruke norsk biomembran for å få produsert biodrivstoff der matvareproduksjon ikke er mulig. Jeg utfordrer miljøministeren til å si hvordan han skal møte det kortsiktige innblandingskravet, når han selv sier at andregenerasjonsteknologien ikke er tilgjengelig for å produsere det biodrivstoffet. Den debatten har miljøministeren ennå ikke vært villig til å ta.

Peter Skovholt Gitmark (H) [14:59:07]: La meg aller først få rydde unna en misforståelse. Det har fra Høyres side ikke foregått noen som helst snuooperasjon i forhold til biodrivstoff. Det representanten Vallersnes tar opp her, er et viktig initiativ, og det er ikke minst en viktig pågående debatt ut fra et nyansert ståsted. Derfor mener jeg at både Vallersnes og statsråden hadde mer konstruktive innlegg og bidrag til akkurat det.

Den siste tidens debatt om økte matvarepriser har ikke vært konstruktiv. Den har vært bygd på en for ensidig kritikk av biodrivstoff. Spørsmålet vi må stille oss, er: Trenger vi virkelig å velge mellom mat og biodrivstoff? Dyrket mark går ofte til noe annet enn mat. Det gjelder blomster, te, druer til vin, kaffe og bomull, som er viktige produkter, og som flere har vært inne på.

Det er også viktig å gå litt tilbake i historien og se på at vi faktisk har en lang historie i Norge for å bruke dyrket mark til noe annet enn mat. Det viktigste har vært halm og gress til dyrefôr. Så sent som før krigen var det vanlig at 20 pst. av bondens dyrkede mark ble tiltenkt som føde til hesten. Hesten er jo erstattet med traktoren, så spørsmålet blir da om det er forskjell på å dyrke biodrivstoff til traktoren og å dyrke halm og gress til hesten.

La meg ta et par andre eksempler som har fått en svært skjev framstilling i media. Det første er tortillakrisen i Mexico, hvor man vet at det var subsidiert amerikansk mais som gjorde at det meksikanske landbruket ble bygd ned. Så forsvant den billige maisen, og prisen gikk naturlig nok opp igjen. Et annet og mer positivt eksempel er hentet fra Freiburg i Tyskland, hvor Chorens nye biodieselabrikk nå står ferdig. I løpet av ett år vil denne fabrikk produsere 18 mill. liter biodrivstoff med basis i halm og trevirke. Dette er fremskritt som trolig ikke hadde skjedd uten en satsing på førstegenerasjons biodrivstoff. Men vi trenger, slik statsråden også sa, en raskest mulig innfasing av annegenerasjons biodrivstoff, som da i stor grad er bygd på avfallsprodukter. Vi trenger imidlertid den infrastrukturen som førstegenerasjons biodrivstoff bidrar til, for det vil medføre en raskere innfasing.

Biodrivstoffproduksjon i verden i dag beslaglegger, ifølge FNs jordbruksorganisasjon FAO, 1 pst. av all dyrkbar mark, som mange har sagt, og FAO anslår at den samme biodrivstoffproduksjonen vil dekke 2 pst. av jordbruksjorden innen 2030.

Folk sulter ikke fordi det er mangel på mat, folk sulter i stor grad fordi de er fattige. Dersom det var mangel på dyrkbar mark i verden, hadde det vært enkelt å si at da skulle vi kuttet ut satsing på biodrivstoff, for mat går foran alt. Det er imidlertid mer enn nok dyrket mark i verden til å produsere både biodrivstoff og mat til alle.

Klimaendringene er menneskeskapte, de er farlige, de er urettferdige, og de er allerede i gang. FNs klimapanel har sagt at vi må kutte i klimagassutslippene med 50–85 pst. På kort sikt må vi – minst innen 2015 – se en reduksjon i de globale klimautslippene. Det gjør at vi ikke har råd til å vente. Vi kan derfor ikke ekskludere det tiltaket som på kort sikt faktisk kan bidra på en så stor utslippssektor som transportsektoren. Bare i Norge står personbiltrafikken for ca. 15 pst. av våre totale utslipp.

Produksjon av biodrivstoff er bare én grunn til at matvareprisene øker. Ifølge FAO bidrar en kombinasjon av faktorer til dette, hvor interpellanten nevnte de forskjellige på en utmerket måte. Men økte matvarepriser er heller ikke entydig negativt. 70 pst. av verdens fattige bor på bygda i u-land og har tilknytning til landbruk. Gitt at en stor del eller i det minste en del av denne prisøkningen kommer frem til produsentene, vil dette bidra til at inntektene øker, og påvirke flyttestrømmen til byene og skape mer utvikling på landsbygda. Høyere matvarepriser vil i hovedsak ramme den fattige befolkningen og fattige på landsbygda uten land. Når Norge surfer på ekstremt høye oljepriser og er globaliseringens absolutte vinner, har vi et sterkt moralsk ansvar for å hjelpe.

Jeg skulle ønske jeg kunne gå inn på min ekstreme kritikk av verdens landbrukspolitik, og spesielt de rikeste landenes landbrukspolitik, men tiden tillater ikke det. Jeg vil bare avslutningsvis si at vi er nødt til å stille krav til hvordan biodrivstoff produseres, og EU har et særskilt ansvar. Jeg vil også si at representanten Thorkildsen, i forhold til dagens Dagbladet, har et særskilt ansvar for å forholde seg til fakta og ikke bruke propaganda, slik vi dessverre har sett.

Lodve Solholm hadde her teke over presidentplassen.

Ågot Valle (SV) [15:04:49]: Også jeg vil gi ros til interpellanten, som på en meget nyansert måte tar opp et viktig og alvorlig tema. Situasjonen for minst 850 millioner mennesker som er kronisk underernært, og som møter økende matvarepriser, er alvorlig. Dette var et tema som særlig utviklingslandene tok opp på en konferanse som FNs organisasjon for handel og utvikling, UNCTAD, nylig arrangerte i Ghana. Og vi ser resultatet av at flere er sultne, som utviklingsministeren var inne på: opptøyer som kan destabilisere stater, men også tap av framtidig utvikling, fordi det rammer ungene ekstra hardt.

Så er det, som mange har sagt, mange årsaker til matvarekrisa. Derfor må det flere løsninger til, og man må, slik utviklingsministeren var inne på, bruke hele spekteret i utviklingspolitikken. Én årsak kan være Vestens økende etterspørsel etter drivstoff. Og la det være sagt: Verdens fattige skal ikke måtte betale for Vestens overforbruk. Men svaret er ikke å stoppe utviklingen av biodrivstoff som alternativ energikilde, for sjøl om økningen i biodrivstoffetterspørselen det siste året er uomtvistelig – det kan være en antenningsmekanisme for dagens matvarekrise – så er det først og fremst spekulasjon i matvarepriser og en monopolisering av handel med mat som er årsaken. Det er

altså sånn at det er få, men store selskaper som har hånda om denne handelen, og det er subsidiering av bruk av landbruksareal til produksjon av biodrivstoff som opprettholder krisa. Mat er blitt en del av den internasjonale handelen på lik linje med andre varer, og her håper jeg at særlig Fremskrittspartiet hører etter.

Siden 1980-tallet har både de 50 fattigste landene og utviklingslandene som gruppe gått fra å være netto mateksportører til netto matimportører. Handelsliberalisering og privatiseringspress fra Vesten har gjort at utviklingsland i minkende grad klarer å verne om egen matvareproduksjon, og primært mat for egne lokale markeder. Ta eksempelet Ghana, hvor UNCTAD-konferansen fant sted.

Landet hadde en stor kylling- og tomatproduksjon, men fikk krav fra Bretton Woods-institusjoner om å slutte å subsidiere bl.a. gjødsel. Samtidig fortsatte EU og USA å subsidiere sitt eksportjordbruk. Resultatet var dumping av matvarer og en utradering av lokale produsenter.

Det var det samme på Haiti. I flere tiår produserte Haitibøndene nok ris til å dekke 95 pst. av eget forbruk, og de beskyttet lokale markeder med importhold. I 1995 tvang IMF landet til dramatisk tollkutt som forutsetning for å få lån. Resultatet var masseimport av subsidiert ris fra USA. Tusener av risbønder mistet land og levebrød. Derfor var budskapet fra mange på UNCTAD-møtet: Ja, akutt hjelp må til her og nå. Det må på plass. Men en viktig løsning er at utviklingsland må få politisk handlingsrom til å utvikle landbruket også med nye produksjonsmetoder, til å utvikle matsikkerhet for egen befolkning for å verne småbøndene, som i Afrika stort sett er kvinner, og til å utvikle infrastrukturen, slik at bønder kan handle med overskuddsproduksjon. Kravet er også kutt i eksportsubsidier i rike land. Det er et krav som Norge støtter.

Andre har vært inne på økt etterspørsel etter mat fra verdens stadig voksende middelklasse. Dette er en langsiktig utvikling. Det sier noe om at skillene mellom nord og sør bygges ned. Og det er bra, men det setter jo nye og sterkere krav til solidarisk omfordeling innad i utviklingsland som har vekst.

Det er ingen entydige svar på om verdens økende interesse for biodrivstoff er bra eller dårlig for verdens fattige. Det er ingen løsning å frata land i sør muligheten til å produsere biodrivstoff. Som Marianne Marthinsen var inne på, er palmeoljediesel som produseres ved å hogge ned regnskog, dårlig biobrensel som ikke motvirker klimaendringene, mens Kenyas satsing på biodrivstoff til lokalt bruk har gitt store resultater i form av tilgang til strøm og positive ringvirkninger for fattigfolk.

Alternativet er også annen fornybar energi, som solenergi, som Tanzania etterspør.

Andre fra SV vil følge opp dette med bioenergi.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [15:10:11]: Først vil jeg gi honnør til representanten Vallersnes for å ha satt en viktig sak på Stortingets dagsorden, og også for hans nyanserte innlegg, et innlegg som statsråden kunne si ja og amen til. Det er det nok mange av oss andre som også kan si til det innlegget.

Det pågår et matopprør flere steder i verden, og årsaken

er den dramatiske veksten i matvareprisene. Den positive utviklingen som vi har sett de senere årene, med reduksjon i antall absolutt fattige i verden, er i ferd med å snu. Ifølge Verdensbanken kan økte matpriser sende bortimot 100 millioner mennesker ut i absolutt fattigdom og alvorlig underernæring, og andre vil ta ut barna av skolen for at familier skal klare seg. For de mest sårbare betyr dette sult og død.

Bølgen av økte matpriser er som en stille tsunami. Verdensbanken, FN, OECD og mange andre er enige om at noe må gjøres. Vi vet at de økte matvareprisene skyldes mange ulike faktorer: redusert produksjon på grunn av klimaendringer, lav produksjon i mange utviklingsland, et historisk lavt kornlager og økonomisk vekst i flere land, noe som medfører krav om mer mat. Det siste er tross alt en positiv utvikling som er villet, men det har noen konsekvenser. Energiprisene har steget, og også transportprisene. Vi bruker også dyrket mark til å produsere biodrivstoff.

Norge har et ansvar for å bidra når det gjelder matkrisen i verden, fordi vi tjener store penger på en av de sterkeste drivkreftene bak matkrisen, nemlig de økte oljeprisene. Yaras nylige rekordresultat viser også at vi profitterer på de økende gjødselsprisene til fattige lands bønder.

FNs klimapanel har kommet med en kraftig anbefaling om at vi må kutte utslippene drastisk, og at det haster. I Norge kommer 25 pst. av klimautslippene våre fra transportsektoren, så det er selvsagt for oss at denne sektoren må bidra. Derfor er forslaget fra etatene til Nasjonal transportplan ikke tilstrekkelig i et klima- og miljøperspektiv.

I klimaforliket ble vi enige om at i det videre arbeidet med biodrivstoff skulle vi på bakgrunn av høringen vurdere forslaget om innføring av omsetningspåbudet for biodrivstoff. Videre ble vi enige om at en bærekraftig produksjon og import skulle være en forutsetning for innfasing av biodrivstoff, og at Norge skulle øve påtrykk internasjonalt for å få på plass ordninger som kan sikre dette.

Under EUs toppmøte i mars i fjor ble det vedtatt at bindingsmålet på 10 pst. måtte ses i sammenheng med utviklingen av andregenerasjons biodrivstoff. Dessverre ser det ut som at denne forutsetningen ikke er så sterkt til stede i EU i dag som den var for et års tid siden. Satsingen på biodrivstoff må ses i sammenheng med andre målsettinger som vi har på andre politikkområder. For det er bare slik vi kan lykkes. Og vi må lykkes, for kloden vår tåler ikke at vi ikke lykkes.

Et norsk omsetningspåbud ville i dag bare kunne realiseres ved hjelp av stortilt import av biodrivstoff framstilt bl.a. av soya, raps, mais, sukker eller palmeolje. Enkelte av disse typer biodrivstoff fortrenger annen matproduksjon. Kristelig Folkeparti mener at vi må etablere en pålitelig sertifiseringsordning. Dette er noe annet enn en slapp rapporteringsordning hvor det f.eks. kan rapporteres «opp-havsland ukjent». Når vi har fått på plass en slik pålitelig sertifiseringsordning, er tiden inne for et omsetningsforbud. En sertifiseringsordning må sikre at biodrivstoff som selges i Norge, har en dokumentert klimanytte på minimum 50 pst., ikke medfører tap av biologisk mangfold, ikke medfører økte matvarepriser og ikke fører til tap av regnskog, våtmarksområder eller vernede områder.

Det har vært antydnet av representanter i denne sal at Kristelig Folkeparti har snudd i denne saken. Det stemmer ikke. Vi er tro mot den politikken vi har stått for hele tiden, og vi tar også inn over oss den debatten som går. Men biodrivstoff må være og er en viktig del av løsningen med hensyn til klimautfordringene.

Erling Sande (Sp) [15:15:27]: Den seinaste tida har bruk av biodrivstoff vore eit mykje omdiskutert tema. Problemstillingane er mange, og svara er kompliserte. Dels er det fordi ingen av oss fullt ut har nok kunnskap om kva konsekvensar ei stortilt satsing på biodrivstoff vil få for m.a. arealbruken og matprisane globalt i åra som kjem.

- Det har vore framsett mange påstandar, som
- at dyrking av biodrivstoff fører med seg auka matprisar, og at dei fattige svelt fordi vi vil ha miljøvenleg drivstoff på tanken
 - at biodrivstoff har ingen – eller kanskje til og med negativ – klimaeffekt
 - at det fører til at regnskogane forsvinn, osv.
- Men biletet er langt meir samansett.

Senterpartiet er oppteke av at vi både bidreg til å løyse klimakrisa og sikrar at det blir produsert nok mat i verda til å mette den aukande befolkninga. For folketalet på jorda aukar, og det aukar raskt. I fjor kunne NRK Dagsnytt melde at halvparten av alle menneske som nokon gong har levd på jorda, lever no. Det blir mellom 60 og 80 millionar nye menneske å mette kvart einaste år.

I dag nærmar vi oss 7 milliardar innbyggjarar på kloden. Allereie om 50 år kan vi vere nærare 10 milliardar menneske. Med fleire menneske blir meir matproduksjon naturleg nok naudsynt. Ei av framtida sine store utfordringar vil difor vere kampen om areala. Difor er det viktig at vi fører ein politikk nasjonalt og internasjonalt som bidreg til rett bruk av desse areala.

Årsaka til dei aukande matvareprisane vi ser i dag, er ikkje dyrking av biodrivstoff åleine. Truleg kan biodrivstoff berre forklare ein mindre del av dei, mens t.d. auka oljeprisar og ikkje minst auka etterspørsel frå mellominntektsland må svare for langt meir av prisauken. Vi kan ikkje kritisere folk i India og Kina for å ynskje eit kosthald som liknar meir på det vi har sjølve. Men det er stort alvor i situasjonen når den matprisrisa vi har i dag, skjer samtidig med at verdsproduksjonen av korn er rekordhøg. Verdsbanken varslar fare for sosial uro og opprør i 33 land på grunn av aukande matprisar, og det samtidig med at FN sin organisasjon FAO melder om at matproduksjonen i verda må doblast og alle jordbruksressursar takast i bruk for å møte framtidens matbehov.

Senterpartiet er altså oppteke av korleis vi prioriterer bruken av areala på kloden. FN sin jordbruksorganisasjon seier at 1 pst. av jordas dyrkbare mark blir brukt til drivstoffproduksjon i dag. Langt meir blir brukt til produksjon av bomull og tobakk og andre luksusvarar for å dekkje eit stadig aukande luksusforbruk hjå dei rike i verda. Truleg fortregjer dette langt meir produksjon av matvarer enn det produksjonen av biodrivstoff gjer. Nytt areal for produksjon av matvarer og kosmetikkprodukt er òg med på å fortregje viktige regnskogområde. Eit eks-

empel her er soya. Dermed vil det òg kunne vere eit klimaproblem.

Sjølv om biodrivstoffproduksjonen ikkje no er hovudårsaka, kjem vi ikkje utanom at auka etterspørsel òg etter biodrivstoff til ein viss grad vil bidra til auka prisar på mat. Nokre vil vise til at det i seg sjølv kan vere positivt, fordi det styrkjer jordeigarane si inntekt og sikrar arbeidsplassar og økonomisk vekst. Ein stor del av verda sine fattige er bønder. Dei fysiosanitære krava til biodrivstoffproduksjon er langt lågare enn til matproduksjon. Det gjer det mogleg med ein desentralisert produksjon i regi av mange eigarar.

Kritikarane av eit sånt syn vil påpeike at det er sjeldan småbøndene sjølve som sel produkta til Vesten og sit att med overskotet. Auka prisar vil kunne føre til auka eigarkonsentrasjon, og dermed vil desse inntektene og areala samlast på færre hender og gje eit fåtal menneske ein auka levestandard. Noko av denne produksjonen har òg utanlandske eigarinteresser. Korleis auka matprisar slår ut for dei fattige, vil altså avhenge av ei rekkje faktorar.

Det vil vere djupt umoralsk å bidra til å auke importen av biodrivstoff, mat eller andre arealkrevjande varer frå dei landa som tillèt nokre få jordeigarar å berike seg på eksport av såne varer, mens eit aukande tal menneske i landet svelt. Det må vi òg ta inn over oss.

Eg ser at tida går fort, president. Eg har lyst til å gje ros til interpellanten. Han tek opp viktige spørsmål. Så kunne eg ynskje meg eitt perspektiv grundigare belyst: Korleis skal dei problemstillingane som vi diskuterer her i dag, gje seg utslag i norsk politikk, innanlands og utanlands?

Anne Margrethe Larsen (V) [15:20:47]: Jeg vil også benytte anledningen til å takke interpellanten for å ha tatt opp en viktig og meget aktuell problemstilling i dag.

Også fornybar energi-produksjon kan være konfliktfylt. Det har vi sett i forbindelse med vannkraftdebatten, vi ser det innenfor vindkraftdebatten og nå også innenfor debatten om biodrivstoff. Felles for alle disse typene fornybar energi-produksjon er at det finnes noen prosjekter som er gode, og noen som vi bør unngå fordi de er for konfliktfylte. Innenfor biodrivstoff finnes det dårlige prosjekter som fortrenger regnskogen, som har dårlige miljøkvaliteter, og som gir prispress på matvarer. Eksempler på gode prosjekter er biodrivstoff fra ulike typer avfall. Biodrivstoff kan også i framtiden produseres fra trevirke. Det finnes flere typer biodrivstoff som er miljøriktig framstilt, og som ikke kommer i konflikt med dyrking av matvarer.

Vi må også huske at klimaendringene i framtiden kan føre til enda større matvarekriser gjennom feilslåtte avlinger og langvarig tørke eller flom. Kanskje er det klimaendringer som allerede har ført til at avlinger har slått feil flere steder i verden det siste året. Skal vi løse klimautfordringene, må vi bl.a. satse på fornybare energikilder.

Biodrivstoff kan ha betydelige fordeler – og betydelige ulemper. Fordelene fikk vi redegjort for da Brasils president Lula da Silva var på statsbesøk i Norge i september 2007. Bidrag til å løse klimaproblemene, økt energisikkerhet også for fattige land og flere jobbmuligheter for fattige i fattige land er her sentrale stikkord.

Men etter hvert har vi også fått øynene opp for ulempe-

ne. Verdens matvareprogram advarer mot økt dyrking og bruk av biodrivstoff som rammer matproduksjon for fattige land. Som vi har sett, har prisene gått betydelig opp på viktige matvarer på verdensmarkedet. Prisen på hvete har f.eks. økt med nesten 100 pst. det siste året. Dette medfører at mange fattige land må bruke mye mer ressurser på å brødfø sin egen befolkning. I de mest utsatte områdene kan dette medføre sult og underernæring. Enkelte typer produksjon av biodrivstoff bidrar også med mer utslipp av klimagasser enn det et ordinært fossilt drivstoff vil bidra med.

Foruten å virke inn på ernæring og fattigdom har den økte satsingen på biodrivstoff en rekke andre miljømessige og samfunnsmessige sider. Det er viktig å kartlegge disse for å kunne skille mellom de gode og de dårlige prosjektene. Forskjellen er knyttet til hva slags råstoff som benyttes, hva slags arealer de er dyrket på, samt gjødsling, vannbehov, frakt, produksjon osv.

Jeg er enig med interpellanten i at det haster med å finne en balanse mellom de ulike hensynene knyttet til dette sakskomplekset. Vi må sørge for å innrette satsingen slik at vi oppnår mest mulig klimaeffekt og samtidig forhindrer de negative konsekvensene. Venstre ønsker ikke en utvikling hvor bruk av biodrivstoff går på bekostning av verdens matvaresituasjon og på bekostning av miljøet.

Jeg mener at for å kunne styre unna de verste negative effektene av økt dyrking og bruk av biodrivstoff, trenger vi effektive internasjonale standarder og sertifiseringssystemer, slik at vi kan skille mellom de dårlige og de gode prosjektene. Venstre tok tidlig til orde for en slik ordning i kombinasjon med satsingen på biodrivstoff.

De som kjøper og bruker biodrivstoff, bør ha tilgang til relevant informasjon om hvor og hvordan drivstoffet er framstilt, og om det innfrir gitte krav. Disse bør avspeile alle nevnte miljømessige og samfunnsmessige forhold av betydning. Deretter må vi vurdere å legge dette til grunn for hvilke typer biodrivstoff man gir subsidier til i form av f.eks. avgiftsfritak. Regjeringen bør se nærmere på hvordan Norge kan bidra til å få på plass en slik ordning.

Til slutt vil jeg si at det er positivt med all oppmerksomheten rundt biodrivstoff og matvaresituasjonen. Jeg vil imidlertid advare mot at man overvurderer Norges rolle i dette bildet og tar forhastede beslutninger. Vi bør imidlertid stoppe opp og finne den måten Norge best kan bidra til å redusere sult og fattigdom på, og finne bærekraftige måter å produsere fornybar energi på.

Selv i en opphetet klimadebatt er det viktig å holde hodet kaldt.

Marit Nybakk (A) [15:26:01]: Først takk til interpellanten fra min side også – og for det flotte innlegget. Takk også for en veldig fin debatt så langt.

Mangel på mat og økte matvarepriser som har ført til opprør og demonstrasjoner i flere verdensdeler, er imidlertid et sammensatt problem. Det kan neppe knyttes ensidig til bruk av dyrket mark til produksjon av biodrivstoff; det er også blitt sagt før i dag. Tvert imot: Ifølge FAO bidrar biodrivstoff bare til ca. 10 pst. av prisøkningen. Jeg har riktignok hørt andre tall her tidligere i dag.

Debatten er viktig. La oss håpe at den kan bidra til et mer systematisk utviklingsarbeid for å sikre økt matvareproduksjon og bedre selvforsyningen i fattige land, bl.a. i Afrika. Det må innebære reformer for fattigdomsrettet landbruksutvikling, for matsikkerhet, for styrking av kvinners rettigheter og fattiges bruks- og eiendomsrett til jord, land og vann.

Afrikanske bønder er, som det også er blitt sagt tidligere, utkonkurrert på hjemmemarkedet fordi billige og subsidierte matvarer fra Europa og USA er blitt dumpet. Men som om ikke det var nok, har også misforstått matvarebistand ført til at lokale bønder ikke har fått solgt produktene sine. Det er nesten verre. Et skrekkeeksempel er Niger, der internasjonale medier proklamerte en sultkatastrofe. Verdens hjelpeorganisasjoner bombarderte så landet med matvarer, noe som trolig var helt unødvendig. Resultatet? De lokale bøndene måtte slutte med sin matvareproduksjon, for det var ikke etterspørsel etter den maten lenger. Det er alvorlig. Og det er en utfordring.

Jeg vil for øvrig vise til at utenrikskomiteen i sin siste budsjettinnstilling mener at det er nødvendig med tiltak i WTOs regelverk som hindrer dumping av matvarer. Jeg mener at det helt unntaksvis – og bare helt unntaksvis – og i krisesituasjoner må tas i bruk matvarebistand. Jeg vil slutte meg til det som utviklingsministeren sa. I stedet må vi få en global politikk for matvaresikkerhet der det stimuleres til lokal matvareproduksjon, samt en styrking av matvaresikkerheten i sårbare regioner.

I en kronikk i Dagbladet i går spurte representanter for Kirkens Nødhjelp og ZERO om økte matvarepriser er et ubetinget onde for verdens fattige, siden 70 pst. av verdens fattige har tilknytning til landbruket. Problemet er at ifølge FNs UN-Habitat vil flertallet av befolkningen i utviklingsland i løpet av 20 år bo i byer. En utviklingspolitikk må også ta høyde for urban fattigdom. Slumbefolkningen i byer er svært sårbar for økte matvarepriser. Det finnes allerede land som subsidierer matvarer i urbane områder. Robuste matvarelagre som kan møte krisesituasjoner, er for øvrig noe som selv vår hjemlige sivile beredskap hadde inntil for få år siden.

Til syvende og sist handler dette om politikk, om varierte strukturelle endringer som sikrer utvikling og fører til at vi når FNs tusenårsmål.

Norge må føre en utviklingspolitikk som angriper sult og undernæring som symptomer på fattigdom og strukturelle maktforhold – dette også for at landbruket skal kunne dekke hjemlige behov for mat. Dessuten må vi fortsette å ta opp vanstyrer som Mugabes regime i Zimbabwe, der praktisk talt alt landbruk nå er borte og folket sulter. Zimbabwe var altså Afrikas kornkammer. Så dette handler også om «good governance».

Til slutt: La meg advare mot å sette matvaresikkerhet og biodrivstoff opp mot hverandre. Produksjon av biodrivstoff legger kun beslag på 1 pst. av verdens dyrkbare jord, har vi lært før i dag. Men vi må også her ha internasjonale retningslinjer som stiller krav til hvordan biodrivstoffet produseres. Det må f.eks. ikke føre til avskoging eller tap av biologisk mangfold. Men for utviklingsland kan faktisk biodrivstoff på sikt også bety billigere og mer miljø-

vennlig energi enn f.eks. olje, og slik sett er jo også dette en utfordring til oljeselskapene.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [15:31:02]: Her har det vært mange gode og nyanserte innlegg.

Jeg har lyst til å starte med å si at det er viktig at vi raskt får på plass gode kontrollsystemer og et sertifiseringssystem som sikrer at det biodrivstoffet vi tar i bruk, virkelig er klima- og miljøvennlig. På samme måte som NoBio og ZERO er SV opptatt av at det rapporteringssystemet som SFT utarbeider forslag til, må knyttes til konkrete krav om klimanytte og bærekraft. Det må ikke bli slik at en importør kan rapportere «ukjent», og slippe unna med at de ikke vet hvordan drivstoffet er produsert. Vi må ha minstekrav.

Med dette som bakteppe vil jeg si at jeg syns det har vært underlig å se den unyanserte måten særlig to partier i Stortinget nå har grepet an debatten om biodrivstoff på. Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet har begge bedt Regjeringa legge biodrivstoffpolitikken på is. At Fremskrittspartiet mener dette, er ikke uventet. De gjør alt de kan for å hindre at Norge skal omstilles i klimavennlig retning. Dagfinn Høybråten's posisjon, slik han argumenterte i Dagbladet i går, er derimot langt mer foruroligende. Høybråten har i løpet av rekordtid gått fra å stå bak krav i klimaforhandlingene som ville bety en kraftig økning av biodrivstoffandelen i norske biler, til å mene at dette er et blindspor, og at biodrivstoff nærmest er umoralsk. En slik posisjon er etter min mening tredelt uheldig.

For det første kan den true utviklinga av annengenerasjons biodrivstoff og stagnere en nødvendig utvikling.

For det andre vil den ikke forhindre dagens matvarekrise, men heller representere en avsporing. Hvete og ris er de matvarene som har økt mest i pris, og de brukes ikke til å produsere biodrivstoff. Jeg skal si mer om dette senere.

For det tredje kan et slikt standpunkt bidra til å forsinke omstillinga fra fossil avhengighet til lavutslippssamfunn. At Fremskrittspartiet syns dette er helt i orden, bør ikke overraske noen. Men at Kristelig Folkeparti skulle kaste seg på, syns jeg er både overraskende og leit.

Det fins både bra og dårlig biodrivstoff. Det fins bærekraftig biodrivstoffproduksjon, og det fins produksjon som verken tar hensyn til mennesker eller miljø. Den siste tidas debatt har fått mange til å tro at alt biodrivstoff er dårlig, og at biodrivstoff i alle sine former tar maten ut av munnen på de fattige. At mange fattige får bedre betalt for råvarene de produserer, eller at brakklagt jord sannsynligvis i økende grad tas i bruk til biodrivstoff, løftes ikke fram. At mye potensiell matjord allerede brukes til å produsere tobakk, bomull, alkohol og kraftfôr, har heller ikke ført til noe ramaskrik akkurat. Et annet poeng er at satsing på biodrivstoff kan gjøre fattige land mindre avhengige av å importere dyr olje, som også Marit Nybakk var inne på, altså et gode for dem og for verden. Hvis jordbruket dessuten gjøres mindre avhengig av fossilt drivstoff, vil matprisene også bli mindre utsatt for svingninger i oljeprisen og dermed mer stabile.

Vi bør alle være opptatt av matvarekrisen som har oppstått. I SV mener vi at dette er en varslet krise, og bl.a. et

resultat av en landbrukspolitikk som verken er bærekraftig eller rettferdig. EU og USA har i årevis dumpet matvarer på verdensmarkedet. Dette har skapt enorme problemer for matproduksjonen i mange u-land. Lokale bønder er blitt utkonkurrert på hjemmebane, mye jord er lagt brakk, og verdifull produksjon er gått tapt. Eksportsubsidiene holder mange av de fattige landene ute fra verdensmarkedet fordi de ikke kan konkurrere på pris. USAs rolle er spesielt viktig fordi landet er storprodusent av flere av de viktigste u-landsproduktene som bomull, ris, soya og mais. USAs biodrivstoffproduksjon baserer seg også i stor grad på varer som har betydning for matvareprisene, dessuten driver de utstrakt eksportsubsidiering, også av det biodrivstoffet de produserer.

FNs matvare- og jordbruksorganisasjon, FAO, sier at biodrivstoff innebærer både muligheter og risiko, og viser til at fattige bønder kan få bedre betalt når prisene stiger, men at dette samtidig rammer fattige i byene. FAO viser til at det er mange årsaker til prisøkningen vi har sett i det siste. Mange av de årsakene har jeg vist til, så jeg trenger ikke å bruke tid på det.

Vi mener også at biodrivstoffproduksjon står for omtrent 10 pst. av den prisøkningen vi har sett til nå. Likevel er biodrivstoff blitt den store syndebooken. Hvorfor? Det er nærliggende å tenke seg at det står sterke lobbyinteresser bak en slik unyansert diskusjon som den vi har sett utvikle seg den siste tida. Vi bør iallfall stille oss selv spørsmålet: Hvem tjener på en unyansert biodrivstoffdebatt? Et åpenbart svar er oljeindustrien. I Sverige har regjeringa faktisk gått ut og advart mot nettopp dette.

I dag er 99 pst. av drivstoffet til transport fossilt, med store utslipp av klimagasser som konsekvens. Bærekraftig drivstoff er ett av flere svar på dette problemet.

Det viktigste er fortsatt at vi endrer transportmønsteret vårt gjennom bedre arealplanlegging og restriksjoner på biltrafikken, krav til skips- og luftfart samt tilrettelegging for kollektivtrafikk, sykling og bruk av beina. I tillegg må vi gå over fra fossilt drivstoff til fornybare alternativer og mer energieffektive løsninger. Uansett kommer vi ikke utenom at vi må kjøre mindre bil og forbruke mindre energi. Alt annet er å lure oss sjøl. Det fins nemlig grenser for hva jorda kan gjøre for oss mennesker.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [15:36:16]: Først vil jeg rette stor takk til representanten Vallersnes for interpellasjonen, og ikke minst for innlegget. Vallersnes står trygt i en tidligere verdikonservativ tradisjon i partiet Høyre, men sånn tale er et oppsiktsvekkende særsyn i dagens Høyre. Jeg er blant dem som setter stor pris på det.

Videre vil jeg berømme statsrådets svar, som jeg heller ikke hadde noe å trekke fra eller føye til. Jeg satte stor pris på det. Jeg vil videre henlede oppmerksomheten på representanten Ågot Valles påpekning av konsekvensene av de siste tiårs handelspolitikk, hvor matvaresikkerhet nærmest har vært et skjellsord i internasjonale fora. Endelig skjer det noen ting.

Det er nevnt året 1974. Vi er nå i 2008, det er 34 år siden – det er en mannsalder.

Det var også interessant å erfare at nå skal det holdes

et nytt toppmøte i Roma, 34 år etter. Toppmøtet i Roma i 1974 var skjellsettende for oss som var unge den gangen. Det var debatten om en ny økonomisk verdensorden, grønn revolusjon og internasjonal solidaritet. Det har preget oss som var engasjert i det, resten av livet. Og de av oss som er i vigør, trur på det fortsatt.

Det er interessant at det blir referert til administrerende direktør i Siviløkonomene, Bjørn Eidem, som skriver en artikkel hvor han trekker dette fram – Bjørn Eidem, tidligere UD-ansatt, og som var med og skulle virkeliggjøre en ny økonomisk verdensordning. Det er flott at vi har en slik leder for siviløkonomene. Tenk om dette kunne vært siviløkonomenes politikk!

Jeg håper at den debatten vi har i dag, vil bli skjellsettende også for den generasjon ungdom som kommer til å engasjere seg nå.

Biodrivstoff er fotosynteseenergi – det er dyrking og foredling av grønne planter til diesel og til bensin. Noen grønne planter – korn og poteter – kan være mat for oss mennesker. Som kjent spiser mennesket bare det som også enmaga dyr kan spise. Det kan altså være en konflikt mellom de dyra som må leve på korn og poteter, og de av oss som ikke har råd til å kjøpe mat – en tar maten ut av munnen på mennesker.

Det interessante i Vallersnes' interpellasjon ligger jo i kortene. Han sier at markedsmekanismen ikke kan løse dette etiske dilemmaet. En må korrigere markedsmekanismen. Jeg er glad for at det blir trukket fram.

Det som da blir det sentrale, er hvilke konsekvenser dette skal få for egen politikk. Jeg håper at de internasjonale kjørereglene for hvordan vi opptre i handelspolitikken, vil bli revidert. Verdens handelsorganisasjons tenkning har jo gått ut på dato. En er nødt til å gå tilbake til det som var tenkningen rundt en ny økonomisk verdensordning. Vi er nødt til – til president og til statsråd – å øke starthjelpa til de økonomisk fattige land. Vi har bistandsmuligheter. Vi har en økonomisk evne som er helt annerledes enn i 1974. Vi har til de grader mulighet til å gi. Vi har mulighet til å utvikle annen generasjons biodrivstoff – tømmerdiesel. Det er bare to land i verden, Luxemburg og Bermuda – og det er egentlig ikke land engang – som, ifølge de siste tallene jeg har sett, for 2004, har større bruttonasjonalprodukt pr. innbygger enn Norge. Vi har altså økonomisk evne til å gjøre noe helt unikt, og vi har en regjering som har en bedre forståelse for dette enn regjeringer vi har hatt tidligere.

Det er viktig hvordan vi opptre når det gjelder eiendomspolitikken rundt omkring i verden. Jeg er glad for at statsråden fokuserer på de eiendomsløse bøndene i bl.a. Brasil. At det blir endringer der, er en forutsetning for at de kan få et helt annet forhold til jorda si og til avkastningen av eget arbeid.

Tømmerdiesel ble nevnt. Norske Skog Follum har planer som gjelder tømmerdiesel. Det burde ikke være vanskelig å realisere et pilotprosjekt her – et forprosjekt med mindre teoretisering rundt annen generasjons diesel og med en mer praktiske utforming av tiltakene.

Til slutt: Vi må redusere importen av mjøl. Mengden av mjøl til å føre griser og kyllinger i Norge har aldri vært

større enn i dag. Den kan vi redusere. Vi kan bruke våre grasarealer. Det angår norsk politikk i dag.

Heikki Holmås (SV) [15:41:30]: La meg få begynne med begynnelsen. Det som er hovedpoenget i denne saken, er følgende: Energi er nødvendig for å sørge for utvikling i utviklingslandene. 85 pst. av verdens energi kommer fra fossile kilder. Det er ikke bærekraftig, det skjønner alle. Det skaper klimaproblemer. Noe av det som vi bidrar til, og som vi tjener oss steinrike på, er vekst og velstand i deler av verden som tidligere nettopp ikke har hatt det.

Og så er poenget: Hvordan skal vi raskest mulig kunne legge om fra et samfunn basert på 85 pst. fossile energikilder til et samfunn basert på mye mindre bruk av slike energikilder, og der vi klarer å ta i bruk renseteknologi – noe Norge går i bresjen for å få til – for å sørge for at den CO₂-en som forbrennes, ikke slippes ut i atmosfæren og skaper dramatiske klimaendringer?

Lavutslippsutvalget mener at i transportsektoren – som i 2004 utgjorde ca. 30 pst. av utslippene for Norges vedkommende – er vi nødt til å ta grep. Det er to grep vi må ta. Det ene er å sørge for at vi raskest mulig får mer effektive motorer. En måte å gjøre det på er å si som Regjeringen, at effektive biler som slipper ut mindre CO₂, skal være billigere enn store, drivstoffslukende biler. Den veien vi har begynt å gå – utslippene fra nye solgte biler er redusert med 10 pst. – skal vi fortsette å gå i årene som kommer. La oss si det slik: Vi får ikke akkurat drahjelp fra Fremskrittspartiet i den retningen, men det er en politikk som de fleste andre partiene her på Stortinget er med på.

Den andre måten for å få gjort noe med dette, ifølge Lavutslippsutvalget, er gjennom en omfattende dreining av bruken av drivstoff over til biodrivstoff. Hvorfor er dette viktig? Jo, det er viktig av to grunner. Selv om vi allerede om en to års tid fra neste år skulle kunne introdusere effektive hybridbiler som kan lades, vil biler i Norge som blir kjøpt i år, kjøre på veiene de neste 20 årene. Ser vi på en del andre land i verden, ser vi en bilpark som kanskje er enda eldre. Bilene der vil ha behov for drivstoff, og hvis vi skal gjøre noe for å produsere det drivstoffet mest mulig miljøvennlig, handler det om å sørge for at det satses på biodrivstoff.

Noe jeg har stor tro på, er at vi i større grad går over til plugg-inn-hybridbiler – som både Toyota og flere andre vil lansere i årene som kommer – som nettopp gir oss en mulighet til å bruke ren fornybar energi til å lade batterier. Det vil være en veldig effektiv måte å utnytte energien på. Men også disse bilene vil – når det gjelder lange avstander – ha behov for et eller annet drivstoff. Og hva er vel bedre enn biodrivstoff i den sammenheng?

Dette er noe som ikke bare er viktig for oss i Norge. Det er også viktig for alle de landene som i dag bruker store mengder av sine sårt tiltrengte valutareserver til å betale dyrt for den oljen som produseres i verden. Derfor har bl.a. statslederen i Senegal tatt initiativ til et samarbeid både med EU og med Brasil for å lage et afrikansk «biodrivstoff-OPEC» – for å benytte det regnet som faller rundt ekvator, til å utvikle biodrivstoffproduksjon, både til glede for det landet og

til glede for dem av oss som er avhengige av drivstoffet.

Jeg synes det er veldig viktig det som Per Olaf Lundteigen trakk opp i forrige innlegg om mat, og som flere talere har trukket opp her, også interpellanten, nemlig at det er veldig rart hvordan denne debatten rundt økte matvarepriser raskt er blitt penset inn på biodrivstoff. Det er ingen tvil om at det fins bra biodrivstoff og dårlig biodrivstoff. Det er heller ingen tvil om at mye av matvareressursene som fins i verden i dag, går til å produsere helt andre ting enn mat til mennesker. Det er eksempelvis slik som Per Olaf Lundteigen var inne på, at vi har hatt 40 pst. økning i dyreførimpporten i Norge fra 2000 til 2007. Det er ingen tvil om at vi gjennom vårt kjøttforbruk – gjennom forbruk av kyllingkjøtt, grisekjøtt og i og for seg også lakseoppdrett – er med på å bidra til å tappe verden for matvareressurser fordi vi vil ha denne typen kjøttproduksjon istedenfor.

Dette er en debatt som kommer til å gå i tiden som kommer. Jeg tror at vi alle sammen skal være enige om at bra biodrivstoff er bra, og la oss få bruke det.

Finn Martin Vallersnes (H) [15:46:54]: La meg begynne med å takke alle som har deltatt i debatten med gode innlegg. Jeg synes kanskje det ble en overvekt på drivstoffsidens i forhold til hvordan vi skal sørge for mat nok til en overkommelig pris for alle på kort og på lang sikt.

Et forhold som flere har vært innom, er at det fins nok arealer. Det er bare et spørsmål om å ta dem i bruk på den rette måten og bl.a. med mer nydyrking. Spørsmålet er da: Hvordan stimulerer vi til en økning av jordbruksarealene, for det skjer ikke av seg selv? Det må politiske løsninger til for å få den grønne revolusjonen som både statsråden og jeg ønsker.

Jeg hadde håpet at statsråden kanskje hadde gitt noe mer konkrete svar enn det han har gitt så langt, men han har en mulighet til. For det første: Hva vil de norske posisjonene være for både akutte og strukturelle tiltak internasjonalt når en nå skal ut og møte det internasjonale samfunnet i flere settinger innen kort tid? For det andre: Hvilke norske tiltak vil en sette i verk som kan bidra til at en kan nå de målene? Det gjelder både på kort sikt, altså akuttbevilgninger, og det gjelder på lang sikt. Spørsmålet er om statsråden er enig med Høyre i at landbruksutvikling må prioriteres kraftigere i bistandsbudsjettet.

Hvis det er én ting som har slått meg etter at jeg har gått inn i dette temaet, er det at vi også denne gangen har erfart at vi må lære oss å analysere bedre på forhånd side- og endekonsekvensene av nye tiltak vi setter i gang med.

Jeg føler meg egentlig veldig engasjert i denne saken. Jeg pleier av og til å si når jeg blir spurt om hvordan det er å drive med utviklingspolitikk når man er valgt på vegne av en valgkrets i Norge, som kanskje forventer mer tidsbruk på samferdsel, næringsutvikling eller hva det måtte være, at vi som driver med disse temaene her, på en måte har to valgkretser. Vi har en valgkrets hjemme, og den har vi et ansvar overfor, ved å kunne forklare dem at de midlene vi bruker internasjonalt og i bistand og utvikling, er vel anvendte og når frem til effektive tiltak. Men vi har

i grunnen en valgkrets der ute også, og det er dem som er tiltenkt effekten av disse midlene. Dem har vi også et ansvar overfor.

Jeg hadde håpet at statsråden hadde gitt oss noe mer konkrete svar på de spørsmålene jeg har stilt, slik at vi også kunne ha sett de menneskene i øynene.

Statsråd Erik Solheim [15:49:52]: La meg gjengjelde takken fra interpellanten og takke nær sagt alle som har holdt meget gode, nyanserte og vettuge innlegg. Unntaket i debatten var som vanlig Fremskrittspartiet, som holdt et knakende godt innlegg, som ville vært akkurat like godt hvis det hadde vært mot kjøtt, oppdrettsnæringen, Hennes & Mauritz, Dressmann, Kaffebrenneriet eller Lipton Tea. Det viser bare den totale mangel på nyanser i debatten.

Derimot synes jeg det var veldig beroligende å høre innlegget fra Kristelig Folkeparti, som nettopp viser at Kristelig Folkeparti ikke har snudd i biodrivstoffdebatten – slik en kan få inntrykk av i media – men ønsker å trekke opp nøyaktig de samme retningslinjene for hva som er godt biodrivstoff, som jeg oppfatter at regjeringspartiene, Høyre og Venstre har vært opptatt av i debatten. Nøyaktig hvilket innblandingskrav vi skal ha, må vi komme tilbake til på basis av den rapporten som snart kommer fra Statens forurensningstilsyn, og Stortinget blir selvfølgelig trukket inn i saken på behørig måte.

Så er jeg enig med interpellanten i at biodrivstoff er blitt for dominerende i debatten, for jeg mener at biodrivstoff og matvarepriser hovedsakelig er to atskilte spørsmål. De henger sammen, men spørsmålet om matvareprisene er mye, mye større enn spørsmålet om biodrivstoff. For å si det veldig kort: Det ene er de kortsiktige, umiddelbare tiltakene. Da mener jeg at cash nesten alltid er bedre enn direkte matvarehjelp, og at statsbygging er helt avgjørende for å hindre at matvaresituasjonen kommer ut av kontroll. Hva det betyr? Kinshasa i Kongo, som jeg var i for 14 dager siden, er en by med nesten 8 millioner innbyggere, men nesten ingen er i vanlig arbeid. De fleste går rundt og vaser og har ikke noe fornuftig å gjøre. De sitter på et marked og selger kleshengere, eller hva det måtte være. Det er klart at en slik by har et enormt potensial for opp-tøyer og opprør tilknyttet matvarepriser. Det er det ene – de umiddelbare tiltakene. Vi må ha fullt trykk på dem.

Det andre er det langsiktige arbeidet for en bedre matproduksjon. Jeg tror at det er veldig mange ting rundt det som er veldig viktig, ikke bare selve landbruket. Marked

er helt avgjørende. Ingen bønder produserer over tid hvis de ikke har et marked å produsere til. Skal de komme fram til markedet, må de ha veier, havner o.l. Eiendomsforhold er veldig viktig. Det har vist seg nesten overalt i verden at den eiendomsform vi har i Norge, er den formen som gir den største produksjonen. Våre alminnelige, mellomstore selveiende bønder er de som produserer mest. I plantasje-landbruk, storskalalandbruk og føydallandbruk produseres det mye, mye mindre.

Når det gjelder innsatsfaktorene i landbruket, er kunstgjødsel en viktig faktor. He er det naturlig med et samarbeid med Yara. Jeg tror det har vært en feilslått politikk ikke å ville subsidiere kunstgjødsel.

Vi må ha mange tiltak som i sum bidrar til den grønne revolusjonen, som vi har snakket om.

Presidenten: Debatten i sak nr. 5 er over.

Sak nr. 6 [15:53:04]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av EU-programmet om narkotikaførebbygging og -informasjon (2007-2013) (Innst. S. nr. 190 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 35 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, sjå side 3214)

Sak nr. 7 [15:53:24]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av EU-programmet for helse (2008-2013) (Innst. S. nr. 217 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 36 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, sjå side 3214)

Presidenten: Den i reglementet fastsette tida for formiddagsmøtet er snart omme. Presidenten gjer framlegg om at vi avbryt møtet no og set nytt møte kl. 18.

– Det er vedteke.

Møte torsdag den 8. mai 2008 kl. 18

President: L o d v e S o l h o l m

D a g s o r d e n :

Sakene på dagens kart (nr. 78)

S a k n r. 8 [18:01:04]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Gunvald Ludvigsen, Anne Margrethe Larsen, Gunnar Kvasshheim og Trine Skei Grande om å beholde terapeutisk behandler i overgangen mellom barne- og ungdomspsykiatri og voksenpsykiatri (Innst. S. nr. 218 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:42 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten gjere framlegg om at debatten blir avgrensa til 40 minutt, og at taletida blir fordelt med inntil 5 minutt på kvart parti og inntil 5 minutt til statsråden.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at det ikkje blir gitt høve til replikkordskifte, og at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Laila Dāvøy (KrF) [18:02:16] (ordfører for saken): Det er en samlet komite som ber Regjeringen legge til rette for at unge med tilbud innenfor barne- og ungdomspsykiatrien kan beholde sin behandler også etter fylte 18 år i de tilfeller der det er etablert et tillitsforhold, og der de unge selv ønsker det. Dette tilbudet bør kunne gis inntil fylte 23 år.

Dette har sin bakgrunn i at overgangen fra barne- og ungdomspsykiatrien til voksenpsykiatrien for mange oppleves som problematisk. Det er behov for en mykere overgang. Alder bør ikke isolert sett være eneste grunn til å bytte behandlingsinstans. Ifølge Mental Helse Ungdom praktiseres 18-årsgrensen strengt flere steder i landet. I verste fall kan ungdommer falle ut av systemet og komme tilbake først når de er blitt både eldre og sykere. Mange føler seg glemt og forstår ikke hvorfor de skal miste et tilbud som fungerte bra, og som kunne gitt dem et bedre liv. Det er svært dårlig samfunnsøkonomi å starte opp med ny terapeut i de tilfellene der det allerede er etablert et godt behandlingsforhold.

Det kan i noen tilfeller forekomme ansvarsfraskrivelser når en ungdom nærmer seg 18 år, siden det da vil være kort tid før det er voksenpsykiatrien som skal være ansvarlig for behandlingen. Tilsvarende vil ikke voksenpsykiatrien ta ansvar før fylte 18 år. For noen oppstår det dermed et vakuum, og det vil ta tid før det gis hjelp. Dette er uheldig.

Å fylle 18 år er for mange i dagens samfunn ikke ensbetydende med å ha blitt helt voksen. Det vil være større kompetanse på mange ungdomsrelaterte problemstillinger i barne- og ungdomspsykiatrien enn i voksenpsykiatrien.

Mange vil dermed ikke bli møtt med den kompetanse som det er behov for, fordi de er for gamle. Ungdom er i en spesielt sårbar fase i 19–20-årsalderen fordi det da ofte handler om å flytte hjemmefra og bryte opp fra miljøer som er kjente. For enkelte kan det være bra å ha stabilitet i kontakten med sin behandler.

Mange steder er det utviklet et godt samarbeid mellom helsestasjoner og barne- og ungdomspsykiatrien. Slik komiteen ser det, må dette komme alle ungdommer til gode, ikke bare de under 18 år.

Å la pasienter ha muligheten til å beholde behandler i barne- og ungdomspsykiatrien fram til fylte 23 år vil innebære en harmonisering av regelverket. Innenfor barnevernet er det lagt føringer for at visse rettigheter beholdes inntil fylte 23 år. Det samme gjelder ventetidsgaranti for barn og unge opp til 23 år, som nylig ble behandlet i Odelstinget.

Helt til sist: Jeg er svært glad for at det står en samlet komite bak Venstres representantforslag om å kunne beholde sin behandler i barne- og ungdomspsykiatrien etter fylte 18 år.

Sonja Mandt-Bartholzen (A) [18:05:38]: Jeg har først lyst til å takke saksordføreren for en veldig grei gjennomgang av representantforslaget som tar opp et tema som det viser seg å være svært stor enighet om, nemlig å få god behandling for dem som trenger det, i overgangen fra ungdomspsykiatri til voksenpsykiatri – altså barn og unge mellom 18 og 23 år som har psykiske problemer, og som mottar behandlingstilbud. Som en ser, er regjeringspartiene med på forslaget fra Venstre-representantene fordi vi mener dette er et godt forslag. Det er veldig bra å få dette på plass for dem det gjelder.

Overgangen fra barnpsykiatrien til voksenpsykiatrien er definert med en grense ved 18 år. Det er ikke vanskelig å være enig i at dette er en sårbar alder for mange, og at det er viktig å holde kontinuitet i behandlingen. Et brudd eller en endring i behandlingen kan fort rive ned det som er bygd opp, for det er nettopp i denne behandlingen det er viktig med tillit, stabile forhold og faste rammer. Slik representanten Dāvøy var inne på, gjelder det ikke minst at det ikke blir opphold i tilbudet for dem som trenger behandling videre inn i voksenlivet. En frivillig fortsettelse av tilbudet er derfor bra. Det kan også være tilfeller der en overgang vil være naturlig og lurt, der en vil avslutte forholdet og gå inn i voksenpsykiatrien. Men her gjør forslaget dette til en mulighet og ikke til en regel.

Barne- og ungdomspsykiatrien har god kompetanse, de tar for seg ungdomsutfordringer som ikke alltid er like tydelige i voksenpsykiatrien. Det er, som representanten Dāvøy sa, veldig mye som skjer i en ungdoms liv rundt 18 år – skolegang, det å bli voksen og møte nye krav. Endringer når det gjelder behandling, kan da oppleves spesielt ille for disse.

Den rød-grønne regjeringen har allerede tatt noen grep for å bedre situasjonen for gruppen, da vi vedtok en lovendring som dreier seg om ventetidsgarantien for barn og unge under 23 år med psykiske lidelser og/eller rusmiddelavhengighet. Det vil, når den trer ordentlig i kraft, gjøre

at ventetiden kortes ned, og at ungdom får behandling raskere. Det er veldig bra.

Så må det være en kontinuitet i behandlingen. Det er rett også i den sammenheng å presisere at forslaget gjelder for dem som allerede er i behandling, slik at vi ikke også åpner for at de som er 20 år, eller 22 år, går inn. Forslaget gjelder dem som er i behandling, og ikke nye tilfeller.

Det blir registrert at det ikke er lagt inn noe økonomi i forslaget, men vi regner med at dette ikke vil medføre de store kostnadene. Det er mye som kan gjøres ved å tenke helhet i behandlingen, øke samhandlingen mellom barne- og ungdomspsykiatrien og voksenpsykiatrien, og også bygge videre på samarbeidsprosjektene mellom helsestasjonen og psykiatrien og det som skjer rundt om i landet.

Dette er et godt forslag som vil bedre situasjonen for dem som trenger det, og Venstre skal igjen ha ros for at de har satt dette på kartet.

Vigdis Giltun (FrP) [18:09:14]: Dette er et forslag som alle har vært enige om kan være en viktig forbedring for dem som er innen barne- og ungdomspsykiatrisk behandling. Det er viktig med individuell behandling, det er viktig med brukermedvirkning, og det er viktig med informasjon. Det er jo en fare hvis det blir slik at man skifter behandler når det passer for behandleren, og ikke når det passer for pasienten.

Undersøkelser viser at poliklinikker har størst forbedringspotensial innenfor informasjon og medbestemmelse. Kunnskapssenteret har på oppdrag fra Helsedirektoratet nå gjennomført en spørreundersøkelse blant foresatte, barn og unge som får behandling ved barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker. I alt svarte 62 pst. at de kun i noen, liten eller ingen grad ble informert om behandlingsmuligheter. Kun halvparten av de foresatte mente at de hadde innflytelse på valg av behandling, og at de fikk riktig informasjon om barnets tilstand. Så brukermedvirkning og individuell vurdering av behandlingstilbud må alltid prioriteres.

Vi blir ofte kontaktet av pasienter og pårørende som føler at de ikke får den hjelpen de mener at de har behov for, og at de får altfor dårlig informasjon. Mange er også frustrert over at de må skifte behandlere ofte, noe som er krevende, og som i mange tilfeller er direkte ødeleggende for behandlingen.

Fremskrittspartiet ser at brudd i behandlingen og skifte av behandler i mange tilfeller er uheldig, og vi støtter derfor det forslaget som er lagt fram. Men vi ser at det fortsatt vil kunne være et problem selv om det blir en fleksibel ordning for dem mellom 18 og 23 år. Vi mener derfor at det bør vurderes en ordning hvor aldersgrense for å skifte behandler fjernes, og at behandleren kan følge pasienten fra barne- og ungdomspsykiatrisk behandling og over i voksenpsykiatrien i de tilfellene det er mulig og pasienten selv ønsker det. Det tar lang tid å bygge opp et tillitsforhold, og forutsetningen for at en behandling fungerer, er ikke alltid kun faglig betinget. Det kan være en belastning for en pasient som har et velfungerende behandlingsopplegg å endre dette på grunn av alder, også når de er 23 år.

Fremskrittspartiet mener derfor at det må foretas en gjennomgang og vurdering av de positive og negative følgene av en eventuell fjerning av selve aldersgrensen, slik at endringer i behandlingsopplegg og skifte av behandler til enhver tid tilpasses pasientens behov.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag i saken.

Presidenten: Representanten Vigdis Giltun har teke opp det forslaget ho refererte til.

Sonja Irene Sjøli (H) [18:12:02]: Jeg vil gi honnør til Venstre som har tatt opp denne problemstillingen om å beholde terapeutisk behandler i overgangen mellom barne- og ungdomspsykiatrien og voksenpsykiatrien. Takk også til saksordføreren som har redegjort for saken på en grundig og god måte. Det er veldig bra at det er en enstemmig komite som går inn for dette forslaget.

Samhandling er jo en av de største utfordringene i helsetjenesten i dag. Det gjelder ikke bare innen psykiatrien, men også innen somatikken. Det gjelder både mellom nivåer og innenfor det enkelte nivå. Dårlig samhandling rammer jo først og fremst pasienter som opplever at det er manglende helhet i behandlingen.

Barne- og ungdomspsykiatrien og voksenpsykiatrien har jo et særlig ansvar for at overgangen blir mer smidig. Som flere har vært inne på, er den aldersgrensen som er satt, svært uheldig, kanskje spesielt innen dette området fordi man er veldig avhengig av det tillitsforholdet som er bygget opp over tid.

Jeg skal ikke forlenge debatten. Dette er et godt forslag. Jeg er veldig glad for at det er en enstemmig komite som har sluttet seg til dette, og jeg ser fram til at Regjeringen legger til rette for at det kan bli en mer smidig og bedre overgang mellom barne- og ungdomspsykiatrien og voksenpsykiatrien.

Rune J. Skjælaaen (Sp) [18:13:58]: Representantforslaget synliggjør problematikken som lett oppstår når unge som er i psykiatrisk behandling, passerer 18 år og dermed tilhører voksenpsykiatrien. Samhandling er en utfordring mellom nivåer – som flere har påpekt – i helsetjenesten, men også innenfor samme nivå, som er begrunnelsen for dette forslaget. Det er åpenbart behov for en mykere overgang for unge med tilbud innenfor BUP, barne- og ungdomspsykiatrien, til voksenpsykiatrien. Det er viktig å gi pasienter mulighet til å beholde behandler også etter fylte 18 år, og inntil fylte 23 år når pasienten sjøl ønsker det. Forslaget må også ses i sammenheng med den lovendring som ble vedtatt tidligere, Ot.prp. nr. 53 for 2006-2007 om en ventetidsgaranti for barn og unge under 23 år, slik at det er samsvar mellom disse aldersgrensene.

Det er viktig å få til gode samhandlingsrutiner som tjener pasienten. Barn og unge med psykiske lidelser tilhører en utsatt gruppe. Å måtte avslutte et pasient/behandlerforhold fordi man når den magiske grensen på 18 år, skaper åpenbart vansker for noen. Det er derfor positivt at en samlet komite ber Regjeringen legge til rette for at unge med tilbud innenfor BUP, barne- og ungdomspsykiatrien, også etter fylte 18 år kan beholde sin behandler i de til-

feller der det er etablert et tillitsforhold og de unge sjøl ønsker det, med en grense oppad til 23 år.

Venstre-representanten Gunvald Ludvigsen fortjener ros sammen med de andre representantene i Venstre som står bak dette forslaget. Det er et godt forslag, med god logikk, og som en samlet komite faktisk slutter seg til.

Gunvald Ludvigsen (V) [18:16:10]: Eg vil takke saksordføraren for ei god utgreiing, og så må eg få lov til å takke mine medrepresentantar som har hatt ordet her i dag. Det er jo ikkje ofte Venstre får så unisont skryt og ros frå alle parti, så vi veit nesten ikkje korleis vi skal takle det. I alle fall vil eg seie at eg er svært glad for det som blir sagt. Men dei som verkeleg kan glede seg mest, sjølvsagt, er jo den aktuelle pasientgruppa, altså 18–25-åringane som dette forslaget rettar seg mot.

Ved at Stortinget i dag vedtek at dei unge skal få rett til å behalde same terapeut ved overgangen frå BUP til vaksenpsykiatrien, kan dei altså halde fast ved det tillitsforholdet som dei har etablert til sin behandler i den første fasen, som fleire representantar har vore inne på. Mange unge har etablert eit tillitsforhold til ein behandler i barne- og ungdomspsykiatrien. Kanskje kjem dei inn her relativt seint, kanskje som 16–17-åringar – dei har berre hatt behandleren sin i relativt kort tid – og så er dei plutsleg blitt 18 år. Det er det som er det kritiske. Det er jo ein kritisk alder – det veit vi alle. Det som forslaget legg opp til, er at den gamle helsebyråkratiske serra mellom desse to psykiatriske nivåa no blir fjerna.

Det har også vore andre representantar som har nemnt begrepet samhandling. Av og til må vi faktisk stikke fingeren litt i jorda. Når det gjeld samhandling, tenkjer vi jo ofte mellom forskjellige nivå, men her snakkar vi innafør det same nivået, på ein måte. Det er berre det at ein skal gå ut av ei dør, og så skal ein gå inn gjennom ei anna dør. Det er artig og fornuftig og godt at vi alle ser at denne andre døra kan det vere vanskeleg å kome inn gjennom. Eg er derfor veldig glad for at vi er einige om dette.

Aldersgrensa skaper som sagt eit brot i forhandlingane, noko som kan vere svært uheldig, som også andre representantar har vore inne på, ikkje minst for denne spesielt sårbare gruppa.

Eg skal ikkje dra dette så veldig langt ut. Eg vil berre seie at ein slik mjukare overgang som vårt forslag legg opp til, i alle fall er noko som eg trur skal bli vellukka for alle, ikkje berre for dei det gjeld mest, altså pasientane, men det vil også vere klokt at ein får til ei ordning slik at behandlerane også veit at det er ein slik overgang, slik at ein på ein måte har ein horisont i si eiga behandling, og at det blir mykje meir kontinuitet og logikk for alle partar.

Heilt til slutt vil eg berre seie at eg forventar no at helseministeren følgjer opp vedtaket og får fortgang i arbeidet med implementeringa av ordninga. Vi ser fram til å høyre korleis statsråden vil handtere dette, og kva for synspunkt ho eventuelt har på sjølve substansen i dette forslaget.

Statsråd Sylvia Brustad [18:20:19]: Jeg kan også slutte meg til rosen av Venstre. Jeg er enig med represen-

tanten Ludvigsen i at dette er veldig bra for de unge dette angår.

I opptrappingsplanen for psykisk helse er det et klart mål at tjenestene skal være tilpasset brukerne og være helhetlige og sammenhengende, slik flere talere har vært inne på. Kartlegginger som er gjort i forbindelse med opptrappingsplanen, viser at det er behov for en mer gradvis overgang fra psykisk helsevern for barn og ungdom til psykisk helsevern for voksne, slik forslagsstillerne peker på – og også komiteen.

Tjenestetilbudet skal utformes etter hva slags hjelpebehov barnet eller ungdommen har. Nødvendig samhandling mellom etater og nivåer – eller en god terapeutisk relasjon – skal ikke svekkes eller hindres av aldersgrenser som definerer om man er barn eller voksen i det psykiske helsevernet.

Det er ingen bestemmelser i dagens lovverk som hindrer at barn og unge over 18 år kan behandles i psykisk helsevern for barn og unge. Men det er helt klart et behov for å klargjøre refusjonsordningene, slik at eventuelle hindringer i det øvrige regelverket blir fjernet. Når det nå blir åpnet for – og det synes jeg er fornuftig – at barn og unge kan beholde samme behandler utover dagens 18-årsgrense, må vi samtidig sørge for at det er mulig for en som er under 18 år, å tre direkte inn i psykisk helsevern for voksne. Dette kan f.eks. være aktuelt når en 17-åring trenger hjelp og man ser at det vil være behov for oppfølging i spesialisthelsetjenesten over tid. Det er ulik praksis på dette området rundt om i landet, men det gjøres unntak fra dagens aldersgrenser når det er tungtveiende faglige grunner for det.

Vi regner med at om lag 5 pst. av alle barn i Norge vil trenge hjelp i psykisk helsevern for barn og unge. Vi ligger an til å kunne møte dette behovet innen utgangen av dette året. Vi behandler i dag mer enn dobbelt så mange barn og unge som i 1998, men vi er ikke i mål, for vi vet alle at ventetida for psykisk helsevern for barn og unge fortsatt er vesentlig lengre enn i psykisk helsevern for voksne. Grunnen er nok at det er blitt mange flere som ber om hjelp fra barne- og ungdomspsykiatrien, altså BUP. Vi må sjølsagt fortsette arbeidet med å bedre tilgjengeligheten til psykisk helsehjelp også etter at opptrappingsplanen fases ut ved utgangen av dette året.

Ventetidsgarantien, som flere talere har vært inne på, trår i kraft fra 1. september i år, og er sjølsagt også veldig viktig i forhold til denne problematikken. I den forbindelse vil det komme en veileder om ventetidsgarantien som er beregnet på dem som arbeider med barn og unge som trenger slik hjelp. I tillegg kommer det nye retningslinjer for faglig prioritering som skal sikre at barn og unge blir riktig prioritert i spesialisthelsetjenesten. Større fleksibilitet på tvers av aldersgrenser er bra, slik også vi ser det. Men vi må sjølsagt passe på at dette ikke går ut over de yngste barna, som også har behov for psykisk helsehjelp i spesialisthelsetjenesten. Ventetida i barne- og ungdomspsykiatrien skal heller ikke øke på bekostning av dette forslaget, som jeg synes er godt.

Barn og unge med psykiske lidelser skal få riktig hjelp på riktig nivå og til riktig tid. Mer fleksibel praktisering av aldersgrenser vil være viktig i denne sammenheng.

Jeg vil derfor komme tilbake til Stortinget på en egnet måte om hvordan vi kan løse dette, slik at ungdom som har størst behov for oppfølging etter fylte 18 år, får det – men uten at det går ut over de yngste barna som trenger hjelp fra barne- og ungdomspsykiatrien.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Anne Margrethe Larsen (V) [18:24:24]: Psykiatrien som system inviterer dessverre ofte til brudd i relasjoner mellom mennesker. Det gjelder ikke bare ved overgangen mellom voksenpsykiatri og barnpsykiatri, men innen psykiatrien generelt. En voksen som blir psykisk syk, kan i verste fall risikere å møte én behandler i ambulerende akuttteam, en ny behandler i akuttposten, en ny behandler ved eventuelt opphold i en annen sengepost, en ny behandler i poliklinikk og en ny behandler igjen i kommunen. Dette fører fort til svingdørspasienter. Det er også nedverdigen- de og slitsomt for en pasient å skulle fortelle sin historie om igjen og om igjen til mennesker en ikke kjenner.

Det tar nemlig tid å bygge relasjoner. En god relasjon er ofte nødvendig for en god behandling. Å unngå relasjonsbrudd er særlig viktig for disse ungdommene vi snakker om i dag, som har relasjonsskader. Mange av pasientene med denne problematikken har opplevd at de menneskene de skulle kunne stole på, som nære omsorgspersoner, ikke har vært til å stole på. Da tar det tid å bygge tillit. Det blir viktig for pasienten å få korrigerende relasjonserfaringer, og å oppleve at det går an å få gode relasjoner til andre mennesker.

Ved en rigid 18-årsgrense gikk mye verdifull tid bort til å forberede overgangen til voksenpsykiatrien – tid som kunne vært brukt til mer behandlingsrettede tiltak. Å forberede pasienter på relasjonsbrudd, at en ny terapeut skal ta over, er noe som kan ta, og ofte tar, lang tid. Når 16–18-åringer blir henvist, kan det være fristende også for hjelpeapparatet å vente litt med behandling, til de har fylt 18 år. Da skal de jo likevel videre til voksenpsykiatrien. Det er viktig at ungdom har mulighet til å komme raskt til behandling, da det er en alder hvor god behandling kan ha mye å si for utviklingen senere. Endringspotensialet er stort.

I de terapiene der ungdommen har knyttet seg til behandler, kan et relasjonsbrudd bli en ny bekreftelse på at det ikke nytter å tre fram i en relasjon. Et relasjonsbrudd mellom behandler og pasient kan altså bli en bekreftelse på at gode relasjoner alltid ender med brudd, skuffelse og avvisning.

Det bør derfor bli større mulighet for behandlere til å følge pasienten, uavhengig av pasientens behov, på tvers av sengeposter og poliklinikk. Jeg er glad for at en enstemmig komite har gått inn for Venstres forslag i dag. Pasienten bør settes i sentrum, ikke systemet. Dette er en utfordring for psykiatrien framover!

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 8.

(Votering, sjå side 3214)

Etter at det var ringt til votering, sa
presidenten: Stortinget går då til votering.
I sak nr. 1 ligg det ikkje føre noko voteringstema.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Peter Skovholt Gitmark sett fram eit forslag på vegner av Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme sak om en energipolitisk handlingsplan som omhandler forventet kraftforbruk og -produksjon i Norge, tilgangen på ulike energiteknologier og en helhetlig satsing på utvikling av nye energikilder.»

Det blir votert alternativt mellom dette forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 8:37 (2007-2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik- Olsen, Torbjørn Andersen, Tord Lien og Kåre Fostervold om en energipolitisk handlingsplan – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre vart tilrådinga frå komiteen vedteken med 54 mot 46 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 18.34.19)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det sett fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Ketil Solvik-Olsen på vegner av Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 2, frå Ketil Solvik-Olsen på vegner av Framstegspartiet og Høgre

Det blir først votert over forslag nr. 2, frå Framstegspartiet og Høgre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede alternative kraftprosjekt som kan sikre en akseptabel forsyningssikkerhet i Midt-Norge med bedre økonomi og lavere klimagassutslipp i forhold til produsert kraft enn de planlagte mobile gasskraftverkene på Tjeldbergodden og Aukra.»

Voteringstavlene viste at det var 65 røyster mot og 35 røyster for forslaget frå Framstegspartiet og Høgre.
(Voteringsutskrift kl. 18.35.01)

Tord Lien (FrP) (fra salen): Jeg stemte feil. Jeg skulle stemt for, men stemte imot.

Presidenten: Då blir det 64 røyster mot og 36 røyster for forslaget frå Framstegspartiet og Høgre – med desse stemmetala er forslaget ikkje vedteke.

Det blir så votert over forslag nr. 1, frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme en handlingsplan med konkrete tiltak for å avverge en forsyningskrise i kraftforsyningen til Trøndelag og Møre og Romsdal, og legge denne frem for Stortinget i høstsesjonen 2008.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre vart med 55 mot 45 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 18.35.41)

Komiteen hadde tilrådd:

Dokument nr. 8:41 (2007-2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Tord Lien, Per Sandberg og Ketil Solvik-Olsen om tiltak for å hindre langvarig kraftkrise i Midt-Norge – vedlegges protokollen.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: I sakene nr. 4 og 5 ligg det ikkje føre noko voteringstema.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde tilrådd:

Stortinget gjev samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av EU-programmet om narkotikaførebygging og -informasjon (2007-2013).

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde tilrådd:

Stortinget samtykker i deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av EU-programmet for helse (2008-2013).

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten har Vigdis Giltun sett fram eit forslag på vegner av Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang av alle forhold knyttet til en eventuell fjerning av aldersgrensene mellom barne- og ungdomspsykiatrien og voksenpsykiatrien og legge saken frem for Stortinget.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 78 mot 22 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 18.37.14)

Komiteen hadde tilrådd:

Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at unge med tilbud innenfor BUP i barne- og ungdomspsykiatrien, også etter fylte 18 år, kan beholde sin behandler i de tilfeller der det er etablert et tillitsforhold, og de unge selv ønsker det. Dette tilbudet bør kunne gis inntil fylte 23 år.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Sak nr. 9 [18:37:48]

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er dagens kart ferdighandsama. Ber nokon ordet før møtet blir heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 18.38.